

ІВАН ПЕРЕПЕЛЯК

Моголина
Оболонь

Поезії

1

Харків «Майдан» 2011

ББК 84(4УКР)

П 27

*Автор висловлює щирю подяку
меценату, шанувальнику літератури й мистецтва,
голови правління ПАТ «РЕАЛ БАНК»,
Почесному громадянину м. Харкова
Юрію Меркурійовичу Шрамку
за підтримку, завдяки якій ця книга побачила світ*

Перепеляк І. М.

П 27   Тополина Оболонь: Поезії. Том 1.— Х.: Майдан,
2011.— 488 с.

ISBN 978-966-372-400-3.

Це видання відомого українського поета, заслуженого діяча мистецтв України Івана Перепеляка складається з віршів і поем, що позначені національним колоритом, глибоким філософським підходом до проблем буття, гострим відчуттям історичного минулого і сучасності.

ББК 84(4УКР)

ISBN 978-966-372-400-3

© Перепеляк І. М., 2011

«Любов і мудрість панують над усім»

Іван Перепеляк трудиться в царині української поезії три десятиліття. Чесна, наполеглива праця над словом, принциповість і вимогливість до себе, послідовна громадянська позиція, помножені на талант, дали помітні результати, вивищили його до рівня чільних постатей нашого красного письменства.

І. Перепеляк на повну силу розкрився як блискучий майстер слова, талановитий лірик. Його поезія нагадує глибоку тихоплинну ріку: за показним спокоєм її сонячних плес приховуються потужні емоційні нурти і вулканна робота мислі. Витоки цієї ріки — чарівне полтавське село Оболонь, де уперше побачив цей дивний світ майбутній поет. Річище ріки життя пролягає крізь драматичні і трагічні долі односельчан автора, крізь історію рідного народу, його злигодні і боріння за самоутвердження, крізь болючі роздуми про майбутнє людства, що опинилося віч-на-віч із загрозою вселенської катастрофи. При цьому кожен твір зігрітий теплою серця.

Манера письма Івана Перепеляка напрочуд прозора. Щирістю, мелодійністю віє від ранніх поезій автора. У них відлунюють і воєнне лихоліття, і гірке сирітство, і безпросвітна праця хліборобів-земляків.

Серйозною школою життєвого гарту і формування громадянської позиції автора стала його служба на Кубі. Це наклало відбиток і на його творчість. То був час, коли Острів Свободи викликав щире захоплення як символ мужності і нескореності. Про це складали пісні та вірші. Але мало хто з авторів мав право сказати про це так, як Іван Перепеляк. Вірші про Кубу пройшли крізь серце молодого поета і відлунюються схвильованими рядками про рідну землю:

*Надії, мов подорожні,
У хату бредуть на вогонь.
Допізна заснути не можуть
Гавана і Оболонь...*

Творчі пошуки автора спрямовані вглиб. Він досягає безмежжя рідної мови і людської душі, проникає в таємницю буття і психології. І читачеві відкриваються такі верхів'я людської душі, такі безодні пристрасті, від яких подих перехоплює. Лірика поета якось ніби непомітно, але невідворотно затягує нас у свої обшири, полонить неспідробною щирістю й органічністю.

Часто не знаєш, чому надати перевагу у творчості Івана Перепеляка — пейзажним замальовкам, інтимним віршам, філософським медитаціям чи розлогим епічним творам.

*На виповнену медом сіножать
Голубозорі дивляться зірничі.*

Це — із сонета, відстояної віками форми, де тяжіння до універсальності вислову навіть у визнаних поетів наближається до межі вторинності. На щастя, Іван Перепеляк ніколи не переступає цієї межі. Він уміє повернути звичайним, здавалося б, словам їхній первісний зміст, очистити вічні словосполуки від намулу банальності. І в цьому загадка справжньої поезії, де найпростіші слова гостро торкають струни серця.

Творчість поета сильна своїм історичним пракорінням чи, сказати б, генетичною пам'яттю, які живлять його душу, надихають її на активні діяння в ім'я добра. Вилучити цю дуже важливу прикмету з його творчості неможливо, оскільки тоді втратить сенс і сама поезія. Для когось загравання з історією — примха чи приємна забаганка, а для Івана Перепеляка — це неодмінна умова осмислення життєвого шляху і сенсу буття. Через історію поет очищає свою душу, робить її сприйнятливою до всього прекрасного, допомагає читачеві осмислити майбутнє свого роду і своєї нації:

*На обрії, де осінь гне тополю,
У Січ зруйновану збігаються плачі...
І знов при плузі, як і при мечі,
До вогнища в степу сідає
Доля!*

Автора приваблюють видатні постаті. Вони дають привід для осмислення людського призначення на землі, утвердження духовних цінностей і моральних чеснот. Перед нами постають колоритні, очищені від хрестоматійного глянцю великі українці, які заслужили на вічну пам'ять нащадків. Наприклад, Квітку-Основ'яненка поет змальовує на тлі ярмаркового гармидеру, де славний письменник занурюється у стихію української мови, із задоволенням милується колоритним побутом і неповторними людськими типами, які згодом стануть персонажами його творів.

З віршів цього плану привертають увагу «Молитва Івана Вишенського», «Леся Українка в Сурамі», «Пам'яті Василя Мисика», а в циклі «Портрети при свічі» автор відтворює трагічні постаті визначних майстрів періоду розстріляного відродження Олега Ольжича, Володимира Свідзинського, Євгена Плужника, Олени Теліги, Дмитра Фальківського, Миколи Хвильового, Миколи Зерова.

Іван Перепеляк уникає лобової публіцистики, примітивної заполітизованості, яка завдала чимало лиха нашій поезії в минулому. Однак поету болить сучасна кривда, вакханалія зла, яка розриває духовні орієнтири. Він бореться із цим злом засобами художнього слова, а не примітивними агітками, розкриває причини духовного зубожіння, утверджує безкомпромісну громадянську позицію, таврує запроданців і перевертнів:

*І ти бачив пролаз,
Що по східцях крутих
Продиралися у верховні,
І брехнею плямовані,
Гордо несли ордени.
Ти волав:
— Де та правда?! —
Забивався в свою молитовню
І не міг утекти,
Заховатися від сатани...*

Тональність поезій Івана Перепеляка загалом оптимістична. Автор дивиться на світ очима лагідної, мудрої людини, закоханої у красу життя. Але він пам'ятає про те, що поезія — драма життя, усвідомлює, яку жахливу драму переживає наша нація.

Тому в його творах багато болю, то притамованого, то відкритого, нестерпно-пекучого. Болить поетові доля села — цього, можливо, останнього оплоту українства:

*Болить мені ручка дверна —
Матері потиск останній,
Я двері боюсь відчинити —
На попелище літ...*

(«Хата»)

Лірична магія таланту поета на повну силу проявляється в інтимній ліриці. Це дуже делікатна тема, оскільки доводиться освоювати ті незбагненні тайники людського єства, відтінки і переливи емоцій, які важко піддаються словесному оформленню. Іван Перепеляк уміє вихлюпнути свої емоції так, що вони не втрачають і свіжості, і живого палахкотіння. У його інтимних поезіях слова ніби втрачають себе, стають музикою, потоком ніжності, схвильованості, щастя і болю.

Особливим драматизмом позначений цикл інтимних віршів «Моєї радості печаль». У ньому автор стає врівень з кращими ліриками світової літератури. Можна шукати аналогі настроям і пристрастям поета, знаходити у цьому циклі, де переважають сонети, якісь відлуння від Петрарки до Павличка, від ідеалізації об'єкта пристрасті до імпульсивної ревності, навіть розпачу і роздратованості. Але не можна не бачити, що поет завжди залишається собою, його щирість вражаюча, нею виправдовується навіть те, що може здатися непослідовністю чи позою.

Вершинним твором у Івана Перепеляка, як співця кохання, є поема «Остання любов гетьмана». В основі твору — любов Мазепи і Мотрі Кочубеївни. Ця зворушлива пісня пісень нашої історії приваблювала багатьох майстрів слова різних літератур. А Іван Перепеляк будує свою поему за мотивами листів гетьмана.

Душевна драма Мазепи і Мотрі розгортається на тлі тих складних процесів, які передували трагедії під Полтавою. Інтриги і чвари, продажність і жадоба влади, моральне холуйство і користолюбство — все це дивним чином перегукується із сучасністю, спонукає нерозумних дітей України замислитись про те, над якою прірвою ми опинилися...

Складні філософські і релігійні проблеми, породжені бездуховністю і моральною деградацією людства, сум'яттям в умах

і душах осмислюється у поемі «Теодицея» (виправдання Бога). Криза віри, бродіння в умах, спраглий пошук відповідей на печучі питання людства, призначення на землі поет розкриває через інтерпретацію біблійних пророків, видатних учених і богословів, людство грішне, воно стоїть перед загрозою вселенських катаклізмів, які можуть стати невідворотними.

Як резюме всіх роздумів і сумнівів, звучить останній рядок поеми:

*Молімоь Богові Розуму
і вічно перебудемо з ним!*

У драматичній поемі «Григорії Сковорода» видатний поет і філософ постає як невтомний шукач суті життя і душевної гармонії, без тих нашарувань до яких вдавалися наші попередники, це й зрозуміло, адже твір писався в ті часи, коли не потрібно було дотягувати ні до борця із соціальною кривдою, ні тим більше до атеїста чи дуаліста.

«Перший розум наш» показаний у поемі як всебічно ерудована людина, блискучий полеміст. Він охоче вступає у суперечку з вільнодумцями і атеїстами, представниками різних релігійних течій і сект, уміло спростовує їх постулати.

Поема поліфонічна, складна, як і духовний світ видатного українського філософа. Критики цілком слушно зазначають, що цей твір стоїть в одному ряду з кращими творами блискучого драматурга Івана Кочерги. Він заслуговує не лише на уважне і вдумливе прочитання, але й на сценічну інтерпретацію.

Як заключний акорд видання, сприймається поема-містерія «Судний день». В українській літературі це щось цілковито нове, щось таке, що виламується із традиційної тематики і з показного новаторства. Творча думка автора вільно ширяє в просторі і часі від глибокої давнини з її загадками до наших днів, прагнучи підняти завісу майбутнього. Це зойк зболеної душі, яка переймається планетарними проблемами в очікуванні Страшного Суду. Аналізуючи загадкове Одкровення Івана Богослова, поет всебічно розкриває тему: апокаліпсис прийде як наслідок природних катаклізмів, зміщення магнітних полюсів землі, небезпеку зіткнення з космічним тілом. Але найбільшу загрозу складає ерозія людської душі: лицемірство, святенництво, моральна спустошеність і жорстокість, а звідси напрямком авторських устремлень:

*Я шукаю в суспільному ладі
Відбиток ладу божественного,
Де справедливість панує
над життям,
Знання керує справедливістю,
А любов і мудрість панують
над усім!*

Твір глибокий і багатоплановий. Занурюючись у страхітливі нурти людського буття, автор шукає Бога і знаходить в ньому опору. Тому при всій своїй трагічності твір не позбавлений надії на майбутнє.

Творчість Івана Перепеляка — це цілий материк, сповнений краси і див, який хочеться відкривати знову і знову. Поет починається з рідної Оболоні, з любові до своїх добрих, талановитих і багатостраждальних земляків. Звідси виток його моральних чеснот і поетичного єства. Звідси талановитий поет вирушив у великий світ, аби пізнати його радощі і болі, чесно і талановито передати їх у слові.

*Василь ГАРВАСЮК,
«Літературна Україна»,
23 грудня 2004 року*

*

Зрощені на обережних психо-поведінкових стереотипах життя і творчості, наскрізно контрольовані ідеологічною машинерією тоталітаризму, цілі «обойми» нинішніх письменників мовби не помітили, в яких час вони існують, не відгукнулись на те, що цей час вимагає не звичного догідництва чи куняння в слові, а вибуху, злиття із страшними і величними енергіями, в яких проявлялася й проявляється справді космічна, вселенська боротьба Добра і Зла. Якщо ти поет, якщо ти правдиво покликаний до творчості на вертикальних зрізах буття, цього часу ти не міг прогавити,— дивно було б, якби, скажімо, Євген Плужник «прогавив» 1920 роки, тоді б його просто не існувало в літературі...

Іван Перепеляк, здійснюючи важку внутрішню роботу із створення своєї духовної особистості, становлення і розвитку в собі

українського поета з виразним і сміливим обличчям, не опинився, як багато дехто, осторонь нашого часу, нашої доби, а відтак немалою мірою має нині підстави для того, щоб претендувати на своє місце в уже новій літературі і в уже нових іпостасях української боротьби.

*Олексій КОВАЛЕВСЬКИЙ,
«Літературна Україна»,
11 квітня 2002 р.*

*

Цикл «Портрети при свічі» міг бути створений лише в Українській державі, розрахований на ту читацьку публіку, що шукає своїх джерел, шанує велетнів у царині духовності та боротьби за українську незалежність. А відтак, наша доба ґрунтовно й міцно відбита в творчості Івана Перепеляка, але відбита не поверхово, не примітивно-дзеркально, а глибинно, із зачепленням духовних трансформацій, неминучих тоді, коли суспільство переживає драматичні катаклізми.

*Ігор МИХАЙЛИН,
доктор філологічних наук,
журнал «Рідний край»,
№ 2–8, 2000 р.*

*

...Буду твердити, що поет Іван Перепеляк митець талановитий, своєрідний, новаторський, з виробленим почерком, із своїм баченням світу і природи речей. Лексика його багата, сучасна, розмаїта на синонімічні ряди. Він у постійних пошуках нової поетичної форми, архітектоніки віршів. У нього навіть сонети різняться один від одного вживаними поетичними засобами. Іван Перепеляк — поет медитації, роздуму, польоту мислі, тому головними «героями» його віршів виступають філософські пошуки істини, душевні порухи, думки.

Поет не легковажить словом, воно в нього завжди на місці, завжди містке і вагоме.

Поезія Івана Перепеляка глибоко емоційна й інтелектуальна. Він пише краєвиди, пейзажі душі, а це найскладніша справа в поезії, і це по силі талантам від Бога, а не ремісникам від версифікації.

Мабуть, слід підкреслити, що в сонетах І. Перепеляк сягнув чи не найвищих своїх творчих висот. Від сучасної лексики, синтаксичної побудови вірша стара сонетна форма оновлюється, стає органічно Перепеляковою. Лише глибоко вчитавшись, я відчув глибину, поетичність, свіжість і доладність сонетів Івана Перепеляка. Його сонетарій гідно стає поруч сонетаріїв М. Рильського, Д. Павличка.

*Петро ВАСИЛЕНКО,
«Літературна Україна»,
11 грудня 1997 р.*

*

І. Перепеляк — людина-правдолюбець, що не прагне пересидіти в обозі. Він безкомпромісний до лицемірів, нищих, убогих духом підлабузників. Гнівом, осудом, зневагою просякнуте кожне слово поета, адресоване лакизам:

*В палацах службу він почав, як чорнороб.
По службі вище — підростав на спині горб.
На кожну примху, забаганку і каприз
Годив услужливіше від усіх лакиз.*

Деякі строфи митця вулканно клекочуть схвильованим словом, сповненим презирства і ненависті до тих, хто забув про людську гідність і честь:

*Твій бог пройдисвіт —
Ходить на сторожі...
І криводушні ангели-брати.
Якщо нечистий завтра переможе,
Невдовзі ти запишешся в чорти!*

Це звернення до них — тих, що по східцях крутих

*Продиралися у верховні,
І брехнею плямовані
Гордо несли ордени.*

З людьми дволикими, підступністю і злом, брехнею і невіглаством веде постійну боротьбу І. Перепеляк.

*Там, де б'ються нещадно, допоки є сил,
Де сильніший не просить підмоги.
І у тому бою
Я забуду про тил,
Аби чесну здобуть перемогу.*

І. Перепеляк прагне досягнути навколишнє життя у найрізноманітніших виявах. З книги перед нами постав поет-громадянин, для якого особиста доля і доля Вітчизни — нероздільні.

*Ніна ШУЛЬГА,
«Семенівський вісник»,
5 травня — 12 червня 1999 р.*

*

Головна тема творів І. Перепеляка — це тема драматичної історії й складної сучасності України. З його творів постає любовно виписаний образ рідної землі, компонентами цього образу, є все те, що оточує нас впродовж усього життя, що живе в нас, дає нам натхнення, витворює нашу самотню національну ментальність.

Саме тому твори поета близькі і зрозумілі читачеві. Вони кличуть любити, оберігати, возвеличувати рідну Вітчизну.

Іван Перепеляк — великий майстер слова. Ось чому його твори цікавлять і притягують до себе багатотисячного читача. Вони є предметом наукового дослідження багатьох літературознавців. Наукові дослідження творчості нашого земляка, над якими працює наша талановита молодь, постійно займають призові місця, бо це розповідь про біль і страждання, любов і ненависть, радість і щастя, що пройшли через всеохоплююче серце поета.

Поетичний доробок нашого земляка з відтворенням і радісних сподівань, і жорстокої реальності епохи і в цьому його неповторне пізнавальне, естетичне значення. Твори поета розкривають

сьогоднішній молоді очі на правду життя, кличуть бути Людиною на Землі.

Поезію Івана Перепеляка любить і вивчає шкільна молодь. Глибокі за змістом, наснажені емоційністю, тонким ліризмом, його твори звучать на шкільних ранках, вечорах, на уроках вивчення літератури рідного краю.

І. Перепеляк — поет неординарний. Він виразник свого часу, живий нерв його драм і творінь. Творчість цього поета — частка нашого буття, помислів, що ними живемо.

*Валерій ЗІНЧЕНКО,
«Семенівський вісник»,
7 вересня 1999 р.*

*

Поетична концепція І. Перепеляка глибша, ніж може здатися на перше око. Навіть побіжний аналіз тканини вірша розкриває його багатошаровість, концептуальність, намагання автора афривувати узагальнення. І якщо виокремлювати головне з-поміж сюжетного багатоголосся, то постає концепція тривалого шляху України до незалежності. Автор дошукується історичної мотивації, яка визначила спосіб нашого життя, логіку наших перемог і поразок. На думку І. Перепеляка, Україна має підстави й повинна «стояти перед Європою прегордо!»

*Анатолій СТОЖУК,
«Літературна Україна»,
15 липня 2010 р.*

ІВАН ПЕРЕПЕЛЯК

Молодина
Облачність

МОЖЛИВОСТІ

Прийдіть, філософи! Зумійте пояснить,
Де справжня Істина, а що омана?

Сміліш на перелоги, на межу,
Де грають світлотіні — білі й чорні...

Про що співає над снігами птах:
Сповідує життя десятий вимір?..

Прокинемось в зарозумілості своїй,
Чи будем далі в мороці блукати?..

У СІЧ ЗРУЙНОВАНУ ЗБІГАЮТЬСЯ ПЛАЧІ...

Тулось до вогнища,
  від ночі одвернувшись.
І гіпнотичний палахкий вогонь
Гарячим світлом припада до скронь,
Обнявши непомітно мою душу.
Це поле сумнооке — даль полинна!
Чи ще в землі метал не перетлів?
У віковичній пісні журавлів
Звучить щось таємниче і билинне...
Кочують тут вітри із первовіку.
І хмари, наче мажі чумаків.
Прислухайся —
  і вчуєш дзвін підків,
Постануть гострокуті ханські піки...
То далина озвалась
  достеменно!
Війнула в очі курява-зола...
А коли зойкне в берегах Сула,
І стане все залежати від мене?!
...На обрії, де осінь гне тополю,
У Січ зруйновану збігаються плачі...
І знов при плузі, як і при мечі:
До вогнища в степу сідає
Доля!

СПРАГА СЛАВИ

---

*Спрага слави — остання,
від якої не відрікаються мудреці.*

Тацит

О блуднице! Скількох ти одурила,
коли взяла в свої обійми?
Закохані в тебе сміливці
пішли на ешафот...

О інтриганко! До короля ти підглядаєш
у замкову щілину
І сієш у палацах
свої підступні плітки...

О бабо базарна! Перекупко столична!
Ти порфірами гендлюєш
не по зросту
І вручаєш пігмеям важку булаву...

О славо! Яка ти? Нікчема багатолика?
Чи вірна сподвижниця доблесті?
Кого скидаєш ти
і зводиш на п'єдестал?

ДО ПОЕЗІЇ

Євшаном-зіллям світ заворожи,
Збудивши в тиші
  мені вічну думу.

І на веселці
  пісню дзвінкострунну,
Заграй, щоб рястом
  вдарила земля.

Прийди у спокій
  гуркотливим громом,
Всю душу сколихни і засвіти.
В свій дім, заклечаний
  терпким любистком,
Серцями щирих друзів запроси.

Яви ранкову, із приходом сонця,
Весняну людям пісню.
  І повідай,
У чому мудрість
  справжнього життя,
Де у твоїй ріллі
  ї моя зернина.

ДЗЕРКАЛА

Ти мені пропонуєш
Надію, Любов і Співчуття.
І знов лякливо — ах! —
як розруху і смерть подолати?

Ти зненавидів —
звідколи боїшся
невинних дзеркал?
Невже лиш вони винуваті
у твоїй потворності!?

Чому скаженієш, козаче,
нарікаєш на дзеркала,
І ладний ти їх розбити,
а чи це допоможе?

Не запобігають свічада,
перед потворністю незрушні,
Ну трохи-розбивай,
але де твоя вічна значимість?!

ІШОВ ІЗ ХРУСКОМ ПО ГОРБАХ СВОЇХ ЛАКИЗ...

**В палацах службу він почав, як чорнороб.
По службі вище — підростав на спині горб.**

**На кожну примху, забаганку і каприз,
Годив услужливіше від усіх лакиз.**

**В мундирі старшого собі сказав: — Ура!
Нарешті випрямитися прийшла пора.**

**Тепер у небо задивлявся, а не вниз.
Ішов із хруском по горбах своїх лакиз.**

**Звідколи мірку зняв сувору із горба:
Тепер — у кожному шукав свого раба...**

ТОДІ УДАРТЕ З УСІХ СИЛ, ГРОМИ...

Без поєдинку — знідїть, одступить,
Коли на тебе налягає ворог?
Од страху заховатися в куток?
На сонний берег утекти від бурі?

Безсило в жмені стиснути сльозу
І крик закатувати свій мовчанням?
Лишитися довіку жебраком,
Подачками втішать осліплу долю?

Себе у цьому світі не знайти,
У розкошах чужих — сконать голодним?
Тоді ударте з усіх сил, громи!
З душею в гніві обійміться, бурі!

ПРО ЛЮДСЬКЕ ОКО...

Потисне руку тепло він мені
Про людське око...
  А в душі погорда,
Щось промугиче про весняні дні,
Про мене щось...
  І знову про погоду.

А я спокійно слухаю й мовчу,
Ніяк його не можу зрозуміти.
Подумалось:
Якщо помру,
Такий могили навіть не помітить...

ПОДОЛАННЯ

І на додачу знов невдача.
Вже хтось чека, що я заплачу,
В безвиході зігнуць, мов раб.
Коли ударить камінь сміху
І плазуватиму на втіху
В гурті щасливців і нахаб.

Вже заганя Батий в болото,
Де плавнями лягла голота,
Очеретів звела списи.
Невдача ця мені щось значить,
Шепчу: — Перетерпи, бідаче,
А досвід потім віддаси...

Все мушу стерпіть, пережити,
Як записався в слідопити,
Пройтись по вовчому сліду...
Так на глибинах бив я палі,
Щоб не померти, коли Сталін
Давав прокислу баланду.

І знов шептав: — Оця невдача
Для мене щось таки та значить,
Лишусь останнім із незграб.
Скажу нарешті вражій долі:
— Ти звідала, тепер доволі,
В своєму царстві я не раб!

І ТИ БАЧИВ ПРОЛАЗ...

Де ти жив і з ким жив,
Непомітно версталися будні.
Непомітно?!
Чом серце боліло щораз,
Коли натикалось на очі облудні...
На злодійськи меткі...
І ти бачив пролаз,
Що по східцях крутих
продиралися
у верховні.
І брехнею плямовані
гордо несли ордени.
Ти волав: — Де та правда?! —
забивався в свою молитовню
І не міг утекти,
заховатися од сатани...
Хто тепер ти — невдаха,
герой,
а чи жертва?
Ти ішов на рожен,
але вчасно на мить одступив.
Може, справді, щоб стати героєм —
то треба померти?
А ти вижив!
І нікого в житті не втопив!!

МАСКА

Спіши пірнути у оману снів!
Хутчіше: з чорно-білих — в кольорові...

Спинися на вершині, де брехня,
Радій, що міг себе ізнову обдурити...

Візьмись комедію веселу розіграть,
Вдягнувши маску, знов себе придумай...

Не під конем — ти знову на коні!?
То ж порадій своєму лицемірству...

Чорна, пов'язка на очі,
Якої не можу зірвати!
Що це таке зі мною?
В темряві не збагнуть.
Сон оце чи реальність?
У тиші могильній кімнати.
Що це за божевілля? —
Так важко на очі, як ртуть!

Я ще живий неначе —
І вже безнадійно мертвий:
Життя веселу прогулянку
Морок густий заступа.
Стою жебраком перед радістю —
Не допрохатись пожертви,
Душа у куток забилася,
Спіткнулася, мов сліпа.

Корчиться од жорстокості —
Треба ж таке наслання!
Молиться на пробудження,
Скоріш відцурався б гріх.
Що за фантазмагорія,
Де щастя стоїть покайнням,
І відчай, чорніший сажі,
До очей прилипає моїх.

Де забарився ранок?
Швидше б розкрив повіки:
Буде ілюзій пригорща —
Себе іще раз обдурить.
Згинь, проклятуща ноче,
Що душу здіймаєш на піках,
Проснувшись: у сон блаженний
Хочу пірнуть хоч на мить...

КАЇНОВА ПЕЧАТЬ

1

І скрикнув тут Господь: — Що ти зробив?!
Я чую голос крові твого брата!
На душу взяв прокляття ти, й розплата
Тебе чека, бо брата ти убив!

Земля тобі не буде сил давати!
Ніде не знайдеш схову від ганьби!
В благаннях притулитись десь аби
Вигнанцем будеш всюди бідувати!

— О Боже! — зойкнув відчайдушно Каїн,—
Тепер навіки я у вовчій зграї,
Хто ж цю покару витрима з людей?

І «милостивий» Бог у мить останню:
— Як так, то вбивці знак на лобі ставлю,
Щоб був помітний братству Асмодей...

— Не убивайте, пощадіть, хай буде! —
 Так лише Бог тоді сказати міг...
 А може, заодно пробачимо й Іуду
 І братовбивства виправдаєм гріх,

Що сто віків лежить біля порога?
 Він, бачу, знов заманює тебе?!
 Проби прощення
   за свій гріх у Бога.
 І розперезуйся, трохи хребет

Земній осі,
   що всю трима планету.
 Омиєш руки і обійдеш Суд!
 І знов придворні
   віршарі-поети,
 Восславлять
   і Антихриста,
   і блуд,

Що у гріховних душах верховодить, —
 Віднайдуть в Хаосі якусь красу...
 А ти — ти віриш у світлінь Природи,
 Не вклякнеш
   в українстві завчасу!

...Кусайте ж матері коханій груди!
 І обміллий скаламучуйте Дніпро, —
 Допоки на землі
   живуть Іуди,
 Допоки Каїнове
   мітить вас тавро...

ІЛЮЗІЯ ІСТИНИ

Ти з пристрастей побудував свій світ
На стінах саморобнії ікони...

Ілюзіями вікна ти засклив.
Свою спровадив душу у в'язницю?..

Химери бродять — із кутка в куток:
Тобі сповідуються в узголів'ї.

Чужою мовою давно твій шепче світ,
Аби своє приспати божевілля...

НЕВЖЕ ЦЕЙ СВІТ МЕНІ ЯВИВСЬ ПРИМАРНО...

Невже це поле, що шукало казку,
Не дочекалося моєї ласки,
Терпкий вінок згубило рути-м'яти.
Натомість пахощів — отрутохімікати...
Тепер мені кричить билинка кожна:
— Хіба ж так можна?

Невже ці люди, що на вид зугарні,
Росою п'яною зійшли примарно,
Узявши не багатство — порожнечу.
І тому відступився багат-вечір,
Що кликав на широку переправу.
Невже козацьку не вернути славу?

Мені було потрібно вік прожити,
Щоб міг себе нарешті зрозуміти:
Я мало жив у юнім білоцвітті,
Я мало жив — у спраглім сухолітті.
Біг на трибуну з жестом верхогляда,
Коли спинитися прохала правда...

Невже цей світ мені явивсь примарно,
І півжиття свого прожив я марно?
Ховався в усміх, як душа боліла,
Ненависть обминав, любив несміло.
Гучної доблесті я став лиш тінню,
Мов і не жив — на стежці безгоміння...

БУДІВНИЧИЙ

Він зводив храми
Із сокирою
В руках:
Звичайний тесля,
А робив —
Навіки!
Амвон світився
Золотом-вогнем.
І все було тут
Просто,
Як життя.

А прийшли
Грішники.
І славу Богу возвели.
І німб
Уподібнили
Сонцю...

МИКОЛА ГОГОЛЬ

1

*«Бросьте, в самом деле, Кацапию,
да поезжайте в Гетьманщину. Я сам
думаю то же сделать и на следующий
год махнуть отсюда... Для чего и кому
мы жертвуем всем? Едем! В Киев...
...Влюбился же ты в эту старую,
толстую бабу Москву, от которой,
кроме щей да материцыны ничего
не услышишь.»*

Микола Гоголь —
Михайлові Максимовичу

**Туди — у Київ, про який я мрію
Давно, де дух святий старовини!..
В прекрасний Київ — геть від чужини!
Наш Київ, а не їхній... Там в стихію**

**Життя нового упірну й зумію
Добро комусь зробити! А там весни
Діждусь та назбираю дивини,
Й пісні вже видам тут, а не в Росії...**

**У Києві немов з роси й води
Я відроджуся і нові труди
Воздам на вічну славу України!**

**Прощай, Санкт-Петербург, я весь горю
Бажанням, що, як є, перетворю,
Цей град, на українській Афіні!**

*«Я восхищаюсь заранее, когда вообразу,
как закипят труды мои в Киеве.
Там я выгружу из-под спуда многие
вещи, из которых я не все еще читал...»*

З листа Миколи Гоголя
до Олександра Пушкіна

**Тут дні мої похмурі — я жду на переміни...
І, мабуть, скоро, друже, тобі скажу: «Прощай!»
У Києві чека мене новий врожай, —
Там допишу свою історію України!**

**У Петербурзі я пропахти нафталіном
Не хочу, тож спішу де мій насправжній рай,
Там покладу в трудах своїм печалям край,
В діяннях оновлюсь, мій друже, неодмінно!**

**Я буду жить вільніш, не кривлячи душею.
Забуду болячки, бо південь — панацея!
Одлипне назавжди хохлацький мій лишай...**

**У Київ! Так, туди, звідкіль моє крещендо!
Де я знайду нові пісні, казки й легенди.
Заждалась ненька вже! Тож, друже, прощавай!..**

ГУНИ

Уже од Рейну і до Волги чорно...
Од кінських грив прослався холодок.
І крутить небо велетенське жорно —
Карпати перетерти на пісок.

Дорогам підсікти гарячі жили.
І Скіфію підняти на списи.
О, земле грішна, отакої сили
Твої іще не відали часи!

Алани з готом насідають скопом:
Хлопне з Причорномор'я чорнота.
О, Скіфіє, в кривавому потопі
Знайди свого Спасителя-Христа!

Твої святилища стоптали дико.
І вже на душу посягнув булат.
І хижим оком накида владика,
Аби супроти брата вийшов брат.

Вбивай усе! — кричало зачуміле,
І пусткою промчався верхівець.
За Бледою підстерігав Атілла*,
Над кров'ю підіймаючи вінець!

---

* Атілла — вождь гунів, правив з братом Бледою, вбивши брата, одноособово.

У ДЗЕРКАЛІ

Ну, підступися ближче, не лякайся,
І пильно подивися сам на себе!

Відважся і щілиночку знайди,
І свою душу збоку роздивися!

Чи ба, на покуті вмостився звір,
Знов цілиться за обрій хижим оком?..

Свого не хочеш звіра розпізнати,
Що під іконами готує вбивство?..

МОЛИТВА

Не вклякни у негоді і в каятті не знітій,
Ти знав хвилину щастя? — до скону збережи!

Розкошував недовго? — вернися у страждання!
Зігрійся біля вогнища, що дарувало мить.

І не квили за втратою, згадай отерплий трунок,
Малий промінчик радості на подзвін не віддай!

Роздмухай спогад-полум'я і повернись у вчора,
Де розписавсь зорею на небесах душі!

ДОРОГОЮ НА ГОЛГОФУ

Шукаю на Вкраїні України!..

Андрій М'ястківський

**Так хто ми є, озвіться, українці!
Чом так живем? Огляньмося довкола,—
Не радістю поділимось, а болем,
Що за століття сповнив нас по вінця!**

**У рабській ми конаємо загінци,
Вигнанці на своїй землі звідколи.
В залізо закувати нашу Волю
Московські піднімаються ординці...**

**Де лицарські сини, чи їх немає?
Перевертнів лише собача згряя,
Де брат за кістку загризає брата.**

**Воскресніть із гріхів, просніться, люди!
Вкраїну свинопаси та іуди
Вже на Голгофу повели для страти!..**

ПОКАЯННЯ

Я завинив? У чім?..

Прости, о Боже!

За віщо каюся — не знаю й сам...

Чи збавлюсь од гріха?

Хто допоможе?

Яка дорога приведе у Храм?

Я каюся!

Не каються убивці...

Я каюся!

Але ж мовчать вожді!

Оглянься на криваву косовицю,

Почуй хоч зараз, як не чув тоді...

За що гріхи на обважнілу душу?

Щоб знову кровоточила душа?

О Господи, за що каратись мушу,

Кого мій крик в цім світі потіша?

Хлюпни причастя з чистої криниці,

Схитни в своєму Храмі безгомнень

...Як прийдуть гріх замолювать убивці,—

Не сплутай грішне з праведним...

Амінь!

ІДИ І ЗАВОЙОВУЙ!

«Не піддавайсь нещастю,
Іди в світі сміливо!» —
Сказав мудрець про Долю
І по словах — здригнувсь...

І все ж не піддавайся,
Тоді й не згасне племінь,
Тоді й у передранку
Хлюпне, мов кров, зоря.

Цей світ — жорстокосердий,
Та не втопись у горі.
Дістанешся ж вершини —
Хай не зляка обвал!

Іди і завойовуй!
Не жди на допомогу.
Загинеш — а лишайся
Зі зброєю в руках!

КОЗАЦЬКА БАЛАДА

Де наш співець подівся, чом так довго
На добрі струни пальці не кладе?
Чи, може, впала прірвою дорога,
І більше кобза в мандри не веде?

Так мовила громада, як на сполох
Ударив перший дзвін у спокій душ.
Скорботно сонце покотилось полем,
Коли страшну побачили орду...

І пронизали стріли синє небо.
В аркані доля побрела тяжка:
— Отамана знайти скоріш нам треба! —
В громаді почали тоді гукать.

Його знайшли на втомленій дорозі.
Закам'янілого, з печаллю на чолі,
В руках чеканням німувала кобза,
І довго торбі снівся чорний хліб...

ШАМАН

Ти чародій, а чи рогатий? Ні!
Я знаю: з духами небесних сфер
Живеш ти в мирі-злагоді й тепер
Ворожиш на шаманському вогні...

І відчиняєш двері таїні
Ти бубоном своїм, немов жонглер,
Ти і провидець, і магнетизер,
І скрутиш роги навіть сатані...

На когось ти наводиш лютий жах,
Бо грім і блискавка в твоїх руках
За обрій звично відганяють скверну.

Та все ж добром відомий твій чертог:
Для когось ти — всесильний дивний Бог,
Ну а мені — козацький характерник...

НА ВОРОГІВ МАНУ СМЕРТЕЛЬНУ СЛАЛИ...

Вода чи шабля, чи смертельні кулі,
Крім срібних, — справді їх ніщо не брало.
Могли руками ушіймать зухвало
Ядро розпечене. Вони в Стамбулі

Тоді в козацькі дні давноминулі,
Ключів не мавши, брами відмикали...
На ворогів ману смертельну слали
Й знаходили скарби в грузькім намулі...

Вони зсували кам'янисті брили
І, змусивши служити магічні сили,
Крізь шквали гроз вели козацькі чайки.

В науку мудрість взявши назавжди,
Виходили «сухими із води»
Сірко й Підкова, Байда й Наливайко...

КЛИЧЕ ДОЛЯ В ЗОРЯНІМ ВІНЦІ...

В нічнім степу я чую волі крик —
Так недалеко можна й до розбою...
Пасу я вірних коней над Сулою,
І мій підпасич — місяць-молодик.

А шлях Молочний з променів рушник
На стежку простеля між травостою...
Ніколи не братавсь я із ганьбою,
Тому — останній нині січовик...

Лише похід Сірка у Крим згадаю —
І скакунів одразу загнуждаю,
Не заведе мій путь на манівці!

Біля вогню в степу я розкошую,
Дзвенить мені звияжно кінська збруя,
І кличе Доля в зорянім вінці!

ДМИТРО ВИШНЕВЕЦЬКИЙ-БАЙДА

1

— Скільки їх у полі? Не злічить!..
Наче чорна хмара з неба впала.
Знов татарська котиться навала:
Як нам Україну боронить?

Може, цього разу й пощастить!..
Але ж ворог наступа зухвало,
Мітить все під корінь на поталу.
Де б фортпост міцний нам спорудить?

А послухайте мене, брати,—
Кращої місцини не знайти:
Наш Дніпро над всі сильніший ріки!..

Кличе острів Хортиця здаля,
Непрístupна стане ця земля,
Тут і окопаємось навіки!

2

— Веди на бій нас, батьку! — гукали козаки,
Бо розгулялись татарва і яничари,
Пора до Криму вихором промчати!..
І гетьман булаву здійняв: «Та залюбки!..»

— Й Дивлет-Гирею ми нагоним дрижаки,
До нього пройдем через крутояри!
За сльози України — всім покара,
Ми помстимось, як є, січовики!..

На Крим йдемо сьогодні уночі:
Невольників замучених плачі
Нас кличуть, лезом ріжучи по серцю.

Їх вирвемо з полону сміло ми,
І на Азов покотимо громи,
Де кинем блискавку козацьку на фортецю...

3

— Підвішений на гак, я не боюся тліну,
І над султаном лиш глумлюся за сваволю.
Останнє ж, що гукну в цю мить з вершини болю:
«Гей, браття-козаки, врятуйте Україну!

Ніхто не сміє вас поставити на коліна,
Втопити, мов щенят, в невольницькій юдолі.
Гарячі шаблі хай вінчають ваші долі,
Допоки не гряде жадана переміна...

Мені недовго вже кривавитись-конати,
Не рвітья, козаки,— мене не врятувати,
А краще там, де є, лишайтесь на сторожі!

Султану свій прокльон я ще пошлю до згину!..
Ви ж заступіть, уже без мене, Україну,
Якій кайдани вже несуть гінці ворожі...»

ІВАН ВИГОВСЬКИЙ

---

*Присвячується козацькому генералу
війська ім. Гетьмана Мазепи
Валерію Явору (Гітіну)*

1

— Нам краще гетьман би напівтверезий,
З таким простіш!.. Або хай козарлюга!
Аристократ?! Чи й не яка заслуга,
Свого нам дайте, а оцей хай щезне!...

Хіба що він в житті вже знав підпруги,
То не злякається пройти й по лезу,
Береться за Україну розперезано —
Так, що не схоже, ніби недолугий...

— Ні! В нього ми не віримо й на йоту,
Він духом нам чужий! — звелась голота, —
Хоч і вдягнув козацькі шаровари.

— Розумний він (хіба що гордовитий).
Такий не буде корчитись — служити!
Ату! — на те волали московські емісари.

2

— Не цього гетьмана нам треба, не такого! —
Штрикати в очі узялась тоді Москва, —
Все про свободи він клопочеться, й братва
Разом із ним вже вируша на перелоги...

І мітить собі шпик: пора узять в облогу,
Щоб стала в гетьмана важкою булава...
Шмат сала кинемо — й зажерлива черва
Відразу, як завжди, надасть підмогу...

А мало — іншу кинемо принаду!
І на коліна українську владу
Поставимо, зімнемо, як траву!..

Але про Переяславську угоду
Знов гетьман: «Верне хай Москва свободи!» —
Й здійма свою не рабську булаву!..

3

— Ой лихо — лишенько! Усім до оборони
Й поглибше в землю!.. Чи ти ба — сам цар!
А що ж це у жалобі володар,
Немов побитий, зводить бастіони?..

— Та ж він боїться загубить корону,
Як на Москву накопиться пожар!
«Рятуйтесь!» — калатає вже дзвонар,
Й святі отці несуть святу ікону...

А тут і біженці! Знов балачки:
— Невдовзі тут вже будуть козаки,
Що діять, звідкіля чекать підмоги?

Не обминуть нам, людоньки, біди!
— А наш цар-батюшка зібравсь куди? —
— Далеко, кажуть, в Ярославль, за Волгу...

Рятуйся, ненько Україно! Цар Петро
Готується тебе четвертувати —
Правобережжя королю віддати,
А потім запалити і Дніпро.

Ще хоче на чолі твоїм тавро,
Поставити, щоб вольності не знати...
Москва взялась зучора гендлювати,
Показуючи всім гидке нутро...

«Сойди с дороги!» — підступа заброда.
А як же Переяславська угода,
Чи вже вона зробилась як лишай?

Забудь її!!! Й козацтва більш не знати —
Всіх козаків у рекрути віддати.
Йди к шведу, Україно, чи вмирай!

ПИЛИП ОРЛИК

Не маю де я голову схилить:
Я став ганьбою й світові, і людям...
Блукаю світом я, немов прибулда.—
Шпики московські ладні розчавить,

З лица землі зітерти! Тож щомить
У Вроцлаві і Кракові — повсюди —
— Пече тавро ненависне огуди
З яким судилось вже до смерті жить,

Що я, мовляв, Мазепи спільник, бунтівник!..
І марно мій луна в Європі крик:
Де ж дух січовиків — чи вичах, що не чути?..

Із ними б тісно став плечем я до плеча
Під сонячно-небесним знаком пернача,
Щоб знову приспану Україну сколихнути!..

ПАВЛО ПОЛУБОТОК

В моєму серці плаче Україна,
За неї я готовий і на смерть!
Гарячим духом сповнений ущерть,
Іду сміливо у кубло зміїне...

Перед царем не стану на коліна
І Меншикову в очі плюну: «Геть!»
Йду напролом — хай доля шкереберть,
Щоб вольності не звідали руїни...

За це і посадили в каземат,
Де знов мене вогнем гартує кат,
Радіє, як в тортурах я конаю.

Поки козацтво вигострить шаблі,
Любов-невольницю до рідної землі
У золото-срібло я переливаю...

ПЕТРО КАЛНИШЕВСЬКИЙ

Нещасний! Ти ж-бо був учора на коні —
Тепер конай в холоднім казематі!
Могли б тебе відправити на страту,
Що зрадив так своїй ти козачні...

У передбур'я довіряв лиш старшині,
З царицею умів погендлювати...
І на тобі — будь проклята та дата! —
Віддавши Січ поганій солдатні,

Пустив козацьку славу на поталу!
Сховався ти, а чи тебе сховали
В густій пітьмі заплутаних доріг?

Тебе ж козацтво кликало до бою,
Були ж у тебе шабля і набої, —
І як ти міг, ну як ти тільки міг!..

СВЯТОСЛАВ-ЗАВОЙОВНИК

Яка дискримінація — мовчання,—
Подекуди приховане й жорстоке...
В тіні меча спинивсь він одиноко
На батьківській землі, як у вигнанні...

За що таке жорстоке покарання?! —
За всі його язичницькі пороки,
За всі мечем написані уроки!
І кличе знову бій без покаяння...

За рідну землю! — розсува кордони.
Й «Іду на ви!» уже попереджає
(Цим декого і досі він лякає,

Бо славу відшукав не в пантеоні)!..
Тому й на першій вписаний сторінці
В історії Великих українців!

НЕСТОР МАХНО

Я — анархіст? І залишусь таким до смерті.
Я — каторжанин, що в залізо був закутий.
Я — терорист!.. Довкола накликаю смуту
Й на порох світ готовий весь зітерти...

Диктатор Гуляйполя! Це відверто
Усім кажу. Зібравсь панів лигнути!
Отаман я! І розриваю пута,
Що зв'язують Україну розпростерту...

Командувач я армії тепер,
Москва ж рече — опозиціонер,
За це погрожують уже убити...

Звідколи ворогом я став свого народу?
Про це торочать знов кремлівські верховоди,
І я з вождів записаний в бандити...

Витіюваті судді
Брехали, як хотіли.
І підписали вирок,
Що зголосив аврал.
Оракули дзвонили,
Гадали збанкрутіло:
— Хто міг би сподіватися
На отакий фінал?!

Софісти, скандалісти —
Знавці блудливих істин
На мигах розійшлися —
Оце і ділу квит!
І що тепер до того,
Про що говорить місто,
Як Нус* — печальний в'язень,
А був же слідопит!

З малим дитям захлипа
Під вікнами Ксантиппа.
— Не плач! — їй Розум мовить,
Мов покладе скрижаль.
Розважив од печалі,

---

* Розум (*грец.*).

А жінка знову хлипа:
— Згорбатів друг вчорашній
Із профілем вужа...

— То був не друг! — розсудить
І ланцюгами брязне.
Зникають на світанні
Всі привиди в бору...
А друзів — небагато їх,
Обняв усіх мовчазно:
— Поки ви жити будете —
Я з вами не помру!

А недруги, — облишмо! —
Гострили пересуди...
Та зводилася істина
Незрушно, як Ельбрус.
Коли одпив цикути,
Востаннє мовив людям:
— Асклеїю пожертвуй!..
І здрастуй, мудрий Нус!

А НЕБО ВСЕ ЯСНІШ ПЛИВЕ НАД СВІТОМ...

Стоять суворо ментори святі,
В середньовічних стінах
взявши владу.
Цілюють їх у німби золоті,
Приносять їм душі
таємну правду...

І б'ється канонічно
дзвін старий
Над зігнутими грішними плечима.
Скількох припасти повелів до риз
Єпископ
із облудними
очима?..

А небо все ясніш пливе над світом,
Холодним мохом
церква оброста.
Останнім каяттям у душу світить
Лик розіп'ятого Христа...

УКРАЇНА

---

*...Повідомляючи про смерть князя
Володимира Глібовича 1187 року,
літописець зазначив: «За ним багато
Україна тужила». Це була перша
згадка назви «Україна» в літописах.*

**Де твої гуни, готи і авари,
Історіє? Ти ж нині більше, ніж наука!..
З твоїх скрижалів витираю я пилюку,
Аби на них не залишались зло та чвари!**

**Були і половці, й монголи, і татари.
А прийде хто іще? — Немає запоруки!..
Грім, блискавка? — Не вклякнем од розпуки,
Й вже стін моїх не залякать пожаром!**

**В цім тліннім світі щось-таки я значу!
Тож сам собі скажу: «Ти знав, бідаче,
І скруту погорільця, й зойк руїни...**

**Тож стій перед Європою прегордо!
Тобі ніякі не страшні вже орди,
Бо є, була і буде Україна!!!»**

ТО МАРНО У БЕЗВИХОДІ СТРАЖДАТЬ...

На рану не знаходиш ти бальзам...
І свого болю довго не втамуєш.
Ти обійшов давно усіх шептух,
Аби загоїти криваву душу.

Не можеш, ні — свій заглушити страх?!
Зробились безпорадні екстрасенси.
На роздоріжжі в розпачі постав:
Як врятуватись од своєї смерті?

То марно у безвиході страждать,
Скоцюрбитися на твердій постелі.
Коли не в змозі ти прогнати смерть —
Помри зі славою на полі бою!

ІУДА ІСКАРІОТ

В душі болить важуча...

порожнеча:

Що я накоїв? — як тут пояснить?!

Хіба ж я знав,

що Він уже

приречений

І що Його — намітили забить?

Себе я виправдовувать не смію,—

Я весь, як є,—

стою на видноті.

Хіба ж тоді я думав, що Месію

Розіпнуть,

мов злочинця

на хресті?!

Він часто говорив

про Вічне Царство.

І задивлявся в хмурі небеса.

Та нам земне потрібне

проводарство,

Та нам земні потрібні чудеса!

А тут стають

правдивим Богом...

гроші!

Чим більше їх —
                                тим більший ти пророк.
А Він... а Він святий був —
                                не святоша,
Пішов би ради Віри і в острог.

Та от не захотів же в Іудеї,
Як думалось,
                                із нами царювать!
За це б я ладний був хоч і в лакеї,
Аби чужинцями
                                повелівать.

У вічне Царство вірить ефемерне?
Ні! Краще вже скупі ті срібляки,
Щоб у Вітчизні
                                не гніздилась скверна,
Бо Він — такі не гоїв болячки...

Але ж і не прогнав.
                                Чи мав надію,
Що вилікуюсь я?..
                                І другом називав...
Тепер я — лжеапостол,
                                лжемесія.
На віки-вічні
                                зрадником я став!

Тож простогну —
                                і буде це востаннє —
Усім, хто дружбою
                                торгує без жалю:
— Нема мені у небі виправдання,
Тому і смертну накидаю я петлю...

ЩО ТИ ШУКАВ, ОТЕ І ВІДНАЙШОВ...

Заждавсь од раю золотих ключів?
Так можна дождитися до скону...
А друг твій — притьма шаблю прихопив
І вийшов у дорогу з козаками!

Ти плинув у спокійних берегах,
А береги всміхалися камінно...
А інший — шапку-бирку заломив,
Подався відчайдушно за пороги...

Що ти шукав, оте і віднайшов!
А той, хто побратався з боротьбою,
Вже чистим полем їде на коні
І хвацько передражнює ключами...

ПРОЩАННЯ З ВЕЛИКИМ ЛУГОМ

Над струмочком-річкою
З піснею правічною
На горі.
Дуби похилилися,
Наче зажурилися
Хлопці-кобзарі.

Впала чорним вороном
На поле неоране
Хмари тінь.
Пронеслися коні,
Кинувши підкови,
В далечінь...

ВАРІАЦІЇ ЗА КНИГОЮ ЕКЛЕЗІЯСТА

1

...І ось тоді під сонцем справді я побачив,
Коли по колу обійшов Єрусалим,
Що перемога дістається не прудким —
Сильніших бігунів спітка невдача...

Не віднайшов свого я щастя у гонитві,
Хоч жару вдосталь у житті розгріб...
Не завжди мудрим дістається хліб
Як і хоробрим — перемога в битві.

Тоді скажіть: який є сенс в батрацтві,
Коли навкруг підступність і обман,
Коли цілитель стогне сам від ран,
А волю хто дає — той сам у рабстві?..

Багато в світі бачив я гримас,
Та кожній з них випадок свій і час!..

2

...Й відкривсь мені у злості світ злостивий,
І не знайти для нього відкупне!
Всьому і всім судилося одне:
І праведник вмира, і нечестивий.

І грішника, й святого — розпростертих —
Не виручить святий Єрусалим.
Помре, хто і вважається скупим,
І той, хто щедро відпуска пожитки.

На стодорогах не зустрів я свята,
І теплий став студенішим Гольфстрім.
Одна планида значиться усім:
І хто клянеться, й хто боїться клятви.

Тож наші душі корчаться роздерті,
Як б'є у дзвони перспектива смерті...

3

У безрадісну чорну хвилину
Зажурився, душа ледь не плаче:
Знову зло я під сонцем побачив —
Величезне, страшне для людини!

Я не знав, що примхливо-лукаве
Це життя, як орав перелоги.
Говорили: «Добро — то від Бога,
Як і честь, і удачі, і слава...»

Я надбався добра в три обхвати.
Стороною обходив розлуку.
Раптом Бог: «Постривай! — взяв під руку,
Вже нажився — пора помирати!..»

Зло від Бога?! — аж серце в судому:
Я трудивсь, а нажите — другому...

4

Ось і звеличивсь я, і мудрості набув,
Аж стало більш за всіх її у мене:
В Єрусалимі знався я ученим —
Бо й справді вже чимало знань збагнув.

Але чим далі все я пізнавав
Тим більше додавалось і печалі.
Йдучи у відкриттях все далі й далі,
Я додавав скорботи до забав...

Й збагнув я, серце стиснувши на мить:
Мене настигне те, що і дурного!..
Я дуже мудрим став — тільки для чого,
Як порожнеча голос мій гнітить?..

Кажу, вже світ пройшовши навпростець:
І в дурня, й мудреця — один кінець!

5

О Боже, звідки зло це, мов наслання?
Все в прірву котиться к лихій годині...
Чом в radoщах відмовлено людині
Й довіку їй судилось лиш страждання?..

Я знаю, що з Твого благодіяння
Світила в небі сяють без спочину,
Але в Твоїй святій святковій днині
Людина найчастіше в безталанні...

Даєш життя їй і береш невдовзі:
Вдихнув гарячу мрію — й враз морозом
Лягає чорна фарба на палітру...

Даєш їй куцу радість, мудрий Боже,
А потім з неба дивишся вороже,
Й людські труди — погоня вже за вітром...

6

— Марнота все! Марнота наймарніша! —
Сказав Еклезіяст в тяжку годину.—
Що світ приховує й що в нім життя людини?
В чім гіркота душі, що від ночей чорніша?..

А ти гадаєш, що живеш мудріше
За інших? Адже першу взяв вершину
Уже діставсь нового (вище!) чину,
І світ гидкий зробився ласкавішим!..

Буденності своєї рвеш кайдання
Й нову вершину мітиш без вагання
(Хоча були такі вже марафонці!)..

Ну й що? — життя зняло з очей полуду:
Марнотних днів відкрилася огуда,
Й нічого не змінилося під сонцем!..

ДО УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ

---

*Бувають щасливо обдаровані натури
і бувають так само щасливо
обдаровані народи. Я бачив такий
народ-музикант. Це — український.*

П. І. Чайковський

Ти — мій плуг
і одвічні мозолі,
Гостра шабля
й караючий спис.
Срібен місяць у небі долі,
Що козацьким вусом провис.

Перша радість
і перше страждання,
Материнський мені заповіт.
Ти — моєї душі світання,
Що озорує
цілий світ!

Ти на покуті,
як на престолі,
Білим квітом свій стелиш рушник.
Ти — моя
неубита воля,
Передсмертний до сонця крик!..

І ПІСНЯ ПОЧИНАЄТЬСЯ ЗВІДЦІЛЬ...

Безсмертний степ, як материнська пісня.
Весь день в роботі мій гарячий кінь.
Яке роздолля тут, а широчінь!
Вона була до мене, буде й після.

Я тут ступив у далі благовісні, —
Ударить дзвін — в земну ввійду глибінь...
Світитиметься ранків голубінь
У рідній Оболоні нині й прісно.

Хвала весні і сонцю! Знов мені
Іти у нескінченній борозні,
Де дід і прадід зморено ходили.

Отут зростив я жито — не кукіль!
І пісня починається звідціль —
Землі моєї первоцвіт і сила.

АЗБУКА МОРЗЕ

Заперечу тому, хто вважає: «Це — проза».
Небуденна поезія азбуки Морзе!
Зрозуміти її, може, часом непросто...—
І виходжу в ефір, обіймаючи простір...

Небом котяться хвилі, немов в океані.
То спокійні вони, то за мить — ураганні...
Зовні небо прозоре, та вслухайся в звуки —
Чуть, як пульс у планети прискорено стука.

«SOS!» тривожне зненацька прилине із громом —
Й цілу ніч не заснути аеродромам.
І антени замруть, як уражені стебла,—
Притулюся щокою до теплого неба...

Знов десь усміх дитини, відблискали грози...
Небуденна поезія азбуки Морзе!

І НАПОВНИТЬСЯ СЕРЦЕ ЛЮБОВ'Ю ЗЕМЛІ...

Ніч схилилась, як мати,
На солдатське моє плече.
І слова небуденні звучать
Про весну й посівну...
Хмарне небо пролеться
Першим квітневим дощем,
І турботи весни
Не дадуть мені довго заснуть.

З журавлями удалеч
Знову покличуть плуги.
Буде сонце в промінні
Ріллі рахманні купать.
Десь у сутінках верб
Спочиватимуть береги,
І на греблі любов
Мене буде в зажурі чекать...

Тільки раптом:
— Підйом! —
Знов тривога нас кличе нічна.
На екранах вогні...
Ми знаходим потрібний квадрат...
Є в солдата обов'язок,
Кожен це зна.

І поважчав чомусь
У руках автомат.

Ніч долоню, як мати,
На плечі мені покладе.
Я пілоткою витру
Солоний солдатський піт.
Буде знову радіти
України високий день,
І купатися в росах
Збентежений світ.

...Тільки знов я думками
У полтавській моїй стороні.
Знову кличуть за обрій
У поле мене журавлі.
Хліборобські мозолі
Зростуть на долонях мені,
І наповниться серце солдата
Любов'ю землі...

На командному пункті:
«Тривога!»
І хитнулося небо високе
Над полем,
Як лінія криво сповзла
На карті планшету...

Всі мовчки питали очима:
— Що трапилось в небі?

Полковник охрипло
Обнімав мікрофон губами.
І чувся крик у шлемофоні:
«Сокіл»,
Не наближайся до землі!
А вона з висоти, здавалося,
Крутилася, мов центрифуга...

На командному пункті,
Як бомба,
Друга упала тривога.
І полковник сивіти почав
Од розпуки,
Коли лінія на планшеті
Зливалася з горизонтом...

На командному пункті
Всі встали
По третій тривозі,
Коли літак не міг
Вирватись
Із мертвої петлі...

Сивий полковник,
Мовчки кусаючи губи,
Ховав у жмені
Сльозу.

З польоту
Не вернувся
Син...

ДЕКОРАЦІЯ РАДОСТІ

Бив барабан
І лився шампан.
І, щоб звеселити
Життєву прозу,
Акордом
Зголосились
Віртуози,
Запрошуючи
На канкан...

Стегнасті дівиці
У міні-спідницях,—
Такі, мов готові
Відразу у ліжко...
І почався фурор
(Чи сексуальний терор?)
Як вихилясом
Пішли товстоніжки...

Хто був у залі,—
Втікав од печалі.
Але як можна
Забігти од себе?
Тости підіймали,
Дзвеніли бокали,—

Душею всміхнувся
Хоч би хто-небудь...

Стих барабан.
Спорожнів ресторан.
По кутках
Затовпилась
Порожнеча.
Погасла ілюмінація
Радості декорація.
І на розі самотньо
Похнюпився вечір...

НАД ХАТОЮ ПРОМЧАВСЯ ГРІМ ВАЖКИЙ...

Криві акації... Порожній двір...
Де горлиця! Чи знову прилетить?
Над хатою — осіння ватра зір,
І вічність зупинилася, як мить.

Мережать тишу сріблом павуки.
Стежина, обминувши, лине в світ...
Над хатою промчався грім важкий,
І відступили блискавиці літ.

Як вміла вистояти! В холоди
У грубці мовчки берегла тепло.
З війни зарубцювалися сліди,
Не пам'ятати ж стінам вічно зло!..

Рясніє кисла дичка під вікном,
Вітрило підіймає і шумить.
Як хата, засина старечим сном,
Зітхне із павітром, неначе щось болить.

Схова журу, як спорожніє двір.
І тиша з бур'янів повзе терпка.
І вибілена хата сяйвом зір
Ізнову мовчки горлицю чека...

ХАТА

Пустка твого подвір'я
заглядає в порожні вікна,
Густим бур'яном заростають
щебети ластівок.

Білені стіни твої
взялися холодним інеем,
І тиша твого порогу
мене морозом пройма.

Став жебраком безпорадним,
радості в тебе прохаю,
І ти стоїш безпорадна:
як тепер далі нам жить?

Болить мені ручка дверна —
матері потиск останній,
Я двері боюсь відчинити —
на попелище літ...

ДИВО

Люди в пересуди брали хватко:
— Валиться ж — зроби собі хатину.
А йому аби ліпить горнятка,
У проваллі все шукає глину.

Збожеволів чоловік та й годі.
Ніби чорт наслав якусь хворобу.
Просять хліба —
  він же у господу,
Глини принесе знов повну торбу.

— Де мені ти взявсь такий непутній,—
Жінка заходилась потурати.
Зозла на стіні розбила лютню
І горшки повикидала з хати.

Пожалів би діток — плаче двійко,
З темної не вийде комірчини.
Ну, якби платили хоч копійку —
Задарма ж не розгинає спину.

Став як неприкаяним.
  Що буде?
Двір свій занедбай у бур'янищі.

Між людей ходить став, як приблууда,
І горшки ховає на горищі...

Чистоту душі віддавши глині,
Він шукав небесної поливи.
Не скрипить гончарний круг однині —
Дзвонами
  перегукнулось
  диво!

Птахи на тарелях заспівали.
Вже од того дива тісно в хаті.
— Може, ти продав би щось, — прохали, —
Зараз ціни на дива
  стократі.

Він підвівся,
  сивий і горбатий,
Мов прийшли забрати наймиліше:
— Коли б можна диво продавати,
То було б не диво,
  а щось інше...

СВОЇЙ ДОЦЦІ НІЧОГО НЕ СКАЖУ...

Пуста любов ота, що на словах...
Тому й мовчу про неї я частіше.
Мовчанням помолюся в тишині,
І знову поцілую рідну землю.

Своїй дочці нічого не скажу:
Сама усе повинна зрозуміти!
Чому у мене сльози на очах,
Від чого невимовно я страждаю...

Почую пісню — завмира душа.
І приголублю кволий пагін слова...
Пізнала, доню? То любов — свята!
Заплачемо удвох на попелищі...

СПІВАЙ, СОЛОВЕЙКУ...

---

*А коли вже зовсім біла стала кожна віть,
Солов'я не стало — весь він перелився у цвіт.*

І. Вирган

Співай, соловейку,
поете травневих рулад,
Допоки весна, що закоханим душу лоскоче.
Допоки зі світом і серцем живеш ти улад,
Допоки без горя
співається пісні охоче.

Співай, соловейку, поки пташенята твої
Не схлипнули завтра:
ячмінний не випроставсь колос...
Допоки щебечуть не в клопотах ще солов'ї,
У клекоті гаю
не захлинеться твій голос.

Співай понад втому,
що прийде в холодну грозу,
Як небо схмарніє,
недолю почне віщувати.
У вітху маленьку ти вилий раптову сльозу,
Співай, соловейку,
хоч серце й не буде співати!

Безвихідь свою
ти прийми, як останній ліміт.
Пташиною сірою
не загубись в тріолеті.
Співай, доки пісня твоя
перекинеться в цвіт,
У каторзі вічній
твій голос буйніша, поете!

О СЕРЦЕ, БУДЬ ЗІ МНОЮ ТИ ЗАВЖДИ...

Чому здалося,
                        що не так любив
І жив не так у цьому світі?
Щось у дорозі наче загубив,
А що не знаю —
                        серце у одвіті!

Воно, довірливе, завжди було
Поводарем
І другом у дорозі.
Коли снігами у степах мело,
Не прагнув
                        пересидіти
  в обозі...

О серце, будь зі мною ти
Завжди!

ТІНЬ ЩАСТЯ

Долю свою не вблагати! —
від того ми всі жалогідні?..
Найбільше багатство у того,
хто вмів розважить себе...

Що там у спадок? — всміхнися! —
одержав свій скарб заповітний,
А ти? — підкоришся долі! —
порожньою проторохтить...

Шукай джерело в пустелі,
аби втамувати спрагу,
У мріях своїх покрасуйся,
коли не зустрів наяву...

О щастя! — хто з мудрістю дружить,
має для себе втіху,
Той знайде маленький промінчик
у царстві похмурих днів...

ІЗБІДНІЛО ПОЛЕ...

---

*Пам'яті
Миколи Даниловича Туль*

Перший день голодні
Заіржали коні....
І вудила рвали
В стайні на припоні.
Пішла селом чутка
Вузькими стежками.
Вперше зупинився
Ранок у нестямі.

— Звідкіль оте лихо
На світі чекати?
Що ішло непрошене,
Завернуло в хату.
Й не наговорилися,
Любий мій, з тобою,—
Вклякнула дружина
З думою-журбою.

День зайшов, присівши
В хаті на ослоні:
— Підіймайсь, козаче,
Зачекались коні!
З прив'язі зірвалися
І пішли гуляти.

Щоб свого хазяїна
Ждати-виглядати...

Вже б від тії туги
Хотів підвестися,
Тільки сон, мов камінь,
Добре натрудився...
Брати обступили
Мовчки домовину,
В узголів'я чорну
Поклали калину:

— Чи ти й наспівався,
Любий друже-брате,
Що рішив у землю
У сиру лягати?

Ізбідніло поле
На одну билину!
На одне світання,
Дощову краплину...
А як мідні сурми
Та й заголосили,
Навіть в полі коні
Гриви опустили...

ЛІСОВА ПРИГОДА

Я під кущем
Горішини густої
Стояв.
І тут почувся голос,
Що на поміч кликав,—
Цуценя
Уже від голоду
Вмирало,
Покинуте.
Чи кимсь забуте...

Що тут робити,
Як урятувати!

Я відігрів його
І лісника умовив
Узять собі.
З собакою ж бо легше
В цьому лісі,
Веселіше...
Та, зрештою, собака —
Вірний друг. —
Про це з нас кожен
З малоліття знає...

Та якось через рік
Чи трохи більше
До лісника я завітав у гості,
І тут дорогу
Перетнув собака...

Що це, з роками
Пам'ять вигубля
Добро
Звичайне...

Друже, заспокойсь!

ШАЛЬ

---

*Оболонську не зупинила нечувана
ціна — 30 тисяч карбованців
за перську шаль, яку нібито через
надмірно дорогу ціну не купила
навіть цариця Єлизавета.*

— Ви бачили?

— Ще ні.

— А жаль... —

Спішать на горду пані подивиться,
Коли та перську надіває шаль,
Якої не придбала і цариця.

— Оце так шаль! Спиняйся й очі жмур —

Цвіте шовковіш синьої фіалки.—

У заздрості шушукавсь Петербург:

— Що хоче довести провінціалка?

— Оце фурор! Така тонка вуаль

І стольний град своїм засліпить шиком.

— Напевне, щоб купити заморську шаль,
До нитки обібрала чоловіка.

В заплавних луках мліла Оболонь:

— Ми теж, як люди, встанемо з болота...—

І п'яну розтягаючи гармонь,

Носила шапку набакир голота.

**І пані мліла. Це було ревію,
Що вимагало показної плати:
Змогла, нарешті, царственість свою
Вона самій цариці доказати.**

**І шаль свою, зіжмакавши в руках,
Вона на плечі накидала люто.
Блукали очі в небі по зірках,
І грузли ноги по коліна в скруті...**

САДІВНИК

Дід все життя дерева,
Не відавши втоми, садив.
Мовляв, хай на згадку буде
Людям, онукам моїм.

Та ось проспівали півні
Останню пісню свою...

Коли хоронили Данила,
Зійшлося село проводжати,
Ніхто не гадав, не думав,
Що він раптово помре.

На землю багряне листя
Холодним мовчанням упало.
І мовчки пішла до цвинтаря
Разом пліч-о-пліч з людьми
Шеренга його дерев...

ГРИГОРІЙ СКОВОРОДА

1

Невже в людини може бути тільки й діла,
Щоб продавати, купувати, воювати?..
Чи (що ще гірше) увесь вік бенкетувати
Й при цьому інших ще повчать зарозуміло?..

Щоб задоволення шукать лише для тіла,
У празників медових вічно гостювати,
Й не мати часу власну душу лікувати,
Яка од смороду життя закіптявіла?..

На воза без коліс ми стаємо вже схожі
Бо дбаємо частіш про чоботи — не ноги.
Владику ж плоті — душу — хто нам допоможе

Очистить од гріхів,— щоб стала перед Богом
На злотом кутому престолі як вельможа?
Всього багато в нас, лише душа — убога...

2

...Є, правда, в нас душа, але така,
Як ноги в паралітика — примхлива,
Розслаблена, смутна і боязлива,
А ще і заздрісна, і жадібна, й мілка...

Нічим не задоволений в житті
(У тім числі й самою вже собою),
Стає їй часто зимно і весною,
Потоплений в буденній гіркоті.

Не забувайся у достатку-злоті
Тоді, як інші мокнуть у болоті,
У мороці душі знайди вогонь духовний!

А ще не плач за втраченим щораз,
Бо як настане твій останній час,
Чим зможеш пояснити шлях гріховний?..

3

Подяка щира Богові за те,
Що він зробив потрібне нетрудним,
Трудне ж нам непотрібним... пiлiгрим
Доводить всiм це твердження просте.

Воно потрібне кожному. Пусте
Життя без нього. Й навпаки — iз ним
Неначе шестикрилий херувим
На тебе сяйво розлива святе.

Так легко бути щасливим! Царство Боже
Найперш у серці! Хай це знає кожен,
Духовну обираючи орбіту.

I ти, якщо щасливим хочеш бути,
Старайся не в багатствi потонути,
А мати душу, щирiстю зiгриту!..

**Якщо в обіймах щастя хочеш жити —
Його в чужих країнах не шукай,
А посели в душі свій власний рай,
Щоб в мороці доріг не ворожити...**

**В людей добром ділитись не прохай
І перед сильними не смій тужити!
Перш ніж масток дорогий купити,
Ріши — це треба чи, як є, нехай?..**

**Ізліва вправо — щастя амплітуда,
Але воно потрібно всім і всюди,
Дорога через душу йде пряма,**

**Долаючи похмурих днів облоги,
Щастя, щастя, — ти завжди від Бога
Й усім завжди даєшся задарма!**

5

Пізнай себе самого — як причастя,
Сміливо в царські увійди чертоги!
Пізнаючи себе, пізнаєш Бога,
А це і є найбільше в світі щастя.

Себе пізнавши, ти мов зійдеш вгору,
В своїй душі побачиш Царство Боже,
Душі скарби, набуті вже, примножиш,
Повернеш зіркість гинучому зору...

Тепер ти наче вирвався з в'язниці.
І, Духом Божим сповнений до краю.
Ти розкошуєш, наче в стінах раю...

І сонцем повниться твоя світлиця...
Чим більше пізнаєш себе самого,
Тим більше наближаєшся до Бога!

6

Так, ми вивчаєм сонячну систему,
Але у найдавнішій із усіх
Системі духу — що немов горіх,
Тверда, — чомусь не бачимо проблеми.

Ми вже давно спотворили свій розум
Й пізнати не намагаємося те,
Що нам любов'ю в небесах цвіте
І взимку на пекучому морозі...

Але чи не пора таки спиниться,
Аби не потонути в багновиці,
І у собі пізнати Божий Дух?

Він випроста думки твої до неба,
Й свідомість зцілить від хвороб, як треба,
Він — Цар душі — вітає відчайдух!..

7

**Ти вічно невдоволений усім:
Бурхливим часом, у яким живеш,
Країною (щодня її клянеш!),
Тож привидами повниться твій дім...**

**Ти кажеш: світом правлять круті,
Від того й зупинився на межі.
Куди не глянеш — всі тобі чужі,
І непотрібні здібності твої...**

**Нічого не досяг ти у житті,
Хоч гострі обминав завжди кути.
Не можеш, як завжди, себе знайти
І тонеш у буденній суєті!..**

**На долю скаржитись в житті негоже,
Відкрий в душевних муках Царство Боже!**

8

У лихоманнім золотому блиску
Втрачає глузд і сліпне білий світ.
Століття ж, перевищивши ліміт,
Кладуть нові надії у колыску.

Але давайте придивімось зблизька,
Замислив що сучасний неофіт,
У котрого на золото — пристріт,
Тому й пускає в хід він вовчий вискал!..

Яка ти, доле, з золотим крилом?
У почестях ти змішана зі злом,
Якого все сильніша червотока.

Й за горло вже хапає ненасить.
Спинись в своїм авралі хоч на мить,
Знайди в житті божественне й високе!

ОЛЕГ ОЛЬЖИЧ

Із циклу «Портрети при свічі»

У концтаборі я —
Небезпечний в'язень...
Хоча примітний
Лиш тим,
Що схудлий і довгов'язий.

Оберштурмфюрер —
Мій кат —
Облудно-брутальний.
У кожному слові —
Московський мат.

Катує лиш українців —
До цього має
Особливий хист.
Хто він —
Замаскований
Енкаведист?..

Цей московитин,
Чи пак — фашист,
Впевнений у своїй теорії
Про рабів
І нижчу расу,

Назива українців —
Бидлом.

Нарешті його слухать
Остогидло,
Й покликав я на поміч
Історію,
Яка повідала:
Про Ігоря і Галайду,
Про Вишенського і Крути...

— Що ти все мені
Про годину смуги? —
Грюкнув по столу фашист,
Чи пак — енкаведист...

А я продовжував
Про лицарський дух
Київського
І Галицько-Волинського
Священного літопису.
Про образ
Козацької України
У Самовидця Величка
Та в «Історії Русів»...
— Ми не безликі тунгуси!

Я прийшов у цей світ
За наказом
Великого Роду,
А ти, — сказав катові, —
В Україні —
Заброда!

...Скреготнув
Залізний засув
На кованих дверях.
Із камери
Взяли на носилки —
Не міг я йти.
Ох, тоді й
Розперезалися кати:
— Хто твої агенти?
— Хто проти німців
І їх панування?

Це було на світанні...

— Нашим повинно стати
Самоврядування!
Геть польське,
Московське,
Німецьке...
Україна — для українців! —

Видихнув я востаннє.

ВОЛОДИМИР СВДЗИНСЬКИЙ

1

Взяли на вулиці під руки. Я: — Куди,
Чого штурлюєте, та що я — злодій?! —
Один крізь зуби процідив: — Іди!
Там розберуться знаючі!...—

Відтоді

Умить захмарилося небо голубе.
За що мене взялися катувати?
І слідчий око зле прискалив:
— Ми тебе —
Давно хотіли... — І зачав шпиняти,
Що я — поет, гнилий інтелігент,
Таких пора на Соловках провчити...
— Чому із Харкова не від'їдиш,
ти що — агент,
Фашистський прихвостень?
— А що мені робити,

Коли дружина ледве диха, не встає,
На хвильку вийшов роздобути ліки,
А втрапив ось до вас!

Та що моє

Вам горе? —

Й очі слідчого, як піки,

Мене при цьому пришили до стіни.
Я більш не міг промовити ні слова.
У закутках душі своєї

все шукав вини —

І не знаходив!

Кат мій гонорово:

— Що ми шукаєм, те знаходимо

завжди... —

І йде по камерах:

на кого б наступити...

А тут, о Боже! —

скільки загнано сюди —

Людей невинних!

Упивайсь досита...

2

Енкаведисти,
Як фашисти,
Б'ють автоматом
Межи плечі.
Якби настав скоріше вечір,
То можна б
І подумати
Про втечу...

Але куди мені? —
Вже Харків у вогні.
Там ворог навіда,
А тут свої кати.
Хоча б поезії
Вдалося зберегти!

Назустріч йду офірі,
Штовхають конвоїри.
Кричу у світ
Безбожний
Я востаннє:
— Шукайте
В полум'ї
Мої слова —
Страждання!

ОЛЕНА ТЕЛІГА

Гаряча смерть
у камері холодній.
Хай кров спива
гадюка підколодна
Й клопочеться брунатна саранча,
Що — непродажна...
Я не — вилупча!

Не покидьок!
Та рот забили кляпом:
— Не захотіла ти до нас в гестапо?! —
І ніж розпечений
підносить горлоріз,
Аби всю душу
витрусить до сліз.

«— Лякаєш, кате? — Німо я сміюся.—
Сконать за Україну
не боюся!
Не доведеш мене ти
до плачу,—
Я помирати кожного навчу...

Бо я — щаслива...
Рідну землю маю!

Вона мене, як мати, спеленає.
Ти хочеш залякати, що помру,
Навіки ляжу
в Бабинім Яру?

Але і звідти
промовляти буду,
Що не страшуся нічийого суду.
Пали!
Та іскру, що в моїй крові,
Роздмухають і понесуть живі!»

ЄВГЕН ПЛУЖНИК

Яке ви зло побачили в мені,
Яку підозріваєте провину?
Що вашій не підспівую брехні
І перед вами не згинаю спину?

Не вмію та й не хочу це робить!
Я у житті шукаю рівноваги...
Хотілося на самоті пожити
З своїми віршами...

А блага

Ніякого у влади не прошу.
Бо я — поет, хіба цього замало?
Хвалити, а чи гудить не спішу,
Щоб не потрапити в опалу...

— Ні, ти про все зізнайся! —

Прокурор

З досвідчених був людоловів.
Поклавши руку на тугий затвор:
— Чому, — пита, — печаль

в твоєму Слові?

...За це й відправили на Соловки.
І вже були поставили під кулю.

А потім передумали таки,
Побачивши, що й так помру,
Зозуля
Не роки накувала — місяці.
Останній день лишився —
помираю!

Зітріть сльозу
на втомленій щоці —
Така важка...
І принесіть води:
Умиюся
— Дніпро згадаю...

ДМИТРО ФАЛЬКІВСЬКИЙ

Прийди до мене, осінь нещаслива!
Яку мені ти принесеш біду?..
Люблю я грози і весняні зливи,
Та чомусь усе більше осінь жду.

Шукаю в смутку я свою відряду:
В печалі радість відчуваю я гостріш.
Люблю я золото гаряче листопаду,
Що зігріває мій холодний вірш...

Червневі дні зробилися нестерпні,—
Із пафосом фальшивим на устах.
І від задухи моє Слово терпне
І падає, немов підбитий птах.

На покуть недругам сіда зневіра,
Яку тепер уже не замолить.
Тому й меланхолійно плаче ліра —
Од самоти всесвітньої болить!

Стою окремим деревом у лісі,
Залюблений у тишу й присмерк дня.
Зайшли мої печалі за куліси
Зі сцени, де вінчається брехня.

**За це я перед владою — як ворог.
Уже не здатен приховать плачу.
Спалю я листя висухлого ворох
І димом в своє завтра відлечу...**

МИКОЛА ЗЕРОВ

У мене є Катулл,
Горацій
і Вергілій.
Багато літ вони для мене як брати,
Нехай послухають чекісти
звироднілі,—
Чимало міг би я про це розповісти!

В словах прадавніх
чую подих Риму,
Дух непокори
обійма смутні віки.
І таємнича давнина встає незримо
Й обпалює вогнем
пожовклі сторінки...

За це мене
і «реставратором» назвали,
До «неокласиків» зачислили за те,
Що поливаю квіти я «мертвозів'ялі»,
А сад радянський он же як «цвіте»!

А потім став я
«терорист»
і «саботажник».

І навіть Постишева намагався вбить...
Тому за мною пильно
наглядає стражник.
Як щось пишу собі —
застукує ту ж мить.

Кажу: — Дивись, це знаменита «Енеїда»!
І додаю: — Її Вергілій написав.
— Ну, ну! — сміється стражник —
чистий дурень з виду.—
А я подумал, братец, что сочиняешь сам... —

Мені ж не смішно —
в'є віршовку туга,
Звідколи проклятим зробивсь в СРСР.
Якби не поруч
три моїх
найкращих друга,
Од божевілля
я давно б
уже помер...

МИКОЛА ХВИЛЬОВИЙ

Не треба слів блаженних —
душа у прірву пада.
Я став як навіжений,
до себе — без пощади.

Хтось, може, божевільним
назве оцей протест.
Але я — вже не вільний,
і мій — готовий хрест.

Не можу я змиритись,
куди не кинь — невдача.
Не можу я дивитись —
дивлюсь на світ і плачу!

Напосідає голод —
не можу відштовхнуть.
І віє з прірви холод,
в яку нас покладуть.

Світ — мов довгоязикий
у зашморгу Іуда.
Куди сьогодні кликать?
Шляхи згубили люди!

Хто там іще бунтує?
— Сюди їх, в акурат.
І нишком торжествує
на лобнім місці кат.

Яка іще морока?
— Усіх підряд дуплетом!
Недремне пильне око
в приціл бере поета.

— Про що пісні співає?
Який іще там дар?!
Тримайсь! Тепер все знає
Петруня-пролетар.

І ходить у міністрах
Веклина-куховарка.
Вона за комуністів:
— Це наша! — каже Харків.

Намучився... Як жити?
Смерть, наче прокурор,
Все дивиться несито
і замишля терор.

Тримайтеся, поети,
розпочалися лови!
Уже не рикошетом,
а в серце мітять Слову.

Щоб лови одвернути,
вас захистити щоб,
Щоб розірвати пута! —
пускаю кулю в лоб...

ДІАЛОГ

— Ти звідки сам?

— Із Оболоні.

А в Оболоні

Левади сині.

Такі ж, як небо,

Лише у цвіті.

І тому в мене

Такі прозорі

Дитячі очі...

— А що несеш?

— Несу повір'я.

Я в Оболоні

Від діда знаю:

Хто вічно в праці —

Не забуває

Оту світлицю,

Де народився.

— Куди ідеш?

— Іду додому.

В свій край вертаю,

Де б не ходив я.

**Бо там навчився
Людей любити.
Бо там левади
Ще й досі сині.
Такі, як небо,
А в мене — очі...**

БУЛА ОСІННЯ ЛАГІДНА ПОРА...

**Я народився в листопаді.
У той же день
Робота закінчилася у полі.
І мати раптом,
Зойкнувши од болю,
На поміч стала
Кликати людей...**

**Була осіння лагідна пора.
Кружляли
В світозорім небі птиці.
І говорили стиха молодиці,
Що в день такий
Не можна помирать...**

**Поземкою колючою мело.
Десь жовте листя
Падало в окопи.
Іще в диму журилось
Пів-Європи,
А наше веселилося село!**

Ще десь на батька
«Похоронка» йшла,
Але про це ще
У селі не знали.
Із сином матір
Від душі вітали.
Вона од щастя
Боязко цвіла...

Перехрестились
На добро баби.
Мій день народження —
Для них це також свято,
А я очима
Все блукав по хаті,
Боявся
Зайчик
Сонячний
Згубить...

МАТЕРІ

Ласкавим усміхом, весняною зорею
В долоні найрідніші упаду.
Я, долею просвітлений твоєю,
Беру в дорогу щастя і біду.

З твоїх очей, із сивої криниці
Усю печаль я виберу до дна.
Знов смуток зацілюю у зіницях,
Що горе залишило і війна.

Для світла я віконниці відкрию,
Прийшовши в тиху днину й буревій.
Твій траур обійму і зрозумію:
Так рано став землею батько мій!

Зарадити б —
Готовий версти мірять.
Спішу зігрітися у сяйві доброти.
Ну, а коли вже...
Ні, цьому не вірю,
Візьми найтяжче ти моє:
— Прости!

ТЕПЛО ЗЕМЛІ ТАК ХОЧЕТЬСЯ ЗБАГНУТИ...

Гарячий дух акацій і любистку
І поля світанкового теплінь
Пливуть над світом
                                в зоряній колисці,
І мерехтить дерев прозора тінь.

Снується в тиші казка незабута.
І знову, як і тридцять тому літ,
Тепло землі так хочеться збагнути
І розгадать,
                                про що шепоче світ...

ОБОЛОНЬ. ЦЕГЕЛЬНЯ

...Тоді я рано взявся за лопату, —
Життя мені давалось норовливо!
Я жив хоч не шикарно, та щасливо,
Й щомісяця чекав свою ЗАРПЛАТУ.

Ще підлітком (сказав би я, по «блату»
Мені дали роботу.) І важливо,
Що в тім свою я бачив перспективу —
Тому, не покладаючись, горбатив!

З лопатою важкою у кар'єрі
Я починав письменницьку кар'єру,
Та у моїй душі не гнувся раб! —

Лише робота і її відлунність...
А право мого входження у юність
Скупим карбованцем сплатив «прораб»!..

КОЛЬОРИ ДИТИНСТВА

Покотивсь туман над полем,
Зголубіло все довкола.
А як гуси прилетіли —
Стало поле моє білим.

Синій вітер — чистим полем
Не забудеться ніколи.
Моє поле чорним стало,
Коли галич позліталась...

І упали в серце тіні,
Перші думи, голосіння...
Сльози матері солоні
Запеклись в моїх долонях.

У селі всі говорили:
— Похоронна прилетіла...
Придивився — поле біле,
Стоїть мати посивіла...

БАТЬКО

1

У хлопця немає батька...
А люди
Сиротою
Не прозвали,
Бо мати
Другого
Привела на поріг,
І сказала:
— Це твій батько...—

Мовчазно боліло
Серце хлоп'яче.
В груди били вітри
Тугими дощами.
Стукав голод сумно
Ранками осінніми...

І він назвав
Його батьком.
Та потім тихо
Біля братської могили
Скотилася
Сльоза
Закипіла...

2

У грозах скупане

дитинство прудконоге

«Добрідень» тільки мовило й пішло...

І повоєнна слалася дорога

В полинний степ, за спалене село.

Там від біди німіло рідне поле,

Хоч грози прокотилися за пруг...

Стояла тихо мати з світлим боєм,

Коли хлоп'я вхопилося за плуг.

Тоді побігло борозною сонце

І, натомившись, в травах прилягло.

Приходив батько по ночах до хлопця

І клав долоню теплу на чоло.

СТУПА

Колись у нашій хаті у кутку
Старенька ступа гупала щоденно,
Вона ділила на своїм віку
Зі мною порівну
життя злиденне.

Та лихоліття відійшло війни.
Давно на цурки
ступу порубали.
А я лишив би:
знають хай сини,
Що у тилу життя нам дарувало...

НІЩО НЕ ЗГУБИЛОСЬ...

Здригнулась луна —
Покотилась далеко.
Озвалась душа
І чутливий цей світ.
І радість мою
Чорнобровий лелека,
Як з казки,
Вертає мені
З давніх літ...

Ніщо не згубилось:
Ні щастя, ні смута.
В душі найдорожче —
Завжди при мені.
Я плакав над горем
Бродяги
З Калькутти*,
Що в наше село
Завітав навесні...

---

* Герой однойменного індійського фільму.

Я в світі не був
Сиротою,
Бо мати
Міцніш пригортала
І тепло було!
Лелека, гніздо собі
Звивши на хаті,
Не пісню,
А радість носив під крилом...

Од щастя на серці
Знов зробиться легко,
Як спомин зупиниться
Біля воріт.
І радість мою
Чорнобровий лелека
Поверне з дитячого
Щебету літ...

ЛЕВАДА

Вихрастий хлопчик на леваді
Пасе корову. І дядьки
Веселі крутять цигарки,
Почастувати хлопця раді...

Вони всміхнуться не злорадно,
Як забухика. І глевким
Шматком на березі ріки
В обід поділяться, як з братом.

Де батько?.. І про що він мріє,
Той хлопець?.. Кожен пожаліє —
Хто ягід дасть, хто тютюну...

Скажу сьогодні без гордині:
Себе впізнав я в тім хлопчині,
Свого життя важку ціну!..

МІННЕ ПОЛЕ

Одного разу день був трохи дивним,
Здавалось, все валилося із рук.
Над нами закружляв у небі крук:
Душа вгадала щось інтуїтивно...

На поле хмари звідкілясь набігли.
В загінці задихавсь крицевий плуг.
— Іди спочинь, —
Тоді сказав мій друг
І сам узявсь міцніше за чепіги.

— Егей, — кричу, — давай поперемінно,
Вже друге коло накидає птах! —
І важко борозна йшла попервах:
Колись те поле називалось...
Мінне!

ЗГАДКИ, НАЧЕ ВИШИВКИ...

**Згадки... згадки... Відаю багато
В серці і веселих, і сумних.
Я до вас вертаю в рідну хату
Із далекої моєї далини.**

**Тут вербова висохла колиска,
До любистку тягнеться рука...
Згадки, наче вишивки, сплелися
На українських білих рушниках.**

ПІСНЯ БОРОЗНИ

Мій дід Федосій — щедрий чоловік.
Віддав землі по краплі цілий вік.
Піснями щедро землю засівав,
Казали люди — добре працював.
І лунко, мов гартована струна,
Дзвеніла в мого діда борозна.

А потім батько мій до плуга став.
Знов спів до небокраю пролунав.
Та пісня колосилася, пливла.
Та пісня роду нашого була.
І долею судилося мені
Продовжить з діда-прадіда пісні.

Приймаю з честю долю нележку,
На чорноріллях, а не на току...
А там, дивись, вже підросли й сини,
Знов кличе вдалеч пісня борозни.
Так не вмира, хоч стільки літ пройшло,
Священне хліборобське ремесло.

СВІТЛИНА З ДИТИНСТВА

Колись у дитинстві
ось був я таким — поглянь!
— Зовсім не схожий!
і на знімку ти... мертвий?

— Як це? — ОСОБА ж лишилася! —
що ти верзеш?
— Ні, це не так! —
тепер ти людина інша...

В мене ж лице є й особа!
— Вони не тривкі,
Плакаєш не ти їх!
А хто? — Ті, хто поруч...

Що ж мене зв'язує
тоді з отим хлопчаком? —
Від тебе далеко він —
на потойбіччі...

ГАРМОНЬ

---

*Пам'яті
Івана Григоровича Філоненка*

Ну і гармонь, що й казати!
За всякого краща баяна...
Лише торкнеться клавішів —
На серці світліше стане.

Як грає, то тільки веселої,
Бо доля ж весела, бачиш?
Схиляючись до гармоні,
Було, крадькома заплаче...

А був же колись хліборобом —
Куди там, козак та й годі!
— Все, хлопці,
киснути досить, —
І випрямивсь знову гордо.

Обнявши гармонь міцніше,
Пісню заграє про поле.
І зараз би сіяв жито,
Якби не осліпла доля...

Мені гармонь передавши,
Хотів було йти — зупинився:
— А покажи-но, хлопче,
Чого ти в житті навчився?

І я починав невміло,
Міхи розтягати щосили.
— Е ні,— клав на плечі руку,—
Учися грати красиво!

Я знав, що йому нелегко,
Та відступала туга.
Він був мені, наче батьком,
У скруту — затиєм другом.

Учив:
— Нам веселої треба,
Хай через тин — подяка...
І, ближче гармонь пригорнувши,
Він весело,
                    весело
                            плакав...

ДЖЕРЕЛО

В селі, що спинилось на сивій горі,
Криницю копав од зорі до зорі.

Води не настачиш із яру — жара!
В селі підіймалася круто гора.

Копаю день-другий: то твердь, то зола —
Непросто дістатися до джерела!

Наткнувся на камінь — і тут я примовк:
Дістатись води залишається крок.

А як з-під каміння вода заструмила,
То де й узялася у мене та сила!

Напившись води, зашуміла трава,
Я глянув навколо: усе ожива!

Звідкіль прилетіли в село журавлі,
Весна гостювать зупинилась в селі.

З тих пір, де б не був я, — вертаю в село:
Співа, не змовкає моє джерело!

БІСКАЙСЬКА ЗАТОКА

---

*Як переплинеш Біскайську затоку —
вже негода не страшна...*

Повір'я моряків

Хвиля стрічає з наскоку,
Штормом двигтить ураганим.
Перепливи б затоку,
А там — уже ми в океані...

Та почало вечоріти,
Ніч підступає боком.
Блукає патлатий вітер
І мружить піратське око.

Скільки отут потонуло?..
Для кораблів — кладовище!
Навхрест вогнем кресонуло,
І розгулявся вітрище.

Швидше б до океану,
Вирватись із круговерті.
Стогне глибінь ураганна,
Глибша п'яти кілометрів...

Хвиля звелась крутобоко,
Ось захова нас в тумані.
Перепливи б затоку,—
А там — зачекалась Гавана...

АТЛАНТИКА. САНТА МАРІЯ

Дивний острів Санта Марія
Виростає з туману, мов мрія.
І жіноче ім'я в океані
Несподіване, наче кохання...

У задумі Санта Марія.
Я печальним очам її вірю.
Вони вміють багато сказати,
В безнадії навіть чекати...

Ніби клятва свята з повір'я:
— Я вернуся, Санта Марія!
Перейду, пересилю норд-вести,

Запорука — у воду мій перстень...
І в морське шепочу безмір'я:
«Ти чекаєш, Санта Марія?»

БЕРМУДСЬКИЙ ТРИКУТНИК

Трикутник смерті, кажуть, а ще — море Вуду...
Ми входимо в пекельне чорне коло.
Й чиясь рука завмерла з валідолом,
Схопившись за роздерті страхом груди.

І ось вже очі заступа полуда.
І небо впало навznak од розколу.
І тягне світ у прірву хмара-волок,
І чорні хвилі дибки звідусюди.

В чистилищі проклятому конаєм,
Куди потрапимо за мить — не знаєм:
Чи в пекло, а чи в рай веде Всевишній?

Він вийде із судейської палати
Помилувать когось, когось скарати
І блискавкою вирок свій підпише.

КУБА. КАРИБСЬКА КРИЗА

Команда окопатись до світанку,
Поки злетять ворожі літаки...—
І капітан, донині говіркий,
Забрів по шию у глуху мовчанку.

Не встигнули ще викопать землянку,
Коли долинув гул звіддалеки...
В чужій землі померти невтямки
Здавалося, і ось вже в лихоманку

Зненацька кидає когось із нас.
Перевіряємо боезапас.
І відповзає чорний вуж тривоги.

У горах близько ми були до неба.
І, може, навіть думав хтось про себе:
«Це ж треба — я лише за крок від Бога!..»

НА ДРУГІМ КІНЦІ ПЛАНЕТИ...

Чужі літаки в піднебессі,
У морі човни чужі.
І гори Сьєрра Маестра,
Немов на нічийній межі.

На землю стривожено пада
Беззоряна ніч морська.
В залізний кулак блокада
Острів маленький стиска.

На другім кінці планети
Мати не спить в цей час.
А що як про мене газета
Їй принесе печаль?

Надії, мов подорожні,
У хату бредуть на вогонь.
Допізна заснути не можуть
Гавана
І Оболонь...

ЗЕМЛЯ

На березі чужому. Ув імлі
Моя сховалась білостінна хата.
Уже губилися у буднях свята, —
Знайшов я грудку рідної землі...

Збудилась іскра, що жила в золі,
Дихнувши пахощами рути-м'яти.
І я збагнув свою найтяжчу втрату,
Відчувши солодь теплої ріллі.

О, квіт землі. І обійма тривога.
Його ніде не бачив я такого,
Як у своїй полтавській стороні.

— Це наша, хлопці! — і розкрив долоні,
І сльози душу пропекли мені,
Як землю цілували з Оболоні!

ЕКВАТОР

З екватора у світ я крикнув: — Мамо!
Тут сонця, як у нашому селі.
Веселі прилітають журавлі,
На небесах друкують телеграми...

Як бубни наші, гупають тамтами:
То джунглі закликають звіддалік.
На цьому березі, мов на Сулі,
Лягли хмарки блакитними мостами.

А ти не віриш: то земля чужа!
І все питаєш: «Де ота межа,
Яку іще не встигли розорати?»

Коли про все напишеш ти мені?..»
Я відкладав усі листи сумні,
А про мою печаль вгадала мати!

НОСТАЛЬГІЯ

Так зимно у палкій тропічній ночі!
Ніщо мене отут не зігріва.
Під вікнами морозить сон-трава,
І квіти розквітають неохоче...

Так засмутилися мої слова,
Неначе хтось їх крадькома зурочив.
Привиділись у джунглях поторочі
І що в Стрільця порвалась тятива...

Тепер у хашах відшукай ізгоя:
Вчорашній день обнявся з гіркотою,
І жаром не пече гарячий мак.

За ніч знудилися глухі савани,
І якорі, і хвилі в океані...
І під сузір'ям Козерога ти — моряк!

КОРАБЕЛЬ «ПОЛТАВА» В ГАВАНСЬКІМ ПОРТУ

Кораблів тісняться каравани,
Що прийшли за тридев'ять морів —
На причалі сонячнім Гавани
Я між них свою «Полтаву» стрів.

«Здрастуй, рідна!
Скільки днів між нами
Бурями розведено мости!»
Я стою й збентежено руками
Гладжу алебастрові борти.

Завтра в путь...
Для тебе — це вже звично
Йти по шквалах спіненних морів.
Я стою на березі тропічним,
Та мої з тобою якорі.

ГЕН БЕРЕГ ТВІЙ НА ОВИДІ СЛЬОЗИ...

— «Агов!» — закличне, як підбита птиця,
Отерпло у глухій далечині.
На обрій заспішили позивні,
Читаючи автограф блискавиці.

— «Агов, агов!» — Не стійте в стороні!
Вже реї тріснули, немов суха ялиця.
Горіхи розсипає громовиця:
Що в цьому пеклі припаде мені?

Над хвилию, неначе в прірви скраю,
О доле, потерпи ще — заклинаю,
Ген берег твій на овиді сльози!..

Терпи, терпи — і завтра сонце стріне.
Умий лице у теплому Гольфстрімі
І витри очі хмарою грози!

У СЯЙВІ ЮНОСТІ ЧУЖОЇ...

Така прозора, не осіння,
Співуча хвиля напливе.
І крикне чайка в безгоміння,
Узявши душу за живе.

Всміхнусь до радості своєї,
Що вчора ще була чужа.
У морі заспівають реї —
Розтане берегів межа.

У сяйві юності чужої
Хвилинний смуток обмине.
І душу спогадом загою,
Якщо боліти розпочне.

Тоді їй так скажу над морем:
— Свої ти взнала кращі дні!..
І хвиля сонячно-прозора
Дасть трохи світла і мені...

МОРЕ

Поклало море в узголів'я ніч
І непомітно, як дитя, заснуло.
Лінива хвиля в мороці зітхнула
І задрімала в голубому сні.

Та сон снується в тиші до пори.
Таємно вітер налетить гарячий.
Легка дрімота раптом догорить,
І море знову, як дитя, заплаче...

СКОРПІОН. ОСТРІВ СВОБОДИ

Я народився під сузір'ям Скорпіона,
І на життя я ворожу, як на планиду,
Що у вінець взяла недобрий знак...

Не заведи, Господь, мене в безвихідь
Сконати в самоїдстві нетерпіння.
Ти кровожерливу гласиш молитву,
Коли над прірвою мене ведеш по лезу,
Куди зриваються невинно слабкодухі...

У холеричнім товаристві скорпіонів,
Де кожному начертано:

— Не вижить! —

Якщо не відшукаєш рівноваги,
Не зможеш на стезі балансувати.
Для себе я знайшов немудру мудрість.
І все-таки це був мені урок...

Коли Південний Хрест під зодіаком
На всі чотири задивлявсь дороги —
А необхідно вибрати єдину,
Тоді потрапила у вогняне кільце,
Ватага мною взятих скорпіонів.
Ну хай і не тоді — значно пізніш було,
Але яке це має значення.

Цікаво перевірити на витримку,
Усе побачити на власні очі,
Як скорпіон жалить себе самого,
Звідколи ми характерами схожі...

Не стану удаватись до подробиць,
Що в горах удалось мені побачить,
Як скорпіони в паніці забігали,
Жало отруйне заганяли в панцир
І гинули од власної отрути.
Мені згадалось плем'я ірокезів,
Яке у розбраті загинуло фатально...

І все ж один-єдиний скорпіон
На провокацію дешеvu не піддався.
В собі зберіг душевну рівновагу,
Хоча стояв на міліметр од смерті.
«Амінь» глумливе очі не закрило:
І в цьому я побачив добрий знак.

Відтоді взяв для себе, як молитву:
— Вмира не кожний, хто родився жить!

ЗГАДАЮ ЧУЖИНУ...

Коли вербово й тополино
Пригаслий небокрай зітхне.
І у засмуті Україна
З доріг чекатиме мене.

Згадаю чужину і море,
І хвиль зажурених прибій,
Де вперше я збагнув учора
Свою любов
і смуток свій...

ЕРНЕСТО ЧЕ ГЕВАРА

1

Він ще не знає, де чекає друг,
А де у тернях причаївся ворог.
В чужім краю у тишині яруг
Громи приховують гарячий порох.

Немов у засідці тут мошкара,
Не передбачив, що отак багато.
І хтось уже од змору помира,
Прохаючи скорішої розплати...

Петляє стежка в заростях густих.
Вона засаду обмина до строку.
І хоч непевно, та збагнути встиг,
Що по сліду іде таємне око...

Мій дух не приспано, душа бентежна
По крутоярах вийшла мандрувати.
І не страшить розверзнута безодня,
Як стежка обривається на кручі —
В Сьєрра-Маестра — незворушний шлях!
Лишилось джунглі перейти дрімучі,
Де в тиші причаїлись дзвони грому.
Гудуть покручені вітрами віти,
Лиш розрубай ліан тягучі пута —
Зустріне перемога або крах...

Я підіймаю бойовий свій прапор
Над затхлістю оспалого болота,
Над пусткою грузького бездоріжжя,
Що загубилося в тропічних нетрях.
І тільки подзвін мій зупинить путь.
Іду з презирством до своєї смерті.
Я — кондотьєр двадцятого століття.
Не лихом пом'яніте ж бо — не сіяв.
Втікаю в гори, як на ратне поле,
З гвинтівкою беру і вашу лють...

Мені довіку долі не збагнути,
Щедротних благ сучасного прогресу,
Де над злиденністю панує ситість.
Загляньмо в очі кожному сіромі:
— Понікуди печалитись, братва!

**Я — бунтівник, прийшов роздмухати іскру
У лепрозорії,**

де на обличчі — мука.

Аби у полум'ї втопився відчай.

Я присягаюся на вірність братству,

Хоч кров'ю захлинаються слова...

Як осміх, залишаю вам людину,

Яку повинність катуватиме довічно,

Коли в житті приниження зустрине.

І совість буде кликати на битву —

Допоки в світі хоч один жебрак.

Я залишаю вам свою молитву,

Що серце диктувало глибиною:

У потаємнім «я» —

її чесноти.

І віддаю свого життя проміння,

Що вийшло під високий зодіак.

3

Стій, Че Геваро!
Куди ти ідеш?
У пільму!
Хіба ти не бачиш —
Поблизу прірва!
Чи можна у горах
Дорогу знайти пряму?
Якщо і знайдеш —
Пройти неймовірно...

Довкола скелі гострі —
Ступить не дадуть.
Збагни міжгір'їв
Дрімому!
Чи ти навмисне
Шукаєш роковану путь,
Яка веде до ешафота?

Зупинись,
Че Геваро!
Дорозі немає кінця!
Там на тебе давно
Прилаштована пастка.
Зрозумій, що для тебе
Чужі ці місця —
Іще півкроку
Й ти можеш упасти...

Ну, покайся при всіх,
Що, мовляв, заблукав.
Ця дорога тебе завела
Недоречно...
Поясни, що подібного
Не чекав.
Відступися —
Ти не предтеча!

Ти хотів, щоб грозою
Тобі відповів небокрай,
Щоб камінні
Здвигнулися скелі.
Тільки в цьому краю
На дощі неврожай —
Німіє пустеля...

Повернися назад!
Де знайшов ти любов
І жіночу залишив ласку.
Ти всього лиш людина —
Не чорт і не Бог,
Повернися, будь ласка!

Ні, не можеш...
Чи гордість тобі не дає!
Відступись
Од нерівного бою.
Ну, а ні,
То хай доля тоді виграє:
Я також іду
За тобою!

Димів полин в ущелині Ель Юро,
Де шастала невтомно агентура —
Причаєні у джунглях ягуари.
Вони у кожній скелі знали шпару.
Під вечір починали гони,
Щоб взяти у кільце «Червону зону».

Глумлива ніч по околу пливла,
В переліску спіткалась об корчі,
І зашифрована у темряві зоря
Ховалася, як передвістя...

На роздоріжжі мучила досада:
— Невже засада?...

Невже він і справді однині запертий:
Задумався — як йому краще померти?..

І одвернувся од намовляння:
— Моя поразка не буде означати,
Що не можна було перемогти.
Багато сягало Евересту,
І нарешті його підкорено!

...Пролилася зоря,
Розшифрувавши закодовану тишу:
Полковник поспішав: — Спалити!
Щоб і могилу не знайшли!
Закатувати забуттям!

А тим часом крізь копірку ночі
Друкувалось: — Супергерой-одинак,
Трагічна особа,
Анархіст,
Троцькіст,
Послідовник Мао...—

Наче блиск метеора
темрява може сховати:
Ворог спішив
боягузтво
своє оправдати!..

Гавана — Оболонь

КОЛІР СЛОВА

Знайти я в слові прагнув кольори,
Як темна ніч явилася без гриму.
І чулося зітхання медсестри,
І непокірно сторонилає рима.

Стояла темрява похмура у вікні.
Згасали в мороці високі зорі.
Я думав про життя, але мені
Згадалося чомусь:
— Мemento морі!*

Ступала квoла рима у рядок.
І колір страху набігав на слово.
Тоді на душу вішав я замок,
Втікаючи од смутку, як од змови...

Шептав тоді я смерті:
— Підожди!
Мені б цю ніч до ранку пережити.—
І медсестра приносила води,
Щоб морок на зіницях остудити.

---

* Пам'ятай про смерть! (*Лат.*)

**Я думав, що уже то мій кінець,
Як темінь у вікні холодна квітла.
Лишень зажеврів перший промінець:
Перелилося моє слово
В світло...**

ПОКИ СОЛОВЕЙКО ТЬОХКАЄ ІЗ КВІТНЯ...

...І печаль відступить
Душу не похнюпить.
Гей, червнєве поле,
Смуток одведи!
По Шляху Чумацькім
Чую кінський тупіт.
Коники нап'ються
Знов зорінь-води.

І небесне світло,
Що не переквітло,
Скреслим зорепадом
Хлюпа в сон-траву.
Поки соловейко
ТЬохкає із квітня,
Не зажурить місяць
Золоту брову.

МОРОКОМ ВКРИВАЛОСЬ ПОЛЕ...

Коли вихором крутнуло —
Прокотився грім.
Небо в хмарі потонуло:
Не знайти зорі!

Мороком вкривалось поле.
Зірку б хоч одну!
Починав мій кінь спроквола
Першу борозну...

Відкривалася з весною
Юна далина.
Пахла хлібом і війною
Перша борозна...

ЧИЇСЬ ПРОГІРКЛИ В ПОЛИНІ СЛОВА...

Поволі ранок допива туман,
Забрівши в луки, як в зелені води.
І відступила в голубий лиман,
Настояна на травах прохолода.

Узявся до роботи знов мерщій
Гарячий промінь, виклепавши косу.
Хитнувся раптом зблідлий деревій,
Безсмертник підкосився безголосо...

Чиїсь прогіркли в полині слова,
У щедрім густоцвіті потонули:
— Невже отак, як молода трава,
І літо це відійде у минуле? —

Всміхнувся юний день:
звідкіль те знать?
Цигарку прикуривши од люпину,
Перекурити ліг на сіножать,
Під голову поклав легку хмарину.

А бджілка-джеркотушка мед шука,
Описує на луках соте коло.
І спрагу не втолити з баняка,
Що горло перехоплює звідколи...

ЧОРНИЙ ХЛІБ

Не рветься давніх спогадів моток.
П'янке пахіття в хаті зелень-рути,
Як сяяв хліба чорного шматок,
Присолений в тяжку годину скрути...

Погомоніть про світові діла
Сідає знову дружба на застілля.
Степан, як перший чоловік села,
Згадавши фронт,
скуштує хліба з сіллю.

А потім поведе про урожай,
Колишні пригадавши недороди:
— Ану іще повненьку наливай, —
І чарка з диво-зіллям
стіл обходить.

І пісня втому зітре із чола.
Замріються дівчата про весілля.
Каравай положать на столах,
А на почесне місце
хліб із сіллю.

СПОГАД 1944 РОКУ

1

«Ну що ти мнешся? — мати.— В чому справа?
Вівчарки шастають, сховайся у хліві!» —
Тоді так звані «військомати польові»
З енкаведистами розпочали облави.

— Всіх беремо — завтра на фронт відправа!—
То марно, що нема ще клепки в голові,
Аби рушницю міг тримать!.. І вартові
Безвусих юнаків підштовхують лукаво:

— В окопи вас, щоб не байдикували!
Вошви й корости буде там немало,
Ушкварите на міннім полі гопака...

Й на фронті навіть (те чудним здавалосьь)
Німецькі офіцери дивувались:
—Хто смів послати в бій такого дітвака?!.

*«...українофоб, «залізний маршал»
Жуков разом з головним катом СРСР
Берією 1944 року видав наказ
про виселення всіх українців
у віддалені райони Союзу».*

З газет

**«Чем больше погибнет предателей-хохлов,
Тем меньше их перевозить в Сибирь придется»...
Все ясно, що «залізний маршал» мав на думці
У документах, котрі я знайшов.**

**Отак страшна мені відкрилася «любов!»
Ну як тут, батьку, бути без емоцій?..
Невже це на твоїй священній похоронці
Пролита марно українська кров?**

**Давно вже над тобою чорне сонце.
А що на тому світі ти знайшов?
Мовчиш, не відаючи злих намов,
Бо значишся для нас у охоронцях...**

**А міг би ти податися в Канаду —
Тоді б не розповів я цю жорстоку Правду...**

2

Здригається небо
Од барабанів «лідера-нації».
І знову хтось зачинає
Старовинну свою коляду:
— Веселіться, обранці Бога,—
Виграшна облігація,
Скоріш хай приходить месія —
Буде за тамаду!

Про Бога одні розмови!
А він вже давно, мов острожник,
Що над святістю плаче,—
Програла її картярі.
І все ж — барабань, месіє,
Хоч Бог у брехні заложник,
І хвали-вихваляй «свободу»
При тугій кобурі...

Зривай святенницьку маску!
І натомість відкриєш чорта,—
Може, змаліє прилюдно
І стане покірним, як віск?
Для певності, щоб не схибить,—
Немає стійкішого форту,
Прикриє у центрі планети
Батьківський обеліск!

3

Голубі телеекрани
Роздирають душу-рану,
Кличуть ідоли в нірвану,
Що, знайшли у крові смак?
В кулачища пнуться руки —
Нащо їм самоомана?
Звідаєш глибінь розпуки
І здолаєш всіх — мастак!

А якщо на тебе ворог
Налетів, як хижий ворон,
Як обійдеш тут свій норов,
Ждеш, поки твій прийде час?
І заляжеш хитрим лисом,
Щоб узяти жертву скоро,
Хай над прірвою повиснеш,
А проб'єшся вище — ас!

...Бачу я твоє страждання,
Сили зваживши останні,
Ти виходиш ураганно
І за мить зламався вщерть.
Вже не ти герой сьогодні —
Стала доля невблаганна,
Вже комусь ти старомодний —
І твоя весела смерть...

Хоч задаром, хоч за плату —
Будь-кого, аби вбивати.
Совість?
Так вона горбата!
Більше крові для душі...
Чим кривавішою рана —
Відповідна і доплата,
На ненависті й омані
Можна виграти бариші.

А тим часом — чи в азарті,
Але, видно, не для жарту —
Ставлять і моє на карту.
Ну — майнуло — кагала!
Що їй треба? Чорне й біле
Оцінили за стандартом.
(Чи комусь я підозрілий?)
І ведуть у коло зла...

— Що ви, хлопці? —
прошу слова.

Підняли похмурі брови.
Поглядом семипудовим
Придавили — я і змовк.
Лиш пізніш прийшов до тями —
Почались, напевне, лови?
Так і є: у пастці-ямі
Хтось уже ковтав пісок...

*Американська фірма
«Флан буффало корпорейшн»
за 15 доларів пропонує
нову настільну гру «Ядерна війна»...*

**Це лиш «ядерна гра»,
Що з'явилась новинкою моди.
Грають діти й дорослі —
На те і придумана гра.
В ній убивство й політика
І просто смішні пригоди,
На сліпих віражах
Знов у кожного дух завмира...**

**Маневруй, як умієш!
Противника можна дурити.
Усміхайся улесливо —
Потім і фінку під бік...
Можеш в піжмурки грати,
А можеш поноровити,
Можеш пильність приспати,
А сам пильнувать звіддалік.**

**Правил гри не шукай!
Перегнати б на крок,
На півкроку!
На форсаж!
Не барись на стежині
Зухвалого Гончого Пса!**

З неба місяць:
— Спиніться! —
Оглядається на всі боки.
— Там попереду прірва!
Розіб'єтесь об небеса!..

Але ж це лише гра.
І до того ж весела.
Весела?
Супротивники смішно
Схопилися вже за чуби.
— Ну, скоріше кінчай з ним,—
Хтось радить,—
А то ще пристрелить.
— Першим бий! — знемагає
Неврастенік верткий од злоби.

Хто кінець знає гри?
Залишиться одне попелище!
Лише кнопку натиснути треба
Під самий кінець.
Видно, в забавку дітям:
— Що ж, на фініші вийде грища,
Із супротивників хто
Почесний одержить вінець?

Віднині й назавжди!
Я клявся під знаком присяги.
Я клявсь перед болем
Своїх найдорожчих утрат.
Я клявсь перед тими, хто впав,
Не дійшов до рейхстагу —
На мене дивилося
Тридцять мільйонів солдат.

... Там кров мого діда!
О світе, ізвідки ця хмара?
В червневім степу
Палахкочуть на вітрі хліба.
І полем навально
На мене ідуть яничари,
Щоб долі нерабській
Ярлик причепити раба?!

Мій батько в задумі
Востаннє схиливсь до колиски:
Які в нього очі?
Я хочу й не можу згадать.
Який він?
Питаюсь у кожного я обеліска,
Та кожний мовчить,
Хоч багато так хоче сказать...

В солдатській шинелі
Я клявся під знаком присяги.
Відвагою серця
Проймався холодний булат.
Я клявсь перед батьком,
Що впав, не дійшов до рейхстагу —
На мене дивилося
Тридцять мільйонів солдат.

Я клявся: нікому
Тепер не віддати мій травень.
Я клявся, що донька
Ніколи не стріне біду.
Під знаком присяги
Я клявся могилам і травам
На житньому полі
Спинити ракетну орду!

Та клятва світилася житом
Під знаком присяги.
Я думав про поле,
Стискаючи свій автомат.
Сьогодні ти вищий,
Бо вище дароване благо,—
Віднині й назавжди
Своєї землі ти солдат!

ВКЛОНЮСЯ ЗЕМЛІ...

Лишу вороних я,
Сказавши прощай табуну.
Оглянувши поле,
Прощаюся довго й нелегко.
Щось ляже на душу.
І знову цю ніч не засну.
І зойкне душа,
Як в осінньому небі лелека.

Збіг травень по травах.
І літо уже на порі.
Вже ніч, наче вічність,
У далечі кінське іржання.
Вклонюся землі
І світлій над степом зорі,
Скупою сльозою
Умиється перше прощання.

— Ось виріс і ти, —
У задумі табунник зітхне.
І вуса крутнувши:
— Лишатися знову старому?..

І степ не докличеться
Довго з дороги мене,
І місяць посивіє,
Не дочекавшись додому.

Прихилиться хміль,
Як вернуся до рідних воріт.
Задивляться з тину
Полив'яні вимиті глеки.
Мене понесуть вороні
У незвіданий світ,
І зойкне душа,
Як поранений в небі лелека...

ІЗ МАТИР'Ю НА ЧОВНІ...

Ця річка аж горить
вечірнім золотом,
У берегах одспівує луна.
І глибочінь така — не видно дна.
Тьмяніє день, мов дзеркало
поколоте...

Ми в дзеркало задивимось одні!
Куди пливем?
Спинилась течія.
Солодша дух прогірклий мигдалю,
Як випливаємо
із баговиння
на човні.

Нам тиша відкрива
лице пречисте.
Вечірній присмерк зірку підійма.
І щастя в сутінках
вертає крадькома,
Із весел пружних опада краплисто...

РУСАЛЬНИЙ ЦВІТ

На плесі — лілії сліпучо-білий цвіт.
Рука потягнеться і відсахнеться...
Повітря давнє заворожить світ,
Як біла квітка сніжно усміхнеться.

...Опівночі дівчата із води
На берег вийдуть, стануть в хороводи.
Зі сходом сонця їх шукай сліди
Тут, на землі, а не в зелених водах.

І знову лілії притихнуть на Сулі,
Під голову поклавши хвилю сонну.
Та часом про латаття у селі
Почнуть щось говорити забобонне...

А сивий дід — рибалка і мудрець,
Тримаючи у пальцях самокрутку,
У світі всякої усячини знавець
Повірить раптом у безглузду чутку...

— Еге ж,— він скаже,— у русальний цвіт
То мавка перекинулась вродлива...
І на легенду побагатша світ,
І під вербою змолодіє диво.

ВСЕ ТАК БЕНТЕЖНО...

У надвечір'я — особливі чари:
Пролеться місяць — заблищить роса.
Як сотні тому літ, Волосожари
Мені освітлюють глибокі небеса.

Все так бентежно
Шлях Чумацький висне,
Як намальований у небі молодик.
А що без мене світ цей беззахисний:
До цього часу
я іще не звик...

У МАЙСТЕРНІ ХУДОЖНИЦІ

З картин цих не підробка постає:
Тут на полотнах щось таке своє,
Що не придумать — треба пережити!
На акварелі — під дощем жнива,
І сива мати в зморшках, мов жива,
Цілує повоєнний колос жита...

Світ у майстерні плакав і радів.
Я попрохав художницю тоді
На пам'ять щось мені намалювати.
Люб'язно мовила:— То, може, вас,
Як хочете — у профіль чи анфас? —
І відступилася: — Не смію жартувати.

Не вмію нашвидку я малювать —
Мені потрібно вашу душу знать!
Пізніше, мо', й відкрию таємницю...—
Вона задумливо поглянула з вікна,
— Хай краще ляже на папір весна
І та стара, похилена дзвіниця...

Знов запручався пензель у руці.
З блідо-рожевим смутком на лиці.
Рішучим жестом розпустила косу.
— Пробачте,— швидко мовила вона,

— У цьому, може, й не моя вина,
Я звикла малювати тільки боса!..

І «шпильки» модні кинувши в куток,
Вона мені повідала урок,
З життям своїм схилившись над мольбертом.
Лягав мазок покірно до мазка,
І впевнено виводила рука
Сильніше щось уже самої смерті...

І відкривався із полотен світ,
Даруючи мені не перецвіт,
А кольори первісного серпанку.
Дзвеніли молотами ковалі,
І в древній зупинившись ковилі,
У космос задивлялася скіф'янка...

МЕНІ СПОВІДУЮТЬ НАЙБЛИЖЧЕ СЛОВО...

Дослухайся! На щебет солов'я —
Пташина відгукнулась невідома.
Навшпиньки підвелось маленьке «я»,
Аби не загубитися в огромі.

Перегуками обіззався світ,
На звуки не німий з часів Адама.
Зозуля накувала сотню літ,
Своє «ку-ку» вручила срібляками!

Спішила не відстати од звір'я,
Своє скрипуче «кар» несла ворона,
Здіймалося багатозвуке «я-я-я!»,
Хитаючи дубів столітні крони.

...Звідтоді праліс і оця земля
Мені сповідують найближче слово:
Посправедливості у всесвіт «Я!»
Сказати можна лиш на рідній мові!!

КОМУ СЛЪОЗУ ДОВІРИШ НА ПРИЧАЛІ...

Що виглядав у долі на світанні,
Чого шукав ти у скупій душі?

Із совістю удосталь торгувався,
Аби на ловах світ перехитрить...

Шовкові сіті виставляв на здобич,
Тримай! — осінній вітер упіймав...

Кому сльозу довіриш на причалі
Із повною торбиною проклять?..

ЯК УЗЯТИ: «ЦОБ» ЧИ «ЦАБЕ»?..

— Ну виходьте, ми вже приїхали!
А куди — не знає ніхто...
У січневому полі віхола
З кожним хоче зіграти в лото...

Де той виграш?..
Іще обдурити...
Інших важко, то хоч себе...
Гей, політики, — ціла свита!
Як узяти: «цоб» чи «цабе»?

Посковзнешся —
пiрнеш у замети.
Загубили дорогу — чи ба!
Безголосо спіткнулись поети,
Коли славу турнула ганьба...

А один таки, хоч і хрипло:
— Поодинці, хто може, виходь...
Ми, панове, добряче влипли,
Як друг друга взялись побороть...

ВІТЕР

**Січе у полі сніговиця,
Як з дідьком вітер побратавсь.
І сам не віда, чому злиться,
Путі-стежини заміта.**

**Куди прямує, звідки знати.
Зустріне радість чи біду?
На мерехтливий вогник хати
Він йде по вовчому сліду...**

І БАГАТИЙ НА СПОГАДИ...

Коли побагатшаю —
Щось загублю найдорожче...
Скрипне хвіртка кленова —
І радість притихне вночі.
За село крутояром
Вийде пісня чиясь парубоча,
І, стривоживши душу,
На зів'ялому стихне плечі.

Проводжатиму птахів
Я довго в захмарений вирій.
І мій серпень відійде,
Журавлиним одлине пером.
Красне літо одквітне,
Схолоне в гарячому вирі.
І заслухаюсь мовчки
До крику осінніх ворон.

Довгий спогад про літо
Залишиться в серці і в хаті.
Стерпне соком співучим,
Калиновим жаром дихне.
Знову келих наповню,
Відкрию засіки багаті,
Але пісню почую —
І щось затуманить мене...

Задивлюся на матір,
Що стоїть на осіннім порозі.
Приховавши турботу,
Щось веселе їй розкажу.
І, багатий на спогади,
Перелину дощі і морози,
Повернуся у юність,
Неначе у пісню чужу...

ВІД ДУШІ НЕ ВІДЧАХНУТИ СЛОВО...

Усе! Не друкувати ані слова,
Нема такого в світі!..— Цар Петро,
Неначе меч, підняв своє перо
Й давай рубати українську мову.

О рідна мово! Одягли в окупи
І страдницьке поставили тавро.
Гей, люди, де поділося добро? —
Із підлістю зріднилося у змові...

На жаль, і нині, в наші вже часи,
Блюзнірські знов лунають голоси:
«Немає мови, бо й не може бути!»

А вічне слово матері живе,
Воно у пісні ніжне й бойове,
І від душі його не відчухнути!

ТИША НАЛЕТІЛА, НАЧЕ ВИХОР...

У лікарні мати помирає...
«Жить — не жить» — ворожать поторочі.
Лікар щось про смерть таємне знає,
А сказати не хоче...

Мамо, потерпіть! Полегла скоро,
Не заплющуйте очей, благаю!
По кутках заворушився морок,
Хмарою густою наступає.

— Лікарю, мерщій! Вже ледве диха...
Дай що-небудь — матері погано!!!
Тиша налетіла, наче вихор,
Зупинилася, у саван вбрана...

Не спішіть закрити домовину —
Дайте виплакати мені провину!..

с. Оболонь, 13 квітня 1988 р.

ДІД ГРИЦЬКО

По господарству в нього всюди лад.
І є що випить, є що закусити.
Він у селі був трохи ворожбитом,
І всі казали, що не верхогляд!

Не кидав своє слово невпаад.
І хоч не часто я бував з візитом,
Затято він повчав і діловито:
«Не відступай, як наступає гад,

Котрий відверто зневажа Вкраїну.
І її слово, й пісню солов'їну,
Готуючи таємно рішинець!..»

Дід не казав нікому про обиду
І про політику багато відав.
«На крок відступиш,— твердив,— то й кінець!..»

БАГАТО НЕ ТРЕБА...

---

*Висне небо синє.
Синє, та не те.*

Я. Щоголів

**Виходить!
У світі
Багато не треба,
Аби не задимлене
Сяяло небо.
Щоб річка текла
Не в потоках мазуту.
І поле отецьке
Не знало отрути.
Промінчик в степу
Без радіації,
Без хімізації,
Як провокації...**

**Спиляємо древо,
Одчухнемо гілку:
Й зачнем ворожити
Із понеділка...**

СВІТЕ! СВІТЕ! ДЕ ЗНАЙТИ УПРАВУ...

Із циклу «Голод»

Хворий чоловік —
од голоду пухлий.
І голодних четверо дітей.
Люди! Люди! Наче всі оглухли,
Чи нема на світі вже людей?

Що це полем — насува облава?
Не пройти...
Під корінь підіжне...
Світе! Світе! Де знайти управу:
В Господа і гаспида — одне!..

СКІЛЬКИ МОГИЛ КОПАТИ...

Тату, просніться, тату!
Що будемо їсти сьогодні?
Жінка, як тінь, по хаті,
І діти голодні.

Тато не хоче вставати.
Приляжем і ми, синочки.
Скільки могил копати?
В одну покладемо
Рядочком...

1

— Як чорні вісті — вже не до ідей,
І тут хоч ворожи — а будь біді...
До Сталіна звернувся я тоді:
— Картки б нам продовольчі для людей!

Всі мруть та пухнуть в кожній з областей,
На корінцях, макусі й лободі...
Вся Україна гине у нужді,
Страшний бенкет справляє асмодей...

Та Сталін злоязико із Москви:
— Шукайте краще! У льохи, хліви
Загляньте, щоб їство-питво знайшлось!..

І вже з погрозою: — Мої слова ти зваж,
А то одержиш теж за саботаж!..
...Тоді і людодство почалось...

2

**Я все зробив, на що мав право й сили...
Та все ж почався голод! Це був жах,
Бо тисячі сконалих бідолах
Не вмщували навіть вже й могили!**

**Та попри всі ті устрої прогнилі,
Незмінним залишавсь в «майбутнє» шлях...
А потім я відчув і свій вже крах,
Як Сталін у Кремлі підняв «на вила»:**

**— Ти паніку розводиш без причини,
Засуха, неврожай лиш горе чинять!
І взагалі — обмежуй ненасить,**

**Хапає кожного за горло скрута! —
І подививсь єхидно так та люто,
Мене при всіх готовий розчавить...**

3

Аж страшно згадувати випадок оцей,
Що секретар обкому розповів мені,
Коли зарізала в голодні дні
Колгоспниця малих своїх дітей...

Вона відкрила двері для гостей
Руками, що в крові були брудні,
Й над трупами схилившись в очмані,
Розказувала ніби щось просте:

«Поклала м'ясо я до баняка.
Вже Маню з'їли, а тепер — Ванька
Засолимо і буде про запас...»

Коли пишу про голод ці рядки,
То душу ніби колють їжаки,
І я кричу: «Будь проклятий той час!»

...І знов питають: «То чия ж провина?» —
Бо різне кажуть всякі там базіки...
Хто ж до зернини вимітав усі засіки
І віднімав останній хліб в дитини?

Хто ж ту чинив злодійську хапанину,
Яке вороже зборисько чи зграя,
Не бачачи немов, що люд вмирає,
Й свою натуру тішачи звірину?..

Хто заохочення тоді отримував, посади? —
Про це не можу говорити без досади,
Адже і сам я був у активістах...

Пішло життя злодійству на поталу,
Бо Сталін всі ті стверджував ухвали,
А «фас!» на «ворогів народу» — комуністи...

КРИЧАТИ ДО КОГО — НАВКОЛО ПУСТИР...

Яма глибока — скидайте сюди!
Влізе не менш, як три вози...
— А ти, доходяга малий, ти куди?
Потрапив, так нічого в сльози...

Чого зупинився?
Який він живий?
Помре не сьогодні, так завтра...
Бачиш, ледь ноги тягне, слабий,—
Пошвидше — жаліти не варто...

Кричати до кого — навколо пустир,
Вхопився — холодна мати...
— Досить із тебе! — спішив бригадир
І взявся чимдуж
За лопату...

КАРТОПЛИНИ ДВІ, ЯК ДВІ СЛЬОЗИ...

Колупали щупами долівку,
Мов шукали сховані скарби.
— Не кричати! — надійшла вказівка.
— Оце тобі діждались молотьби...
— Так помрем же! Ну, а що робить?
Бачиш — висить на плечі
Гвинтівка...

Не знайшли тоді поживи в хаті.
Із образою турнули образи...
У глухім кутку спинилась мати:
— Не чіпайте нашої кози.
Картоплини дві, як дві сльози.
— А, бач, скаржились, що небагаті...

Де вже те багатство, як засуха.
— Що в коморі, нумо, відчиняй!
Ще натрапили на круг макухи —
Залишився дітям «коровай».
— Досить багатіти — забирай!
...Не життя пішло, а потеруха!

ГОСТИНЦІ

Стежки-дороги перетоптані.
Шукай!
А де людську шукати правду?
На всі чотири боки прокричи
Дарма!
Одне лиш чути:
— І полову перевіять...
Зернину до зернини —
Все віддай!

Звідкіль комісія ця
Надзвичайна?
Звідкіль же може бути ще —
З Москви!
— Нас Молотов прислав,
Тому не розсудять.
(Що скажеш тут,
Коли наган при боці...)

— Москва од нас далеко —
Не дійти!
А ти ж тут — нашій!!
Бігав голопуцьком.
Гостинці з ярмарку
Тобі возив.

— Помовчав краще б, діду,
Я на службі — бачиш!

— Е-е-ех ви, партейці,
Грім би вас побив,
Уже й померти
Не дасте
По-людськи...

ВІДЬМА

Прийшли уповноважені — для чого?
Уже і крихти в хаті не знайти.
Сухарик чорний, що діставсь од Бога,
І той забрали. Всім теши хрести!?

Собак поїли — залишилися коти —
Тепер їх не докликешся у хату.
І відьмою в кутку принишкла мати,
До якої страшно підійти...

А діти де? Іще ж були до Спаса,
І звідки в тебе повна діжка м'яса?
Куди від печі ділись рогачі?

Знайшли таки! Хоча не це шукали.
Кістки дитячі в грубці — замість сала,
Дві смалені голівки у печі...

КАР'ЄРА

Перешукати в кожній хаті...
Макуху знайдете — забрати!
Прилюдно грався револьвером
І посміхався прохолодно...
Кого чекає смерть голодна,
Для нього основне — кар'єра!

Хвалився він про перемоги,
Мовляв, трудився до знемоги,
Та кулаків схова багровість...
Що він робив — спитай сьогодні:
Про це розкажуть вам голодні,
Як він їх добивав... на совість!

с. Федорівка на Полтавщині

ЛЕЛЕЧАТА

В лелечому гнізді на хаті,
Вмостившись біля димаря,
Лиш вранішня сяйне зоря,
Голодні плакали малята.

Лелека-батько (з ними ж — мати!)
Приносив жабку, пічкуря.
А ми, погризши сухаря,
Лелечі слухали сонати...

І раптом птахів як і не було.
Від несподіванки здригнулося село:
Куди з гнізда поділись лелечата?

А ми тоді — нещасні і малі,—
Шукали пташенят по всіх селі,
А їх зварила дітям інша мати...

ХЛІБ

Під магазином чергу на світанні
Займали всі за хлібом. Та мені
Чомусь, малому, не везло в ті дні —
Завжди я виявлявся в ній останнім.

Не міг прокинутись я вчасно зрання,
Тому вертався додому впорожні.
Але ніхто не дорікав мені —
Охлялому й німому від чекання.

Та якось з черги збились в купу люди:
«Не ждять! Сьогодні хліба вже не буде!»
Став день лихим і чорним, як погроза!

І бив з рогаток я кістлявих гав,
Бо хижий голод люто допікав —
За хліб убив хтось дядька-хлібовоза...

БАБА ОЛЕНА. ЗАТІРКА

Голодних шість ротів — і що їм дати?
Вже щезла на городі й кропива...
Учора чоловік помер — тепер вдова,
Однісінька із дітками у хаті.

«Державі — хліб!» — розказують плакати,
Зерно ж незмінно забира Москва...
Макуха й та вже дітям як халва —
Останні крихти відшукала мати.

Тож Господу хвала, що жнивварям
Послали їсти готувать. Ото
З дітей тому і не помер ніхто.

Хоч пригорщу, а принесе муки,
І в хаті вже тоді справжнісінькі святки,
Й до затірки з небес всіхається зоря...

ДОНОСИ

Повна безвихідь ситуації змусила на Дніпропетровщині звернутися до абсолютно аморального заходу — нагорода за донос. Кожний, хто вказував, де сусід ховає зерно, одержував від 10 до 15 процентів виявленого як премію. Цей «досвід» поширився на всю республіку у формі спеціальної урядової постанови.

**Пиши — така прийшла нагода...
Візьми на мушку і пильнуй!
За це одержиш нагороду.
Не знаєш правди — попліткуй.**

**Що заховав сусід — розвідай,
Щось кожний у житті хова...
Сусід же — все про тебе віда,
Хто перший пише — вижива!**

**Довкруж — взаємоперевірка:
Державний стежить — слід у слід.
Учора ти хильнув горілки,
А похмеляється — сусід?!**

**Чого ж лукавити — є діло.
Що тут не так, яка мораль!
Пиши сміліше і уміло.
Сексот, а вислужив медаль.**

**Не ти, так твій сусід напише.
І до сестри не знай жалю.
Хто перший буде, хто пізніше
Тугіш затягуйте петлю!..**

КОЛОСКИ

Малим збирати бігав колоски
Колись із хлопцями в голодні дні.
Тоді ганяв об'їждчик на коні,
Частуючи гарапником важким...

Пізніше із об'їждчиком отим
Схотілось познайомитись мені,
Спитать, за що малих бив на стерні
Розбризкуючи кров дощем густим?

Чи спогадом його хтось налякав,—
Він зустрічі зі мною уникав,
Коли в село додому приїздив.

Не знаю, де шукать його тепер:
На стайні, кажуть, він в гною помер,
Ховаючи душі глухий нарив...

ВІДПОВІДЬ

Хотілось вам за чийсь рахунок жити,
Але тепер попейте власну кров!..
Чи ні?.. Моєї захотіли знов?
Оно як заходились норовити!

Ще й пригадали *братскую* любов,
Якою гидували дорожити.
Казали: «Нас нікому не звільнити
Од спільно придбаних оков...»

О будьте прокляті! Хай запала ганьба
І спалить душу кожного раба,
Лиш зважиться він ще колінкувати!

Для чого кличете під свій вінець —
Аби пошвидше я знайшов кінець?
Тоді вже краще серце розрубати...

ДУША ПОКАЯННА РВЕТЬСЯ ІЗ ТЕМНИЦІ...

**На чотири боки у Другій Гнилиці
Задзвонила церква в чотири дзвіниці,
Спішать-спіткаються чотири дороги,
Аби домолитися до правди-Бога.**

**На чотири боки у Другій Гнилиці
Сумно задивилась золота божниця:
Одвернулись люди, захмаривши брови,
Хрест із розп'яттям порубали на дрова.**

**На чотири боки у Другій Гнилиці
Душа покаянна рветься із темниці.
Реставратора кличе на допомогу?..
У своєму храмі не знаходить Бога!**

Нашвидкуруч були змайстровані,
В повоєннім служили селі.
Зупинялися ночі згорьовано,
Поки випече мати хліб.

Клопоталася: — Як би дожити,
Вже кінчаються й сухарі.—
Скупо міряла пригорщу жита,
І скрипіли жорна старі.

Надривалися руки дитячі,
Ніби жаром долоні пекло.
І лягала роса щемляча
Борозенкою на чоло...

І сухарик світився чорний,
Коли сіявся борошном сніг.
Як були ті змайстровані жорна
Зрозуміть я в дитинстві не міг...

Він злий од старості,
Поволі уступає —
Не наздогнати
Самку молоду...
Останнім
Хижо
Побреде у вовчій зграї
На лови
По кривавому сліду.

На жертву в засідці
Підстереже терпляче.
Заляже
В придорожнім кураї.
Вже й зуби погубив,
Та не лишився вдачі —
Востанне
Гострить
Пазурі свої...

АНТИХРИСТ

У Божім храмі сісти хочеш ти, як Бог,
Усім себе видаючи за Бога...
І лицемір'ям встелена дорога
Веде сліпців у сатанинський твій чертог.

Поки свого меча ладнає демагог,
Що мітить світ узяти у облогу,
Ти взявся святкувати перемогу,
Й вже доброчесність заганяєш у острог...

І хочеш білий світ спалити геть дотла
Й укинути у попіл зерна зла,
Аби вони зійшли на перелогах.

У відчаї зоря сплакне на небесі,
Коли зберуться нечестивці всі,
Що люблять насолоду більш, ніж Бога...

ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА

---

*Якби то ти, Богдане п'яний,
Тепер на Переяслав глянув!..
Та на замчище подививсь!
Упився б! Здорово упивсь!
І препрославлений козачий
Розумний батьку!.. І в смердячій
Жидівській хаті б похмеливсь.
Або в калюжі утопивсь,
В багні свинячім.
Аміль тобі, великий муже!
Великий, славний! Та не дуже...
Якби ти на світ не родивсь,
Або в колиці ще упивсь...
То не купав би я в калюжі
Тебе преславного. Аміль.*

Тарас Шевченко

1

**«Не можна більше жити без царя!» —
Із пасток душ долинуло знедолено...
І з півночі, без радісного «волимо!»
Холодна й хижа зблиснула зоря.**

**А де ж присяга, слово владаря? —
Скривився раптом гетьман невдоволено
І, наче в пастці, стрепенувся зболено,
Шукаючи в послів коментаря...**

**Тоді у церкві розпочавсь базар.
Й рішуче Бутурлін сказав, що цар
Присягу підданим ніколи не складає!**

**У гетьмана кривавиться душа,
Та сил нема, щоб дати відкоша,
Хоча вже грізно шаленіє вовча згряя...**

2

Посли вже ультиматуму чекали...
А замість нього що це — умовляння!..
І Бутурлін тепер вже без вагання
Почав повчать полковників зухвало,

Що царське слово змінним не буває,
Тому його потрібно поважати!
Король — невірний (має кожен знати),
Про православних зовсім він не дбає.

Тетеря і Лісницький все ж несміло:
«Нам ваші обіцяння зрозумілі,
Та вимагають козаки присягу!»

Знов Бутурлін: «То непристойні люди!..
Присяги від царя, — сказав, — не буде».
І тут диявол вирвав з рук відвагу...

3

— Що будем далі, гетьмане, робити?
Московську нам навалу не здолать!
Мабуть, цареві треба присягать,
Хоч як його нехай нам не любити!..

«А я не стану честь свою ганьбити,
Ні перед ким не буду блазнювать,—
Сірко підвівся.— Хочу ще сказати:
Нас ляхи навіть не могли розбити

За сім років святої боротьби!
Тепер із лицарів — усі в раби?
Так недалеко, хлопці, й до руїни...

І слава стане попелом колись!..
Богдане, нерозумний, схаменись —
У прірву ти штовхаєш Україну!»

4

— Візьмімо більше краму і вина —
У Переяславі нам пригодиться!
Поквапимось, не гоже нам бариться,
Хутчіше в гості до Бутурліна!

В дорогу спорядилась старшина:
У дружбі треба швидше прихилиться!
Якщо ж інакший доказ не згодиться,
То й в ноги упадем — не первина!

Та ось вже на порозі й Бутурлін:
— Що це таке? — зведіться із колін!
Із чим прийшли? Чи то привів вас відчай?

— Ми принесли вам золото, беріть!
Лиш гетьману про це не говоріть
Та на посадах нас затвердіть швидше!..

5

Здригнувся гетьман, вчувши душ надлом
Чи навіть аж до себе неповагу:
— Від імені царя ви нам присягу
Складіть! Адже високий цей прийом

Передбачає все рішить гуртом
На спільну Дружбу і на спільне благо!
Тому й потрібна ваша нам присяга
Для війська Запорозького й сіром,

Які бояться зрадності Москви...
Ми щойно виповзли з варшавської багви,
Де катували полум'ям пекельним!..

І Бутурлін тоді рішуче: «Ні!»
І зойкнув гетьман, мов на бистрині
На нього хвиля поповзла смертельна...

ПАМ'ЯТІ МАТЕРІ

Тут відступає все оманливе, безкрило
Зачахнувши в невинній гіркоті...
Я гостем почуваюсь у житті,
Коли приходжу на твою могилу.

І знов на душу смуток, наче брила.
І знову світ встає у чорноті!
Скажи хоч слово ти своєму сироті,—
Я на коліна опускаюся безсило,

Аби дослухатись! Та наступа земля...
Почувся б голос твій хоч звіддала —
Лиш калинові затремтіли віти!..

Пробач, що я у клопотах зав'яз,
Але спішу до тебе кожен раз,
Бо, знаю, виглядаєш з того світу...

УКРАЇНСЬКІ ГОМЕРИ

---

*Пам'яті розстріляних
українських кобзарів*

1

— Роти заткнуті і вдягнуть окови,
Аби не скиглили оці приبلуди!..
Усіх розстрілювать без слідства й суду! —
Немов на звірів почалися лови.

— Горе-співців відправити «на дрова»,
Щоб на базари не несли облуди
І про козацтво не стогнали всюди,
Яке не варте доброго й півслова!..

Старі й сліпі — ніякі не заброди!
Вони — співці, що вийшли із народу
І для народу завжди служать гідно!

Вкраїну не втопили у багнуку!
«Ах, так, — більшовики підносять руку, —
Тоді й народ такий нам не потрібний!..»

2

Спів кобзи — це ковток води у спеку.
Коли козацький марш в дорогу кличе,
Для ворога ж ця пісня бунтівнича
Страшніша за найбільшу небезпеку...

Це січового романтизму клекіт,
Що в будні увірвався войовничо,
Щоб Україну знову возвеличить
І людям показати московське пекло...

Та тут Москва: «Потрібні переміни!
Не буде закобзарення України,—
Пора нове мистецтво розколошкати,

Поки під серцем гріє оковита!..
Минуле кобзарям не воскресити —
Хай краще всіх повеселить гармошка!..»

3

Тупі, хоч владні, заздрісні людя
На лірників накинувшись кагалом,
Недоносками їх і скигліями називали —
Надто в поемі з назвою «Сліпці» * ...

— Які вони гомери? — обідрані старці,
Час скинути усіх із п'єдесталу!
Нум свистом їх пригостимо трипалим,
Щоб зір не муляли ці мудреці!...

— Ні, ні — це ж наші козаки! — підвівся непліткар,
Вони Історії роздмухують пекучий жар,
Знімають із очей страшну облуду

І відкривають часом долі пустоцвіт,
І гіркоту надій на цей брехливий світ!..
Співайте й мудрості навчайте, добрі люди!

---

* Поема «Сліпці» Миколи Бажана.

4

**В архівах КДБ не віднайти —
На попіл там зітліли документи...
Понищено всі свідчення доценту,
Як убивали кобзарів кати.**

**Та люди узялись розповісти,
Що виробляли сталінські агенти,
Як і підступно, і безпрецедентно
Вони могли співців підстерегти...**

**Хто відав, що задумав чорний світ
— («В Москву збирайтесь на кобзарський зліт,
Там Сталін власноруч відчинить двері!..»)**

**Хто на могилу ждав тоді сиру?
...Під Харковом у темному яру
Всіх українських стратили гомерів...**

І В СМЕРТІ ТИ ДО НЕБА — ГОРІЛИЦЬ...

Великої душі — великий дух
На жорнах кам'яних не перетерти!
Від неподатливості злився кат
І наступав на тебе сатаною.

Тоді, як інші, вже були — черва
І безхребетно корчились на втіху...
Не міг ти сам од себе одступити,
Гидливо видирався з купи гною...

І плюнув кату: — Ну, ламай кістки,
А спробуй-но мою дістати душу! —
І в смерті ти до неба — горілиць!
Аби лишитися самим собою...

МИТЬ

Як зупинити мить, що утіка
І метеором губиться в блакиті?
Недоціловані, швидкопрожиті
Дні одпливають, мов гірська ріка.

Весни буяння жити заклика!
Що сховане у древньому санскриті?
Похмура вічність ділиться на миті —
Нікого у безсмертя не пуска...

Тому душі вітаю воскресіння!
Коли довкола обступа цвітіння,
Я не шукаю тиші між узбіч.

Як серце розпашіле заспокою?
Уже спішу ракетою швидкою,
А мить коротшає щодень, щоніч...

ДУША Ж НЕЗВЕЧОРІЛА – ЛЕБЕДІЄ...

В розкриллі вишень — днина молода
Чеканням первоцвіту спалахнула.
Медами хмільно трави опахнули,
І відступила холодів біда...

З пробуджених криниць туман-вода
На губи дзвінко спрагою хлопнула.
Найвища мить цвітіння осяйнула
І ненароком смутком погляда.

Душа ж незвечоріла — лебедіє!
Знов квітом сподівання багатіє,
На обрій поспіша, у вир весни.

Там сміх дівочий і безжурні вишні,
Зійшлись погомоніти дні колишні,
Не знаючи турботи сивини.

Я В ПОЛЕ НА СВІТАННІ ПОСПІШАЮ...

За паводком — окликнулась дуда,
І полились гучні колоратури...
Кудись помчали вечори похмурі,
В ярки побігла снігова вода...

Вернулися до рідного гнізда
Шпаки. У пламеніючій лазурі
Свою останню вилили зажуру:
Кінець квітневим пізнім холодам!

Клечається земля барвистим цвітом,
Мов наречена, у вінок одіта,
Вклоняється і сонцю, і весні.

Я в поле на світанні поспішаю,
Де передвістям нового врожаю
Співа зернина кожна в борозні!

НАД СУЛОЮ-РІКОЮ

У далечінь медами котить літо.
Біжить вода в двокриллі берегів,
Здригаючись, коли гарячий вітер
Повіє різнотрав'ям із лугів.

Пора сонцестояння і задуми.
Пірна весло в незайману глибінь.
Не знаючи ні суєти, ні тлуму,
На соколину наступаю тінь...

Задумливо, в двокриллі берегів
Пругка вода далеко відпливає
Під небом голубим високих днів

З дзвінким пташиним леготом без краю...
Нехай ріка ця мілини не знає,
Щоб я ніколи з нею не мілів!..

ДИХА ПОЛЕ ТИШЕЮ І ГРОМОМ...

Пахне поле гречкою і м'ятою,
Пахне теплим вітром з полином,
Медоцвітом стелеться багатим
І ромашковим красується вінком.

Дозрівають помідорів грона,
Доки день високий не прочах.
Диха поле тишею і громом
З гострою турботою в очах...

КРАПЛЯ

До крайнеба розпростерлось поле,
Наче птаха ранена гука...
Напливає хмара — і спроквола
Спраглу землю крилами торка.

Як дихнуло вітром перегрітим —
Вмить проснулась заспана імла...
Перша крапля з голубого сита
У ріллю надією лягла.

За Сулою на луки
                                покотилися луни:
Ворожбитське «ку-ку»
                                обступає тумани...
Чи сміються, чи плачуть
                                злаштовані струни,
Як у росах глибоких
                                зітхнуло:
                                — Оксана!

Сонце обрій здвигнуло
                                і вийшло на кручі.
Засвітилися тіні
                                в червневих лиманах.
Чи сльоза, чи роса
                                ворухнулась блискуча,
Як на стежці озвалося
                                світлом:
                                — Оксана!!

У СВІТ ХЛЮПНУЛО СОНЯЧНЕ ЗВУЧАННЯ...

Ранковий вітер остудив лице,
Стираючи з чола зимову втому.
Душі мінливість у чеканні грому
Записую весняним олівцем.

Здригнулось на подвір'ї деревце,
Як соки пробудилися рухомі.
Стежина в полі — досі невідома —
Дихнула запахущим чебрецем.

Співає в торжествуючій політці
Гортензії рясне багатоквіття,
І до зірок сягають явори.

У світ хлопнуло сонячне звучання!
І з першим громом зацвіте, кохання
Піснями у травневі вечори!

ДЕНЬ ПОВЕРТАЄ В ГОЛУБУ ЗАДУМУ...

Трави не висиха солодкий дух.
І обрій, повний сяйва, не міліє.
На стежці, що у полі даленіє,
Знімає ранок синій капелюх.

Пригонить череду свою пастух,
Де пасовисько яро зеленіє.
І поле густоцвітом багатіє
В кружлянні бджіл —
невтомних джеркотух.

Стежина лине-мчить без перешкоди.
Живлющу, може, спити прохолоду
Із журавлиних степових криниць?

День повертає в голубу задуму,
І ваговіють надвечірні думи,
Пропахлі щедротою медуниць.

СУРМЛЯТЬ ЗА ОБРІЙ ЖУРАВЛІВ КЛЮЧІ...

Верба плакуча в річку задивилась.
Чи не за літом тяжко зажурилась?
Сурмлять за обрій журавлів ключі:
Схилилась осінь в неба на плечі.

Тече ріка і хвилі підганяє,
І літо бабине вже струни напинає.
Куди дорога мчить? Сумує серце.
Дід усмішку ховає:
— Все минеться...

ДІД

**Зглянься, сонце, осіннє сонце!
Старезний дід куняє на призьбі.**

**Зглянься, місяцю, ясний місяцю!
Дай-но зігрітись під холодним теплом.**

**Зорі, високі байдужі зорі!
Подаруйте останню пригорщу мрій.**

**Вічносте, безсмертна вічносте!
Мовчки із нею вітається дід...**

СІДЛАЙ КОНЯ В СЕРПНЕВОМУ СТЕПУ...

Що слава, як лишень вона твоя?
Вже тьма таких, що вчаділи од неї...
Непевний порух — і її нема,
Розтанула з туманом у ярузі...

От щастя... Тільки ж де його шукать,
Яке воно те особисте щастя?
Коли журбою оповитий край,
Коли твоя Вітчизна у безслав'ї...

Сідлай коня в серпневому степу,
Як зійде дух у чисте піднебесся.
О, згіркле щастя рідної землі:
Хай вдарить слава

у найвищі
дзвони!

ПТАХА СКРИКНУЛА БЕНТЕЖНО...

Одгуляв на луках
Липень.
У серпневу у затоку
Повагом забрів.
Дослухається зірниця,
Що шумлять
Дуби високі
В тиші вечорів?

Птаха скрикнула
Бентежно,
Вдарила крилом
Над плесом —
Аж луна пішла.
Спомин літа
Став дорожчим,
Зав'язав у перевесло
Пригорщу
Тепла...

СЕРПЕНЬ. ОБОЛОНЬ

В теплих плесах тиші тоне кінський тупіт,
Розсипає лунко дзвін сталєних підків.
Літо, красне літо! Радість не відступить!
І табульник легко розпочне свій спів.

Сходить сонце рано на круту орбіту.
Світоньку мій, світе, скільки в тебе див!
Кличе в сад багатий дзвоном яблук літо,
Світлом наливаються молоді меди.

Серпень плодоріддям всі гілки обсипав.
І пісні дівочі в придорожніх липах
(В кожної на серці диво-таїна)

З сутінок вечірніх линуть дотемна!..
Літо, красне літо цвіт на землю сипле,
І хвилині кожній — золота ціна!..

ДОЩУ ЧЕКАЮТЬ ОД ВЕСНИ...

Серпневий день втомила спека.
Лиш коник десь співа, цвірчить.
Стоїть замислено лелека,
Сягає оком у блакить.

А при дорозі в'януть квіти —
Дощу чекають од весни.
А на вечірнім небі літо
Малює блискавками сни...

ДОЗИМЕТРИСТ. ЧОРНОБИЛЬ

Хто ти, відкрийся, із сумним лицем,
Що в померк ночі йдеш першопроходцем?..
Спішиш ти без відмовки в западню,
Для чого записався в самовбивці?

Уже підстеріга поранній жах,
Який переморозить кров на іній...
І не лякаєшся, а чи забув про смерть:
Оглянься — радіація повзуча!

Немає в смерті виправдання! Ні!
Допоки котяться у полі медоцвіти.
Тому ступити поспішаєш на той світ,
Аби скорить бунтуючий реактор...

КАРАКУМИ

Пролива пейзаж в очах безликий,
Спраглий обрій люди видаляють.
Тут на поміч нікого покликать,
Коли власні сили покидають...

А петлею горло стисне спрага,
Та рішуче бронзовіють лиця.
Древнє сонце в сірім небі править,
І вітри обпалюють зіниці.

Тільки йти до моря людям треба:
І пішли по дюнах за віками...
Ген стрічки вже фінішні у небі
Літаки напнули над пісками.

ГІЛЬДА

...Їй кидали під ноги свіжі квіти.
Своє «ура» вона завжди зривала.
Приходила красиво до фіналу
На щонайкращих іподромах світу.

Будь-хто, напевне б, зміг осиротіти,
Коли чуже накинули забрало,
Вона ж, дихнувши полум'ям зухвало,
Стрілою далі кинулась летіти!..

Додому! Навіть хоч і по баюрах!
На Україну! Хай гарячі міні!..
«Вернути непокірну до Берліну! —

Розпорядився у ту мить сам фюрер, —
Коли вона служити нам не хоче,
Візьміть негайно виколіть їй очі!..»

У ШВИДКОЙДУЧИХ ДНІВ НЕ ВІДКУПИТИ...

Здригнулося у березі: — Вже серпень!
І сивину помітив юний май...
І слово незбагненне ще: — Прощай! —
Різнуло несподівано, як серпик.

— Для чого ж отак боляче? — питаю, —
Безсмертник у саду і той поблід...
— І серпневі я задивлюсь услід,
Що кличе-поспіша до небокраю.

Стежина та — обійме пізній спомин
На стернях, що залишили жнива.
Прощай, прощай! — звучать мені слова,
І туга підсідає незнайома...

І меркнуть луків буйні оксамити,
Де крок у далечінь уже тихіш...
Що вчора не цінилось і на гріш:
У швидкойдучих днів не відкупити!

ПРИЙШЛА Й МОГО ОСВІДЧЕННЯ ПОРА...

Згасанням кольорів
Світ завмира.
Співає лист
В останнім віражі.
Зоря на небосхилі:
— Розкажи!
Вже несказанна
За вікном пора.

На другім березі
Весела дітвора
Пускає кораблі
На бистрину.
Ріка ховає думи
В глибину,—
Прийшла й мого
Освідчення пора!

ГРУША. ОБОЛОНЬ

А груша нічийна росте,
                    крислатіє повновидо,
Знову м'які гнилиці
                    на вузьеньку трусить межу.

З обох боків — злі сусіди:
                    гілля її шматували,
Корінь поїли ропою —
                    щастя своє всолодить...

А груша собі росте,
                    для всеньких очей багатіє,
У дитинство моє голодне —
                    радістю загляда.

У клопотах не змирилися.
                    вмерли давно сусіди,
А груша в білому платті
                    весняним щастям болить...

ДОРІГ ВІДКРИЛАСЬ МУДРА ПРОСТОТА...

Вже виспівано пісню голубу.
Розтали вдалині пташині зграї.
І осінь в золоту свою гарбу
Вітриська
жовтогриві
запрягає.

Доріг відкрилась
мудра простота.
Осінній ліс замовкнув у чеканні...
Над світом сонце круто поверта —
Розвага
літа
сивого
остання...

І ТАЙНОЩІ ПОВІДАЄ ПОРА...

Легка журба на вітрі догорить,
Неначе сад, що задивився в осінь.
У виспіваній тиші сонних просік
Пуширкою барвиста кане мить.

Між трав, не оглядаючись назад,
Заквапиться кудись остання квітка.
Одягнеться верба у сухозлітку
І перша оголосить:
— Листопад! —

І тайнощі повідає пора,
Що довго залишались незбагненні.
Засвітиться душа,
Коли до мене
Всміхнуться очі сивого Дніпра.

З ним задивлюся в непримерклу даль,
Яка дощем на кручах цих не схлипне.
І повну душу золота насипле
Мені верба,
І обмине печаль...

І КВАПИТИ НЕ ХОЧЕТЬСЯ ВЖЕ ДНІВ...

Старезний ліс
із бронзових долонь
Поволі цідить
тишу положку.
Натомлене зозулине «ку-ку»
В осінній
покотилося
вогонь.

І квапити не хочеться вже днів,
Що прихилились
до багряних крон.
Настав
суворий
осені
урок?
Що виживе,
а що згорить
в огні...

Я збагну його долю!
Всі приниження і тортури.
Де він взяв стільки сили?..
В каземат заповзає нудьга.
Навіть птахи не чути —
Облітає камінні мури
Тільки окрик фельдфебеля,
Наче удар батога.

Розпростерлась душа!
Мов шпіцрутени — думи шмагають,
І лукавиця — слава
Знову проводить крізь стрій.
Не впаде, не заплаче він, —
Хай так і знають
Вороги невідступні,
Хай недолі пече суховій.

Ні сльози на щоці!
Лиш суха біля вуст борозенка,
Лиш затяте «Не каюсь!»
На Чернечу всіх нас підійма...
Знову в хаті із покутя
Зводиться слово Шевченка,
Біль ховає в зіницях —
На щоці ні сльозинки нема!

На Основу, на ярмарок,
Де можна добра накупити...
— Гей, куди, круторогі! —
Пішли навпростець верхівці...
Тут і меду, і солі,
Гори краму — не обходити,
Намисто очам аж сміється,
І лізуть до рук куманці.

Не переслухати крику,
Всього не обміряти дива.
Бери, що душа бажає —
Голублять шовки звіддалі.
На тарелях співають птахи
Під райдугою поливи,
Аби хоч дрібну копійку
За жіночі дали мозолі...

І глибшає від удачі
Торба моя непорожня.
Поспіль котяться бублики
У зголоднілі сни...
Біля корчми голота
Чоломкається превельможно,
За шаровари козацькі
Випрошує півціни...

На тіснім ярмарковищі,
Куди всіх закликає Основа,
Де в гармидері люднім
Щось кожен шукає своє,
У переджнив'ї гарячим
Відшукаю співуче Слово:
— Скільки золото коштує? —

Задаремно народ віддає!

ОСТАП ВЕРЕСАЙ

Незрячим жив,
а бачилось далеко.
У сліпоту не канув, а прозрів.
Коли стихав його козацький спів,
Ішов до джерела у літню спеку...

Пощо йому і хвищі й заметілі,
Коли він з піснею дорогою іде?
В хати убогі
завше до людей
Його шляхи натружені водили.

І як він міг —
самотній і незрячий,
Он стільки перейти в житті доріг?
Схилившись Україні на поріг,
Він з мороку
зорю її побачив...

ПАМ'ЯТІ ВАСИЛЯ МИСИКА

Спокійно
Вам тепер
На тому світі?
Немає
Ні арештів,
Ні хули.
І молодіють
На могилі
Квіти,
Що за життя
Одержать
Не змогли...

ІВАН МАЗЕПА. БЕНДЕРИ, 1709

---

*Хочу я за допомогою Бога чинити так,
щоб ви з жінками вашими і Україна
не загинули ні під москалями,
ні під шведами...*

Іван Мазепа

Це вже кінець!

Хто візьме булаву,

А заодно й мої клейноди?

До завтра, бачу, і не доживу,

Тож кваптеся!

Вже охолода

Змією в мою душу заповза.

Своє життя кінчаю, де й Овідій...

Чи думалось,— аж запекла сльоза,—

Що на Дунаї випущу повіддя!

Крутив я більше вусом,

а тепер,

Скажу і прямо вам і нелукаво:

— Я під Полтавою —

родився, а не вмер!

Хоч цар жорстоку

і вчинив розправу.

МОЙСЕЙ

Терновий кущ
і племінкі слова
Через віки не згаснули.
Донині!

І владно кличе
голос божества,
Аби у серці ти
знайшов твердиню.

Щоб укріпився духом. На горі
Щоб став, покликаний велінням Неба.
Застигни
при святому олтарі,
Бо сам Господь
звертається до тебе!

Обранець Бога — вища з нагород!
Ти провідар — це нелегка планида.
З неволі мусиш вивести народ,
Що вже готовий слухать
панахиду...

Твоя благословенна боротьба
Хитає Божим духом цитаделі.

Щоб здерти із чола
                                печать раба,
Безмір'я мусиш перейти пустелі!

І хай обітованої чертог
Судилось не тобі, а іншим знати,—
В очах рабів ти був заледь не Бог,
Що вміє милувати
                                і карати...

ЛЕСЯ УКРАЇНКА В СУРАМІ

...І в Сурамі Вас змогла недуга:
Вірш легку приховує печаль...
Як Ви тут без посестри і друга,
Хто Вас од хвороби вируча?

Де береться племінь той і сила,
Що переливаються в слова?
Кажете, не висиха чорнило...
Боротьба за правду ожива!

Піднялись для Вас ці рідні гори,
І стоять незрушно вдалині.
І горять над ними чи то зорі,
Чи досвітні молоді вогні.

Я дивлюсь на списану сторінку,
І зоря з'являється з імлі.
Не були б Ви Леся Українка —
Лесею
Грузинкою були б!

ГОРИ. ТБІЛІСІ

Вони спинились коло броду,
Де важко дихають громи.
Приймають першими негоду,
Світ захищаючи грудьми.

Небес торкаючи імливих,
Стоять незрушно на землі.
Піднявши скелі кам'яністі,
У небо випнули шпилі.

Лиш блискавка, як шабля турка,
Криваво тишу підсіче.
І вже хмарину, наче бурку,
Накинуть гори на плече.

І стануть неприступні скелі,
Пройти нікому не дадуть.
...Міжгір'ями до Руставелі
Я йшов любов свою збагнуть!

ЦІЦІНО

За жінку!

Я традицій не порушу.
Як інші вип'ю золоте вино.
І відпущу свою у гори душу,
Коли мені накаже Ціціно.

П'ю за любов!

Цього я не скриваю,
Що покохав її давним-давно.
На березі Кури душа зітхає
Твоїм ім'ям,
прекрасна Ціціно.

Та ось пройшла повз мене ти,
майнула.

Вмить спалахнуло
в мороці вікно.

За Грузію!

Яка мені всміхнулась
Весняними очима Ціціно.

МУРАВСЬКИЙ ШЛЯХ

Мурза аркан приготував для лову —
Шовкова нитка,
як летючий змії.
Лиш Кінські Води посріблять підкови,
А там — у стремені гуляй,
розбій!

Самару, наче ящірці на хвостик,
Наступить —
і скотилась голова.
Гуляй, гуляй!
Коли довкола простір
І оксамитами під ноги мурава.

Чи оксамитами?
По обрій захолода.
До лоба прилипа густий туман.
Напоять кінський вихор
Вовчі Води,
І на просторі знов гуляй, аркан!

Пора вертатися!
Жона чека на здобич.
І, певне, од розлуки замерза.

Ногайські брови стрельнули врізнобіч:
— Ще Валки візьмемо,— сказав мурза.

І даль примружилась
розкосими очима.
Губився у яру Муравський шлях.
Як звідси повертатися до Криму? —
Шепнув на вухо
з острахом Аллах.

Ліворуч не пройти —
там Дике поле.
Праворуч — ліс.
Вертаймо навздогад!
Оглянув степ смарагдовий довкола,
Мурза рішуче повернув:
— Назад!

А там туман.
І настага погоня.
Натягує крайнебо тятиву.
І захлинулись далиною коні,
Пірнувши
у глибоку
мураву...

ФАШИСТИЗАЦІЯ

Псевдопастирі й псевдопророки
Знов повчають мене запобігливо,
Проповідають псевдорелігію
І заводять у тінь замороки...

І нав'язують псевдоправителів —
Псевдодбаючу псевдоеліту,
На смертельну псевдоорбіту
Заганяють таланти й цінителів!..

Торгаші б'ють у дзвони аматорства
І чіпляють ярлик меншовартості:
Та ж який ти народ — ти не нація!

Ти з населення, що біуроботи.
Ти, — говорять мені, — із необраних!..
Я ж на те їм: «Це — фашистизація!..»

УКРАЇНІ

Ти для когось: верби і тополі,
Акварельно-чистий небосхил.
Зажурюся
на твоєму полі
Древнім смутком
праведних могил.

Ти для когось:
далина співоча,
Солов'їний щебет на зорі.
Задивлюся я в осліплі очі,
Тугу розділивши
кобзарів.

Оksamитом стелешся весною.
Медоцвіту пити і не спить.
Запечалось я полин-травною,
Що твоїм Чорнобилем гірчить.

Україно!
У твій день погожий
Щастя нам судилося одне.
Що болить —
не віда
перехожий,
Радості моєї
не збагне!

І ДУМАЛОСЬ ТОДІ...

Лягли поодаль хмари,
Дощу — ані краплини.
Куріла нива вихором,
Сухий котився грім.
А ми чекали зливи.
І кожна бур'янина,
Прибита черствим пилом,
Схилялася в журі.

В землі уже од спраги
Аж тріскалися жили.
Та вітер повернувся
І остудив лице.
Як небо прихилилося
І щедро задощило —
Зітхнула бадилина
І кволе деревце.

Підставивши долоні,
Я пив живлющу воду.
Краплини дзвінко падали.
І думалось тоді:
Про колосисте поле,
Що перейшло негоду,
Про руки хліборобські,
Гартовані в біді....

ОЛЕКСАНДР СОЛЖЕНИЦІН

---

*«Жодна сука із прогресивного людства
не повинна підходити до мого архіву.
Забороняю письменнику Солженіцину
і всім, що мають із ним одні думки,
знайомитися з моїм архівом.
Я сподіваюся сказати своє слово
в російській прозі, а не з'явитися в міні
такого ділка, як Солженіцин...
Вважаю його недостойним торкнутися
такого питання, як Коліма...»*

Варлам Шаламов

1

**Сигналом до повстання — бій Курантів!..
Піднятись всім потрібно буде вмиг.
«Як не помрем, то будемо довго жити!» —
Девізом стало серед арештантів.**

**Та хтось доніс про змову коменданту
(За пайку хліба взявся прислужити,) —
Хоч марно! Тих і куля не страшить,
Хто втечі жде як звільнення гаранту!..**

**Екібастузький табір весь повстав!
(Тоді ж про зраду ще ніхто не знав —
Пізніш відкрилася доносу драма)...**

**І ось вже: «Першими, таку їх мати,
Українських патріотів розстрілять!!!»
...Й давивсь донощик хлібом з остюками...**

2

— За Солженіцина! — почав свій тост Хрущов, —
За майстра слова й справжнього пророка!
Він сталінізму викрив червотоки,
Брехню і зло він розвінчав прийшов!

Й Ісаїч звівсь, струснувши пил обмов,
Готовий всім давати свої уроки.
Ось мить ця! Із вождем вже без мороки
За грішників словечко хоч замов!..

Ти ж, кажеш, мученик, тому подібним — брат!
Ти звідав, як і Бродський, компромат,
Скажи ж про Гінзбурга і Галанова!..

А... Ти уже — ветхозавітний Бог!
Тож в своїм сяйві справжній демагог,
Лише про себе ти, про інших — ані слова...

3

— Пан Солженіцин! Журналістська звичка —
Все дізнаватись (може, це й зухвало)...
Після арешту, кажуть, вас завербували
І ніби «Ветров» — ваша агентурна кличка?

— Так, справді, все в чекістів «по полицках»:
До шпигування і мене схиляли.
Письмову згоду дав (не зміг відбити навали),
Та співробітничать не змусив навіть відчай!..

...На чесне слово б вам хотілось вірить
(Та все ж не станем надто лицемірить,
Бо все бува в життєвій каламуті)...

Хоч ви й не пасли кожного назирці,
Але жилось вам непогано у Бутирці.
І премію вручив чекіст верховний Путін...

ЛЮДИНО, ЕГЕЙ, ВІДГУКНИСЯ...

Ждали людину, а явивсь Гуманоїд?..
Пішов по колу срібний вінець...

Кликали пісню — докотилось відлуння,
Спробуй тепер наздогнать!

В космосі тихо — звідки цей вітер?
У душу — колючі зірки...

Людино, егей, відгукнися, Людино!
Куди закотився твій німб?

ЛЕОНІД ПОЗЕН. ОБОЛОНЬ, 1886

Свій панський вивертаючи кожух,
Дорогу він топтав до посполитих.
Й мистецтво піддавалось норовите,
Коли напосідав козацький дух.

Він перед жебраком* свій капелюх
Знімав, того в просту убравши свиту.
І раптом навіть міг сльозу пролити,
Згадавши запорозьких відчайдух...

В Полтаві з Котляревським став на «ти»**.
І з Волковим*** раділи, як брати,
Коли їм творча сяяла удача!

Любив степи, спішив у Оболонь,
Де його муза, вдягнута в огонь,
У мандри долю кликала бродячу.

---

* «Жебраки» — скульптура Л. Позена.

** Пам'ятник Котляревському в Полтаві Л. Позена.

*** В. О. Волков — художник, друг Л. Позена.

ЧАС ДОДАЄ ДУШІ НОВИХ ПІСЕНЬ...

На святі переродження землі
Дуби звелися — глянь, міцніші грому!
Огулом безтурботливі щиглі
Запрошують мене в свої хороми.

Калинові мережива щодень
Гарнішають і тягнуться з затіння.
Час додає душі нових пісень,
Буйніших, як у чагарях цвітіння.

Травневу радість не забудь мені,
Пташині щибети і перші квіти,
Клич срібного струмка у глушині,

Ніким ще не розгадані приміти...
Початок мрії! Світло через край! —
Мені щось давнє нагада розмай...

БЕРЕЗІЛЬ ІЗ ВИРІЮ ВЕРТА...

Талим снігом,
вільгим перелогом
Березіль із вирію верта.
Над вишневим батьківським порогом
Перевисла райдуга крута.

Сизочолі прилітають птиці
На столунні береги світань.
Повноводіє в дворі криниця
Над межею стрітень і розстань...

І в мандрівках натрудивши ноги,
Навпростець — дороги не пита.
Талим снігом, вільгим перелогом
Березіль із вирію верта.

ЧИ СВІТ СПІВАЄ, ЧИ ДУША...

Мінливий звук на плесах-луках
Душа зворушено вбира.
А він од радості та муки
То аж гримить, то завмира...

В гаю то ніжно просвітліє
Од чистоти струнких беріз,
То про любов згадать воліє,
А то — зажуриться до сліз,

Щоб знову сонцю порадіти...
А то ліниво в спеку літа
Із холодку не поспіша,

Хоча довкола манять квіти...
І часом важко зрозуміти:
Чи світ співає, чи душа?..

ЛЮБИТИ Б ОЦЕЙ КВІТ І НЕ ЗГУБИТИ...

Скреса в березняку питимий сік,
Де усміхнулось перше розмай-зілля.
Розкрилюється вибуяне гілля
У леготі колишніх лісосік.

Оповесні стежина звіддалік
Заводить до Природи на застілля.
Пахнот земних дароване привілля
В дібровах не напитися повік.

Любити б оцей квіт і не згубити!
Світанків березневі колорити,
Весняну неміліючу ріку...

Люби! Не віда стежка перешкоди!
І папороть розквітне, що Природа
До часу приховала в тайнику.

І ПАХНУТЬ СОНЦЕМ ЗНАЙДЕНІ СЛОВА...

На водопіллі — весняний пасаж:
Співає з вітром пагілля вербове.
У берегах задумливого слова
Дивлюся на яскравий вернісаж.

Собі наказую: не легковаж,—
Сережку обминаючи вільхову.
І наслухаю в тишині діброви
Синиці березневий репортаж.

В чагарниках відкрию таємницю
І вільгістю мені дихне живиця,
Що кожную бадилину напува.

Під вербами, де канула зажура,
Не затиха весняна партитура,
І пахнуть сонцем знайдені слова...

І СОЛОВЕЙКО НА КАЛИНІ...

День прихилився до жоржин.
Співає в полі жито.
Роси терпкий ультрамарин
Ще променем не спито.

Розлогу пісню орача
Пригріє теплий вечір.
По-ластів'їному дівча
З віконця защебече.

Тремтливо матіоли цвіт
Дихне у вікна сині,
І соловейко на калині
Знов заворожить
Цілий світ...

ЯРМАРОК

За крутосхилом посивілих літ
Під вербами спинивсь великий світ,
І ярмаркує міднодзвонно день,
З усіх усюд скликаючи людей.

Тут гупа бубон і мовчать воли,
Лоскочуть гострі пахощі смоли,
Бурштинно світяться настояні меди,
Що з Оболоні привезли сюди.

В святкових переливах, в диво-грі
Під райдугу зішлися гончарі.
Як заспівали свищики малі —
Всміхнулося дитинство на землі,

З усіх усюд скликаючи людей...
В новій сорочці ярмаркує день.

---

24 СЕРПНЯ 1991 РОКУ

Мій день світає,
Як весняна доля.
На чорнім обрії
Розвіявся туман...
П'янить уста і душу
На роздоллі
Солодким духом
Золотий шафран.

Тече на трави
Промінь зоряниці,
Що пережив
Лютневі холоди.
Мій день пролився,
Як вода з криниці:
Такої зроду
Я не пив води!!

Я ДО РАНКУ ЗАГАДАЮ МИТЬ...

Обважніло тишею «люблю!»
В мене також спокій у світлиці,
В тиші рушників і кришталю
Теплим духом пророста душиця.

До світліні — голубе вікно,
В небеса давлюся неозорі.
І від того на столі давно
Наливними яблуками — зорі.

В борозні лягли спочити дні,
Ночі вколисали вільгу тишу.
У осінніх небесах мені
Пломінь палахкоче яскравіше.

Як зоря падуча пролетить,
Небо розтинаючи глибоке,—
Я до ранку загадаю мить,
Щоб збагнути високосний спокій...

ВІДКРИВАЄ ВОРОТА БЕРЕЗНЕВА ПОРА...

Переднює вільгота —
Соком бризне кора.
Відкриває ворота
Березнева пора.

У бентежне чекання
Зазива березіль.
Первоцвіт обіцяння —
Оповито у хміль.

І ні щастя, ні суму
Вже душа не таїть.
На воротях задума
Невідступно стоїть...

На крутому з вербами,
На корчуватому березі
Дикі гуси злетілись,
Як на мить повернулись літа...
Й просвітліло довкола.
Ах ти мій хлопче, мій березню,
На крутому ти березі.
Не докличуться спраглі вуста...

І куди ми спішили,
Не питавши ні стежки, ні броду.
Все шукали чогось.
Може, казку хотіли знайти?..
Що ж мовчиш ти, мій березню,
Людям даруючи вроду.
На крутому ти березі,
До якого уже не дійти...

А були ж ми упарі,
Зеленочубий мій березню,
Доки стежка спинилась,
На кручах розтала в'юнка.
А тепер ти під верби
Маниш на другому березі.
І радий дістатися б —
Так розділяє ріка...

СПРАВЛЯЄ КВІТЕНЬ ІМЕНІНИ...

Як добре,
Що у небі ні хмарини.
Журба ще — вдалині...
Справляє квітень іменини
На синьогривому коні.

Б'ють хмелем соки.
І зернина кожна
Броститься, зріє
В молодій ріллі.
Весна дихнула переможно
Теплом квітневої землі.

Як добре,
Що степи всміхнулись рястом —
Останні відступають холоди.
Що квітень,
Не минувши мого
Щастя,
Надію світлу в серці породив...

ПАДА СОННИЙ ВІТЕР ЯБЛУКОМ ТЕРПКИМ...

Скошено отави.
Відзоріли ночі.
Залишились в серці
Спогади-квітки.
У саду осіннім
Жовтий лист тріпоче,
Пада сонний вітер
Яблуком терпким.

Десь у сірім небі
Тихо хмарка бродить,
Шлях їй осяває
Зірка світова.
Даленіє обрій,
День встає на сході.
...Спалахнула полум'ям
Знову сон-трава!

ТРИ ВЕРБИ

Пам'яті Леоніда Глібова

1

Линиво шука йде в глибінь,
Дерев коротка пада тінь.
А стрибунець, що грав та грав,
Приліг спочити поміж трав.

Ріка над плесом голубим
Спинила з пісні три верби...
Ще не засмучені вони —
Печаль приходить восени.

А зараз літо і тепло,
Прийшло до берега село,
Вродливі молоді жінки
На сонці білять рушники.

І світ шепоче: «Полюби!»,
Де зупинились три верби.

2

Зів'яли трави на лугах... І золото журби
Прозорим листям обліта на річку голубу.
«А молодість не вернеться...» співали ми «Журбу»,
Де на осіннім березі схилюлись три верби.

Із сизим вітром граються в блакиті яструби,
Уже давно ми відбули сівбу і молотьбу...
Якби ж могли ми вгамувать за веснами тужбу,
На скронях сніг не помічать якби могли, якби!..

Ти посміхнешся сонячно, а промінь, бачу, зблід.
І вже уста палкі мої твої не розтоплять лід.
Куди спішать і погляд твій, і твій шалений крок?..

Як наздогнати нам юрбу далеких юних літ?..
Тобі в обличчя диха ще жаркий щасливий світ,
А на твоїй душі уже висить важкий замок...

ВТЕЧА ОД САМОТНОСТІ

Зробився собі ніяким,
не можеш тоску заглушити?!
Одна розрада лиш карти —
пристанище для дурних...

А ще коли чарка-друга,
легко кінчається вечір,
Турботи твої змаліють,
здобрівши в гурті картярів.

Ти став нарікати на душу,
звідколи стала лінитись?
Раніше втікала в самотність,
де празник знаходила свій.

Тепер товариство шукаєш,
а друзі, ти кажеш — зрадливі!
Кожний шука собі втіху,
якби од себе втекти...

ЮДОЛЬ ПЛАЧУ

Ти сам себе своїм зурочив Словом,
Зробилось кожне, як болючий нерв.

І прикував ти сам себе до «злої долі»,
Бездумним Словом ти себе прирік...

Вже марновірство — поспіша до божевілля,
Куди покірно сам себе ведеш?

Ніяк не втямиш ти в душі свій Хаос,
Своїм нещастям шлях закодував...

СТАЛА ТИША – ЗАМКНЕНА БРАМА...

Прокричали над полем гуси:
Білим снігом посіявся крик.

Бігла довго за сонцем радість?
Заблукала у борозні.

Засвітилися трутою роси:
У світання сльоза на щоці.

Стала тиша – замкнена брама.
Як відкрити? Загубили ключі...

РІЧКА КРИВА РУДКА

Ти є, а чи нема? Одна лиш назва!
Як до озерця прийдеш навесні —
Пірнаєш у болото. І мені
До серця чорна підповза відразу...

Ну як так сталося? Звідкіль така проказа,
Що ти втопилася в болотній мілині?
З тобою я боровсь колись на бистрині
І ти мені не піддалась ні разу.

Коли до тебе я вертаюся наїздом
На берег твій приходжу знову слізною,
Кричу то тих, хто тут живе: «Егей!

О люди! Вже пора вам щось робити,
Так можна зовсім річку умертвити!..»
...Але в селі немає вже й людей...

КІНЬ

Той кінь був роботягою, звідколи
Місив у глинищі крутий заміс.
Од сонця і до сонця — йшов по колу,
І тоскно очі важчали од сліз.

Коли в своїй упряжці скособочивсь,
Як під ногами попливла земля:
Йому взяли і зав'язали очі,
Тепер вже не закрутиться, мовляв.

Тепер дивився в темну він темноту.
Й малого промінця уздрить не міг.
На мить лишень одстане од роботи —
Наздоганяв ущипливий батіг.

Вслухався сторожко у світ, що мимо
Свободу вів на куцім ланцюгу.
По табуну гривасті побратими
З лошицями гуляли на лузі.

Він довго рвався з хомута до хряску,
Поки домолотив останній сніп.
Як перед смертю скинули пов'язку,
Той кінь од сліз удосвіта осліп...

ВЖЕ БАЧУ: ПІДСТУПА ЖОРСТОКИЙ ВОРОГ...

Із циклу «Манявський скит. 1676 рік»

**Схитнувся мур, як навалився морок.
Це вже реальний ворог, не примара.
Вже бачу: підступа жорстокий ворог,
Йдуть звідусіль на мене яничари...**

**Ще мить і ліс повстане, та не встане:
Старі дуби вогонь бере під корінь.
Я чую крик, що в горах отаманить:
— Не бійся відступити!
Мemento морі!***

**Я відступаю, наче наступаю.
У камінь одягнуь, закам'янію.
Щоб вижити, поки лютує згряя,
Поки з руїн підніметься месія.**

**Я вірю в це! І все це буде, буде!
Хоч блискавка ударить ятагана.
Вже до хреста мене веде Іуда,
І посмішка, неначе сіль на рану.**

**Палай-гори! А слава-побрехуха
Розвіється, мов попіл яничара.
Зведусь в ім'я отця й святого духа,
І на руйновищі зведеться кара!**

---

* Пам'ятай про смерть! (*Лат.*)

ДЗВОНИ

О, як ви плакали-дзвонили,
Коли йшли турки-яничари.
На ворогів скликали кару,
Мене од кари боронили.

І гори з вами так дзвеніли,
Пліч-о-пліч зводились до бою,
Що й дотепер важкого болю
Криваві квіти не згоріли.

Я болю взяв того із лишком,
Долаючи страшні навали.
Ви завжди гучно калатали
На посвист козака й опришка.

Ваш клич, як грому литі звуки,
Що будять праведні могили.
Ви Довбушу давали силу
І підіймали Кармелюка.

Ваш крик у небо, як молитва,
Немов усім смертям прокляття.
Лише гукніть і прийдуть браття,
І кров'ю освятиться битва!

СЛОВО

Воно писалось так, що годі спати!
Безсоння в берегах десятиліть
Текло, немов сльоза важка схизмата,
Якому пальцем тицьнули:
— Змертвіть!..

На чорних аркушах середньовіччя
Шукало слово стежку, хоч вузьку.
Те слово йшло, одягнуте у відчай,
Щоб поперек хльосткому канчуку.

У келії чернечій, де віщово
Ізгорбилась і Федорова тінь,
Шукало не підпільну втечу слово,
Якому сказано було:
— Амінь!..

Скоріше навпаки — устати з тліну!
Крізь хащі пробиваючись віків,
Несла свою раїну Україна,
Щоб виплакатись німотою слів...

Всьому кінець! Всміхнувся хрест прелата.
І слово потрясла знов гіркота.
Хіба ж те слово може довго спати,
Коли дихнуло смертю од хреста ...

ІВАН КНЯГИЦЬКИЙ

Я мури звів — і став Манявський скит.
Душа обгородилася чернечо.
Затворник і аскет мені — як щит,
Затіяв я зі світом ворожнечу.

Питво любовне пити не мені.
Монахом став я, відтепер — довічно!
Любовна квітка на моїй труні
Якійсь красуні підморгне трагічно.

Та я — живий. Ще рано хоронить!
Живуть ще кардинал і єзуїти.
Ще Аріадна їм сукає нить:
Уже пора б ту дівку отруїти.

А сталось так, що поки сам труюсь,
Заклявши свою долю самотою.
І все-таки не сам: приходить Русь
Погомоніти в келії зі мною.

Цим і живу. А так би вмер давно.
Пішов би без вагання у —розстриги.
А так, хоч і діряве, все ж — рядно
Хова од холоду. І гріють книги.

Небавом навіть зацвітуть сади.
Скипить травневий цвіт у мурах скиту.
Піти в монахи — це ще півбіди,
Біда, коли душа на тлін зіскніта.

Моя — жива! Живучі вороги,
Їй не дають загинуть в круговерті.
Перед Лойолою сплатить би всі борги,
І кров'ю, кров'ю!
Та й прийнять безсмертя...

МОЛИТВА ІВАНА ВИШЕНСЬКОГО

Великий світ мовчить.
Мовчать камінні мури.
У келії холодній
Взяла застуда: — Жить! —
То, може, все життя —
Всього лише бравура,
Щоб тайкома сплакнути?
І він промовив: — Цить!..

Як думалось блаженно,
Писалось навіжено,
Як мріяв повернутися
На білому коні!
З Афону на долоні
Читалося учено:
Одворожила доля
І стала впорожні.

Аскет, монах, затворник —
У янгола на службі.
Звідколи став придворним?
Щипа за душу біс.
Невже він помилився,
Завівши з Богом дружбу,
Хіба для нього став би
Вірнішим другом кріс?

Один тепер, як перст.
Лишив останній братчик.
Пустелею зневір'я
В задумі перейшов.
І не знайшов нікого,
Нічого не побачив,
Останньою молитвою
Утішив часослов.

А єзуїт сміється:
— Попався, горопаха!
В апостоли афонські
Штовхався — що ж тепер?
І спорожніли руки
Од згадки про домаху,
Ударило у спину
Найтяжче — фантазер!..

...Гей, ви, святі отці,
Облудні просторіки!
Йому до сліз кричалося,
Молилося до сліз:
— У чорних мантиях
Злетілись, мов шуліки,
Я з вами не піду! —
Промовив навідріз.

Вкраїнонько моя!
Несу добро у віно!
І на чернечій скелі
Він залишив псалом.
На келію поглянув —
Душа пручалась тліну.
І затуливсь од світу
Замість меча — хрестом...

ОЛЕКСА ДОВБУШ

Іще далеко так було до зради,
Не записався ще в убивці друг:
На кругойдучі жорна водоспаду
Манява кида смуток одчайдух...

Тут од причастя одступа злощастя,
Блаженний камінь — не шкодує благ.
Його на мушку смуток брав не часто,
А коли брав — ішов сюди ватаг.

Коротка ж, а таки це — передишка.
Дорога задивилась на Кути.
В обхід, брати, — гукає він опришкам,
Бо по прямій туди нам не пройти...

Вони ішли. Вертались на Говерлу.
В обхід шукали стежку лихварі.
Одного разу щось у друга вмерло
Чи сумніви проснулися старі?

Ватаг те бачив, та хотів не бачить.
Бо як на вірне діло можна йти
З невірними опришками? А значить:
Шанс перевірить є — попереду Кути!

Їх не взяли. Взяла за душу туга.
І зойкнула душа, як на блешні:
— Дай, Боже, у бою зустріти друга,
А ворог сам зустрінесться мені!

АРІАН

Був Арій і від того — аріан.
Священик мучився в святім соборі,
Поки не обнародував обман,
При всіх свою засвідчив непокору.

Його чола торкнулась яснота,
Що божому перечило закону.
Він сумнів про божественність Христа,
Як на долоні, виклав на амвоні.

Надувся, ледь не трісне херувим,
Окато глянув, знай — кінець кар'єрі.
Везувієм скипів гарячий Рим,
Перстом на двері показавши:
— Єресь!

Що то було! У Нікейський собор
Юрба ввалилась, як центуріони.
Підвівся в чорній мантиї терор,
Де нікому тримати оборону...

А він один, відважний критикан,
Антихристовий дух посмів збагнути.
Раби поки мовчали — аріан
По щонайвищій правили валюті!..

У келію відлюдника
Прийшов не з цього світу.
— На кого став ти схожим,
Ти, пугало старе?
Що віднайшов, аскете,
Сховався, щоб змертвіти,
Поворожить на душу,
Що в самотині мре?

Невизнаний філософ, мудрець,
Вірніш — невдаха!
Обрав собі в прислуги
Розважливу нудьгу.
Невже, щоб світ збагнути,
Потрібно йти в монахи?
Вже б, краще, там, де звірі —
У тундру чи тайгу!

Задумавсь вічним парубком
Про збайдужілу вроду.
Явдосі годі ждати
Біля згнилих воріт.
Історійку б завів якусь —
Вже б краще гріховода
Здобув печальний титул,
І кожній слав: — Привіт!..

На аркушах літопису
Літа лягли, як попіл.
Про що писати можна,
Якщо живеш кротом?
Так ти про вічність думаєш?
Спитай про це Європу,
Де небо вже поважчало
На сотні мегатонн...

Чи не тому сховалася
Твоя душа в личину?
— В тайгу! — підвівсь Арсеній.
Але ж в імлі Сибір...—
І дивиться Арсеній
Чернечими очима,
Хоч день зчорнів до ночі —
Сидить наперекір!

ВАРІАЦІЇ ПРО СЛОВ'ЯН

«Люди, ви — Боги, але ви забули про це!»

Давня мудрість

1

**В епоху перемін ми знов засумували...
О непростий оцей, аж сатанинський час!..
Давно струхлявів золотий іконостас,
К лихій годині розбрелися ідеали...**

**Що цінувалося — пішло все на поталу,
Життя у буднях заблукало без прикрас.
Обманом збурений народ шука весь час
Свого щастя привид. А шакали**

**Іздалеку вже чують трупний дух!
О часе, твій безжалісний обух
Планету вдарив так, що з болю мліє...**

**Пустельним сяйвом нависа космічна глиб,
Де захлинається од зла епоха Риб
Й пророчо мружиться епоха Водоля...**

2

**В епоху Риб для рідної землі
Трагічним подарунком сатани
Дісталися дві світових війни
Й природи дух, зашморгнутий в петлі...**

**Ми древню віру піддали хулі,
В історії ми, наче дикуни,
Наосліп звук кобзарської струни
Шукаємо даремно у імлі...**

**Слов'яни! Станьмо у однім строю
Й вернімо долю зганьблену своєю,
Щоб волі й честі разом знов цвісти!**

**Відродим власну сутність і любов!
І пам'ятаймо: нас єдиний Бог
Веде до заповітної мети!**

Гей, росіянин, вкраїнець, поляк, білорус —
Просто слов'янин, одвік нездоланий у герці,—
Мав ти і маєш, і матимеш завжди у серці
Мужність, хоробрість, не віда яких боягуз!

Пращур твій був не дикун! — то збрехав Геродот,
Він у обмові тебе сподівався втопити,
Просто на корені взяти й підтяти-зганьбити,
Щоб ти вважався відлюдник й духовний банкрот.

Ні, твій прапрадід — художник, учений, мудрець!
Бути таким і тебе надихає Творець,
Він закликає лиш вірити й перемагати.

Буде у тебе багато ще радісних днів,
Адже якби ти із племені був дикунів,
Легко вдалося би Риму слов'ян розтоптати.

ЕДГАР КЕЙСІ

«Немає нічого нового, нічого випадкового».

Едгар Кейсі

**Провидець він і медіум! Землі
Інформаційне поле відкриває,
Закони раю й пекла він читає
В міжзоряних світах, мов сходи на риллі...**

**Як Нострадамус, що нас жде, він сповіщає,
В 2012 році (ген, в імлі),
Чи змінить полюси Планета й взагалі,
Як вижити при цьому, — все він знає...**

**То він Єгипту споглядає краєвиди,
То про історію говорить Атлантиди,
Яку в льодах потрібно відшукать...**

**Розкаже про Христа й Таємну Вечерю...
Він, наче чарівник, всі відчиняє двері
Й зніма із заборон усіх важку печать!**

1

В гармонії з Природою жила,
Теж будучи частиною Природи!
Тому дива й творила всім на подив
З благословення першоджерела...

Приймать послання з Космосу могла —
Всім таємницям відкривала броди,
Їй дощ і сніг присвячували оди,
Всміхалась квітка й плакала зола...

Гір і водойм перекази читала:
Чому міста взяла страшна потала
Ї на щастя на людське настав ліміт?..

Казала: «Все живе круг нас щомиті,
І має мову навіть нечуй-вітер,
Бо Розуму лише підвладний світ!...»

2

«Це диво з див!» — казали лікарі.
Та фармацевця Ванги — лиш Природа:
Її знанню й шуканню нагорода —
В корінні, квітах, ягодах, корі...

До кожного схиляючись в добрі,
Вона нікому зла не дозволяла.
«Підступність, помста — не людське, — казала, —
Ви ж — люди від зорі і до зорі.

Порядності лишилось, жаль, вже мало...»
Її веселку над чолом чиймсь здіймала,
Відмівши нечестивість, як сміття...

Та в самоті зітхала часто скрушно,
Більш думаючи не про плоть, а душу,
Її з віщунки ставши Вчителем Життя!

ТУРБАЇ

«Знай козаків! — і за кілки громада, —
Не стерпимо сваволі і наруги!..»
Розбійницьким вогнем взялась округа,
Не буде вже тепер панам пощади!

Повстала воля — головна відрада:
«Шукайте, де сховалися злодюги,
Ми віддамо усім їм по заслугах —
Віднині в Турбаях козацька влада!»

Ах, волі захотілось? Це непросто!
Її продав уже раніш Апостол —
Імперські судді розпалили норів.

«Отаман заслужив найвищу міру,
А інших — канчуками й до Сибіру!
Село ж спалить!» — розпорядивсь Суворов...

КАЗИНО

— В що грають тут? — Як в кожному казино,
У гру, що чаром грошовим лягає...
Тут кожен кожного підстерігає,
Аби на себе натягти рядно...

Лише поглянь — і відьма заодно
Із харцизякою... і ой стрибас
Од радості, бо ще вона не знає,
Що тут круп'є підкуплений давно...

Й балясник, що поставив «на удачу»,
Лише для виду ще чека терпляче,
Як закінчиться осоружна гра...

Уже гравцям і холодно, і парко,
Й он вже хтось когось хапа за барки:
Гаряча в Україні знов пора!..

ЄВАНГЕЛІЄ ВІД ІУДИ

В єгипетських пісках, де не знайти стежин,
Пішла Історія крутими манівцями...
В печерах, що колись могли би бути за храми,
Скарби шукав старий та бідний селянин.

І раптом скринька! — вся у сріблі павутин!
Там ветхий згорток взяв, хоча тоді не тямив —
Дорожчий злота він!.. Таємна брама
Відкрилась до апостольських вершин...

Невже фальшивка? Ні!!! Єпископ Ірней
У християнській темряві ночей
Ту зраду засудив (що й не була такою)...

Сказав: «Величнішим ти станеш від усіх!» —
Ісус, в зажурі підмовляючи на гріх.
Іуда ж: «Боже!!!» — і пішов ізгоєм...

ГОРОШИНЕ

---

*Горошине — літописне місто,
одне із найстаріших поселень
на Полтавщині. Тут Володимир
Мономах здобував перемогу
над половцями 1103, 1110 р.
І сьогодні поблизу села зберігаються
залишки поселень Київської Русі.*

**...Було тут половців до обрію битком:
Тіснились орди Боняка і Шарукана.
І сонце в небесах кривавилось, як рана,
І коні рвалися із вітром напролом...**

**Земля стогнала під лихим копитом,
Й вже переможно посміхались хани...
Сула од крові червоніла зрана,
Мов птаха з серцем, стрілами пробитим.**

**За мить в очах вузьких стенувся страх,
Коли свій меч затиснув Мономах —
Здригнулася земля у блискавках летючих.**

**І ворогам тоді нагнавши страх,
Тополі-списи заступили шлях,
Й щитами над Сулою встали кручі!**

НАД ПРІРВОЮ ТИ ЗНОВУ ГОНИШ КОНЕЙ...

Не віриш ти у випадковість щастя?
І я не вірю! — роки змарнував...

Ще сподіваєшся ти на свою Жар-птицю.
Мої ж надії закотилися гай-гай...

Над прірвою ти знову гониш коней,
Щоб наздогнати високосну мить.

А інший: — Все само собою прийде! —
І по цеглині свій будує Храм.

ПОРТРЕТ

Пам'яті баби Олени

— Отак приходить смерть! — сказала мати,
Захворівши.— Хоча б приїхав син!
Пора на вічний вже іти спочин,
Бо важко мені й голову підняти...

Було, гостей наїде повна хата,
Тепер хоч би зайшов коли один!
Та що казати, якщо навіть син,
Який раніш хоч приїздив на свята,

Все рідше й рідше став писать листи,
А потім часу вже не зміг знайти
Ні для листа, ані для телеграми!..

Подайте фото й запаліть вогонь!
Немає в мене сина!! — і його
Портрет спалила мати у нестями...

ПАВУТИННЯ

— Закрийте вікна, причиняйте двері!
У хаті не діждатися тепла.

— Задушливо! Хай прогуляє протяг.
Брудну підлогу швидше заметіть.

— Усе тепло вже вистудили з хати,
Не вгаває дід у закамарку.

— Дихнути нічим, наче в домовині! —
Із павутиння виривається онук...

ВІН СЕРДИТЬСЯ, ЩО МЕД ЗРОБИВСЬ ГІРКАВИМ...

— Що буде, хай те буде,— каже дід.
У прихистку долонь мусолить «Приму».
Нагріє душу — одбухикає зима,
А там, дивися, повесніє вітер...

Зносився дід, старий, мов черевик...
А до воріт ще не гукає смерті.
Стегнасту молодицю проведе,
Примружить око — точно взяв на мушку...

— Ну, що ви, діду,— як роздмуха жар...—
Він сердиться,
                                що мед зробивсь гіркавим.
— Що смієтеся? Зараз я живу,
А прийде смерть,
                                тоді мене не буде...

СМЕРТЬ СОБАКИ

Той вечір під сузір'ям Гончих Псів
Мені і досі в згадку, як примара.
Хортами бігли в темряві таксі,
Свої сліпучі витріщивши фари.

Шипіли шини і сичав гудрон —
За вітром встигнуть,
Що рвонув спробою.
І КраЗ розважно сунув,
Як бізон,
Всесильно шлях свій
Беручи на роги.

Нещастя!!
Не затягуйте петлі!
Як зупинити ці прокляті жорна?
Гарячу кров
Співали «Жигулі»,
Колеса у крові
Брели по горло...

А вечір під сузір'ям Гончих Псів
Аж захилювався на усю дорогу:
— Спиніться!..
— Кров!..
— Чи вже оглухли всі,—
Звідкіль чекати допомоги?..

ОБОЛОНЬ. ХАТА

Тебе я полюбив не випадково —
З дитинства ще, якого згаснув тлін.
Під парусами твоїх білих стін
Пливе за обрій моє рідне слово!

На вигляд, кажуть, ти не показова,
Та в світі ти — надійний мій заслін.
Хай стукає у вікна передзвін,
Немов краса твоя вже присмеркова,

Немов подібна ти вже до руїни...
А звідки ж слово й пісня України,
Що в український вписані статут?

Може, комусь набила ти оскому,
Та не зміню тебе я й на хороми,
Ти — у житті останній мій редут!

ВЕСЕЛИЙ ПОДІЛ

---

*Присвячується
Анатолію Івановичу Пахомову*

На свято сміху! Хто прийшов сюди — радій!
Дивись — веселоцям немає краю.
І Глібов земляків своїх вітає:
— Ставайте в дружне коло всі мерщій!

У парі з піснею душею багатій,
Та знай: сумних у цім краю немає!
Довкруж огляньмося — он короваї
В осайності святково-золотій.

Отож до гурту ближче, сміховоди!
Хто подарує нам веселий подив
І хто по-глібовськи завзятіше утне?..

Нехай он той уже не в'яже лика,
А той розбив у танці черевика,
Та радість радості сьогодні підморгне!

ВЕСЕЛИЙ ПОДІЛ. Т. ШЕВЧЕНКО, 1845

Гайда на ярмарок! Усім ярмаркувать!
Та тільки я прийшов на погулянку,
Мені в обійми кинувся Родзянко
І ну поезами своїми пригощать.

Я ж так хотів од нього утікати —
Од сірих віршів, що безперестанку
(На витримку мою зробивши ставку)
Він не переставав, мов сить, сплітати.

Тьху на естетику оцю, звідкіль,
Неначе з глека, визира кукіль!
Уже зів'яли вуха од жаргону...

Пробач, не треба проводжати, ні!
Тут холодно зробилося мені,
Піду до твого брата, до Платона...

ПЕРЕХРЕСТЯ

Ти після полудня вдивляєшся зіркіше
У душу, у картини, в письмена...
І, що тебе обходило раніше, —
Тепер спиняє!

Золота ціна

Стає на спів підслуханий пташини,
Що ізвела кубельце на вербі.
Твій світ ряхтить
вже у малій краплині,
Яка сльозу нагадує тобі...

Ти по стежинах бродиш перехресних,
Немов загублене щось хочеш віднайти.
І все частіше залишаєш весла,
Аби нікуди в світі не пливти...

ВЧОРА І СЬОГОДНІ

Я за щасливу удачу! —
не одвертаюсь од злиднів,
Не помирати ж од горя
з копійкою в гаманці...

Було залишавсь і без хліба,
тоді виручали кислиці.
І досі та дика груша
росте на останній межі...

В ранкове я бігав поле.
аби колосок відшукати,
Але стерегли його пильно,
об'їждчик з наскоку бив...

Від того я, пройнятий болем,
знов стережу удачу.
І не страшуся злиднів,
бо нічого більше втрачать...

СТРЕМЕНО

Чому завжди нагонять сум слова,
Коли говорять люди: «Час минув»..?
І хилиться додолу голова,
Що вік коронував у сивину...

Лишається в минулому усе:
Осінній обрій тане з кожним днем.
Тривожний вітер поспіхом несе
До станції кінцевої й мене...

Ну що іще там ждати на вітрах?
Вже білий прапор піднімає страх,
І темрява дихнула у вікно...

Із рук торішнє сиплеться зерно,
І пада мрія, мов підбитий птах,—
Вже інший приміряє стремено...

ВЖЕ ТОПЧЕ СТЕЖКУ ПЕРВОЦВІТУ СПІЛЬНИК...

Ще місяць лютий сніговиті будні
Штовхає у провалля холодищ.
І дзвінко линуть звуки бойовищ:
Жаркі вітри розгулюють повсюди.

Ще заповзято насіда остуда,
І поночіє степ од хмаровищ.
І під хрестом у тиші кладовищ
Холоне сірий морок непробудно.

Лютує лютень. На поталу знову
Усе, що родиться з весінньої любові,
В хуртечу кида дні, у заметіль.

Тим часом десь на віддалі, окільно
Вже топче стежку первоцвіту спільник —
Бентежно диха юний березіль.

БАБА ОЛЕНА

Баба Олена у заклопоті —
Кожного дня собі знайде роботу,
Сонця на лежанці не проспить.
Все болить, але вставати треба.
Чи минеться клопіт коли-небудь?
Скільки ще всього переробить!

І тому, лиш спалахне зірниця, —
З відрами уже біля криниці,
Тишу позбива на спориші.
Для онука — запече оладки
І, курей чужих прогнавши з грядки,
У квітник загляне — для душі.

Як підкосить поперек — не встати,
Сил немає перейти і хати,
Знову себе смертю забавля...
Спокою прохає, домовини:
— Не сидітиму на шії в сина,
Хоч би прийняла свята земля...

КИЇВ. 1 ТРАВНЯ 1986 РОКУ

1

- Що там в Чорнобилі? Бо тут говорять різне...
- Це не потелефону, не проси!..
- Чому ж лякають певні голоси?
- Не слухай, хай на тебе це не тисне...

– Але ж у мене серце не залізне,
Обман твій чує навіть навскоси!..
– Ну, що ж, тоді вже (Господи, еси!)
Із Києва тікай, поки не пізно!

Не нині, а пізніше скажу всю правду!
А зараз із Травневого параду
Хутчій, хапай валізи і плаща!..

Прикрий дітей... Нічого більш не знаю...
Із Прип'яті машину висилаю:
До зустрічі, кохана, чи... й прощай!..

2

Хоч розпорядження оце і давнє,
Та знов клопочуться мої думки...
Неначе про Чорнобиль невтямки,
Клич кинули: «Усі – на Перше Травня!»

Й зібрались люди на майдані справно
(Хоч пошепки тривожні балачки
Вели вже про майбутні болячки...)
Трибуни ж посміхалися державно...

Вже стріли радіації вгрузали
В асфальт, але про те ще, не казали —
До смерті йшли колони навпрошки!..

Хто записався вчора в інваліди?
Я знаю: вчений-ядерник все відав
І пострілом збудив мої думки...

ВАРІАЦІЇ ЗА КНИГОЮ ІОВА

1

В країні Уц був чоловік Іов,
Що жив спокійно, мирно, непорочно.
Біблійний муж, учора він прийшов
Богобоязно і мене зурочив

Своїм добром. Душа без червоточин
Мені відкрилась чиста, як любов!..
Він праведником звався без намов,
Аж поки сатана не обморочив

На небі Бога... Хитро сатана,
Що праведний Іов — не дивина
(Незадарма він став благочестивим),

Бо на багатство руку простягни
І в нього забори всі табуни —
В ту ж мить Тебе він прокляне злостиво...

2

...І раптом, ніби ідучи на милість,
Бог мовив сатані: «Я виклик твій приймаю,
Все в Іова тобі відняти дозволяю,
Окрім його життя!» Ураз пропала живність,

Коли ворожа налетіла зграя,
А потім вірюган в ту ж саму днину
Упав на дім й поклав у домовину
Сімох синів, трьох дочок... Біль — безкрай!..

Ще й вісники з'явилися, щоб сказати:
«Все стало впрах, що ти зумів надбати,
Тож доля жде тебе страшна й злиденна!..»

— Із лона матері прийшов у світ я голим.
Бог дав і Бог забрав — не оскверни ніколи
Образою його ім'я благословенне!

І ось після довколосвітнього турне
З'явився сатана Всевишньому в чертог.
— Іов у непорочності своїй твердий,— промовив Бог,—
Хоч проти нього ти й настроював Мене,

Аби ні за що міг його Я дух зломить...—
Та підло, як завжди, знов сатана прорік:
— Зате віддасть усе, щоб жити, чоловік,
Лиш руку простягни й кісток торкнись на мить.

Відразу ж він жбурне тобі прокльон в лице...
— Ну що ж,— здригнувся Бог,— страшне твоє слівце.
І знов піддався сатані Господь.

Проказа Іову вже згноїла плоть.
Аж тут жона: «Ти святість прибери,
Нарешті прокляни ти Бога і помри!»

4

— За що з тобою отака розплата,—
Продовжує дружина знову діалог.—
Не зглянеться на тебе, бачу, Бог,
Бо вирішив тебе Він доконати.

А ти все в непорочності твердий.
Хоч сил нема дивитись, чоловіче!
Тож прокляни того, хто так скалічив,
Аж ти півмертвий, хоч іще й живий!..

— Не стану, рідна, Бога плюндрувать,
Хоч неміч і взяла мене в облогу.
Бо лиш добро ми будем брать від Бога,
Поганого ж не будемо приймать..

І навіть як Всевишній «дна дістав»,—
В Іова не розверзлись отрутою вуста!

...Та раптом, наче подолав бар'єр,
У білий світ йому згадалось входження:
Я проклинаю день свого народження,
Чому тоді відразу не помер?

І взагалі, ну як це може бути,
Чом чоловік стражда невинуватий?
Де справедливість на землі шукати,
Де милість Божа?.. Рве Іова лють.

Прийшли розрадить друзі: «Зачекай,
Невже від Бога праведніш людина
Й свого Творця чистіша?! Ти — пилина
Тож Вседержителя не зачіпай!

До Нього йдуть — приходять лицеміри,
Тому й Своім рабам не йме Він віри!»

6

О Боже, зглянься! Вже терпінню край!
Життя гіркіш зробилось за полин.
Скільки ж гріхів у мене і провин?
Їх покажи і відповідь надай!

Чому ж своє лице ховаєш ти,
Втікаючи за тридев'ять доріг?
Мене Ти вдарив з голови до ніг
Проказою! Щоб взявся проклясти

Тебе і відтепер цей чорний світ!..
За що на мене ти наслав пристріт
Й звідколи став я ворогом твоїм?

За віщо Ти на долю котиш грім?..
Куди не йду — Ти назирці ідеш
І всі мої дороги стережеш!..

7

Нема гріховності у мене, ні! —
Невинного скувало покарання.
О Господи, за що таке наслання,
Які шукаєш Ти гріхи в мені?

А тут, крім того, друзі: «Може, ти
Ще в юності й, можливо, ненароком,
Десь посковзнувсь, схибнувсь якимсь пороком —
Не хочеш лиш згадать, розповісти?..

А, може, ти не усвідомив гріх,
Що мимоволі трапився у тебе?
Від того й насварилось грізно небо,
Тобі наславши болячок усіх...

З тих пір життя — неначе на війні,
Тому не переходь дорогу сатані...

**Я бачив світ, де правда і брехня навперebій.
Зневажують закон, шукаючи провину,
Де праведник в страшній несправедності гине,
Де торжествує зло в безкарності своїй.**

**Тут замість щоб схопить нападника мерщій,
Дають у бідака останню копійчину
Украсти... І скажіть, звідкіль та чортівщина,
Що вибився в святі вчорашній лиходій?..**

**Чом лиха зазнає порядний чоловік,
А злий, як в маслі сир, свій доживає вік?..
Й що робиш, Боже, Ти, немов вожак у зграї?..**

**Якщо не Ти — то хто ж? Ці кривди звідкіля?
Чи до злодійських рук вже віддана Земля,
А Ти є той, хто лиця суддям закриває?..**

ТЧУ ВЖЕ СИВУ ПАВУТИНУ ДЛЯ ТВОГО Я ЧУБА...

Вийшов я у гай осінній, крикнув:
— Здрастуй, гаю!
Я тебе завжди веселим, друже, пам'ятаю...

Подивився я на трави — пожовтілі стебла,
Глянув я у синє небо — посіріле небо.

Що то сталося з тобою? Ти, мій друже, гаю,
Веселився, не журився в ярому розмаї.

Де твої пташині співи, трелі-щебетання,
Чом тепер ти похилився у журбі-мовчанні?

Гай зітхнув: і справді, друже, смуток
мене губить:
Тчу вже сиву павутину для твого я чуба...

НА БЕРЕЗІ ОСІННЬОЇ РІКИ

У вирій відлітали ластівки.
Мене ж спинили дивні почуття:
На березі осінньої ріки
Я про своє задумався життя.

Серед всього, що бачить довелось,
Чомусь згадалися найкращі дні.
Покликати б хотілося когось,
Хто б міг розвіяти думки сумні.

— Не можна! — мені мовила журба,—
Уже на твоїм полі молотьба,
Дається щастя кожному лиш раз.

Не дійде і до Бога вже мольба!..
Я ж шепотів у відчаї: — Хіба
Уже мій вогник безнадійно згас?..

ЗИМОВИЙ ЛІС

В тіні ялин ховаються дива,
Що никли нерозгаданими досі.
Здригнулась дзвінко тиша лісова,
Коли озвалися на поклик лосі.

Війнув, а чи то жар, чи холодок
Над сонною звіриною тропою.
І зведений прислухався курок,
Що робиться за сніжною габою.

Розсипалася тиша вмить крихка:
Скрипуча ворухнулася десь гілка.
І од морозу навпростець біжка
Горіх рум'яний покотила білка.

І змовкло все довкола. Та чиє
Так сторожко знов підглядає око?
Кому із верховіття подає
Сигнальний знак сполохана сорока?

Мовчать галявин білі острівці.
І раптом страх обійме таємницю:
Сліди, які заплутали зайці,
Між сосон перечитує лисиця...

БОСОНІЖ Я ОДИН ПРИЙШОВ ДО ШКОЛИ...

Раптовий сніг далекої зими
Із пам'яті не загублю ніколи.
Коли воєнні одійшли громи,
Босоніж я один
   прийшов до школи...

Купила мати чоботи мені.
І я стрічав одважно сніговії.
На скронях матері
   той ранній сніг
Мої долоні іще й досі гріє!

ЗОРЯ ЗАБОЛИТЬ У НЕБІ...

Зима! На обрії клени
Загрузли у сніжній пустелі.
Ковтає холодні версти
Посічена січним імла,
Наче у змові з вітром,
Шлях замітають хурделі,
І мітить попасти у серце
Гостра морозу стріла...

Я загубився в заметах.
Додому стежина далека.
День і ніч, як навала,
Сіється білий сніг.
Зоря ж заболить у небі —
Стане знов тепло і легко,
І пам'ять впаде на коліна,
На отчий схилившись поріг...

КОНІ

Дихнув мороз тривогою на скроні:
А де ж поділись

мої білі коні?

Кудись вони світанками помчали,
І буйні гриви у снігах розтали...

Гей, зупиніться, коні мої білі!

Під вікном спинилися

та й побігли...

А тиша крижаніє навкруги,
І безкінечні стеляться сніги...
І губляться за обрієм літа.
Світанок за світанком відліта.
Копита ж б'ють ледь чутно

в заметілі.

Ой спиніться, коні,
Коні білі!

І ЗІЙДЕ НА МОГИЛУ ДОБРА ДНИНА...

Як упаду в щоденнім марафоні
І в світло перейду високих зір,—
Скінчиться поетичний мій турнір,
І ляжу я у землю Оболоні.

Зозуля змовкне у зеленій кроні,
Мого життя відійде часомір.
Не ляже моє слово на папір,
Шукать мене не будуть в Пантеоні...

Настане ж справжня лиш тоді розплата,
Коли мене не стануть вже читати:
На подзвін підуть всі мої слова.

Та зійде на могилу добра днина —
Всміхнеться кетягом своїм калина,
І зашумить на вітрі сон-трава...

МУЗИКА

Пам'яті

Михайла Михайловича Огородникова

**...І подих мій завмер, як полилися звуки:
Співучішим тоді зробився за Орфея,
І соколом злетів, і засвітивсь зорею,
Як взяв свою гармонь, немов кохану, в руки!**

**Як гралося тоді! Стрічались і розлуки —
Та музика завжди була мов панацея...
Був чот і нечот... Хоч не виграв в лотерею,
Але ж кохання взнав такі солодкі муки!**

**Хай старомодно це — мені ж душі не крає!
І на рояль свою гармонь не проміняю:
Це заявляю всім безкомпромісно!**

**Як знов мені зоря в ясне вікно постука,
Візьму тоді гармонь, немов кохану, в руки,
Скажу: «Вернись на мить, моя далека пісне!»**

ПОСМІХНУЛОСЬ ДІВОЦТВО...

Зацвіта на любистку
Дзвінке щебетання зірниць.
Ластів'їне крило
Обіймає крута висота.
І летять з рушників,
Оживаючи радісно, птиці
В свої перші тривоги,
У співучі свої літа.

В плесах любовців милих
Тонко запахне жасмином,
І навальною хвилею
Повінь злама береги.
Птахи, вишиті гладдю,
В материнство осяяне линуть,
Понад втому і хмари,
Минаючи білі сніги.

На вишневім порозі,
На стежині любистку і м'яти
Стала доля
Узяти із рук молодих полотно.
Дівчачий вечір прийшов
У світлицю, в мальовану хату,
Задзвенів кришталем —
І скипіло у чарах вино.

Це уже наяву — це вже матері
Й хаті не сниться.
Посміхнулось дівоцтво,
Сховавши сльозу у букет...
Відлітають у вирій
Сизопері мальовані птиці,
І нікому несила
Тривожний спинити їх лет.

І МОЛОДІСТЬ НЕ ОДПЛАТИТЬ...

Сьогодні не буде нічого,
Тільки зів'януть отави.
Тільки коса у клуні
Ржавітиме до весни.
Ріка од серпневого місяця
Сховається у заплави,
І вдарять глухо бортами
На плесі чужі човни...

Схлипне крилом зозуля:
Промчалось швидко літо.
Останнє «ку-ку» докотилось
І, мов не було: — Прощай!—
У заморозки несподівано
Осінні задивляться квіти,
І в тишині не промовить
Ні слова березовий гай...

Все уже сказано в світі,
Що можна було сказати!
Тиша покотиться хвилею,
Сплесне між берегів.
І на оцій стежині
Ніхто не шукатиме втрати,
І молодість не одплатить
Нікому своїх боргів...

РЕМБРАНДТ. САСКІЯ

...Відверто?.. Одруживсь по розрахунку
І був завжди я вдячний їй за це.
Привабила не серцем, а лицем,
Ще більше ж — тілом, сонячна брикунка!

Аристократка — мало меду-трунку,
Та ще як мовить холодно слівце...
Впіймала ж несподівано в сильце
І затигла петлю, модель-чарунка!

Вона мене ввела у вищі кола:
Не знався з бургерами я ніколи,
Тепер мене шанує Амстердам!

Улюблена модель красою сяє...
А жінка? Краще буде хай Даная,
Яка заводить знов у Вічний Храм!

САЛЬВАДОР ДАЛІ. ГАЛА

— Дружина я для тебе чи подруга?
— О рідна! Ти для мене — цілий світ,
Фантазії захмарної політ,
Звідкіль земля — шалена центрифуга!..

З тобою я сміливець-відчаюга,
Стосилий життєтворчий динаміт!
Без тебе — у житті я пустоцвіт
(Та вже й саме життя — немов наруга).

Зі мною ти — я геній-бунтівник,
Орач і божевільний засівник:
Що вродить тільки — не мені це знати!

Тебе ж нема — у вічність відбула.
Холоне серце без твого тепла,
Приходьте завтра і мене ховати...

ЛЕОНАРДО ДА ВІНЧІ. ТАЄМНИЦЯ ДЖОКОНДИ

Вона чарує посмішкою всіх.
А може, насміхається: «Пізнайте!
А не пізнаєте, тоді звиняйте...»
І в гордій залишається красі.

Тоді і в Луврі скажуть вам: «Мерсі,
Кого художник малював, — шукайте.
Не знайдете ж — ще більше затемняйте
Цю таємницю і кажіть: «Кусі!!!»

Ми в пошуках дерзаємо. І все ж,
Хоча мистецтво і не знає меж,
Та плями є, ми знаєм, і на сонці...

Не скажем Моні Лізі ми: «Привіт»,
Бо сколихнула чутка вже весь світ,
Що посміхається нам куртизанка Сфорца...

...Красивими ногами балерини
Зманила дурня... Що тепер робити?
І дня не можу більше з нею жити —
З коханки записалася в дружини.

О Боже! Визнаю свою провину!
Зурочили, можливо, ворожбити?
Бо як я міг дурепу полюбити —
Тепер хоч сам лягай у домовину!..

Вона прийшла з російського балету
Й щодень мені влаштовує вендетту
(Мовляв, я вбив найкращі почуття...)

А я ж то був нещасним полоненим!..
Спасибі Богу, що пішла від мене,
Забравши й чорні дні з мого життя!

МОЦАРТ. КОНСТАНЦА

— Чому ти женишся не на багатій? —
Вже хтось мені шукає варіант...
Я ж покладаюся на свій талант,
Він дасть можливість і добра надбати,

Й кохану жінку серцем зігрівати...
Кохання — найдорожчий мій брильянт,
З коханням я — і геній, і атлант,
Сміливо йду в житті перемагати!

...Вона горнулась ніжно до грудей,
Знов дивувала вірністю людей
І відхиляла намовляння вперто.

Хвороба ж напосілась, як мара...
Коли в огні тифознім помирав —
Вона лягла з ним поруч, щоб померти!..

САНДРО БОТТИЧЕЛЛІ. СИМОНЕТТА ВЕСПУЧЧІ

На празнику весни зустрів я диво
І взяв у раму золоту — «Весна»
Нікому, знаю, вже не таїна,
Що покохав я дівчину вродливу.

Моя любов не зна альтернативи,
Така свята лише вона одна!..
Всміхнулась флорентійка чарівна —
Їй мов святість розлилась благочестива.

Всі інші — не мої небесні сфери,
Любов моя в «Народженні Венери»,
Яка здолає далечінь століть!

Вона мені сяйнула метеором.
Коли ж помру (хоча тепер — не скоро)
Біля її могили схороніть...

РАФАЕЛЬ. ФОРНАРИНА

«В любові геніальнішим стаю», —
Художник мовив. І своєму диву
Невдовзі поклонивсь благочестиво.
І відтепер душа як у раю!

А вчора став у прірви на краю,
Як іншому всміхнулася зрадлива...
І там (хоч може це й несправедливо)
Ізнов на Музу молиться своєю!..

Узявся за «Амура і Психею»,
Що для душі було, як панацея,
І для Мадонни надійшла пора...

Коли ж померло змучене кохання, —
Немов закляття мовив на прощання:
«Митець без Музи в світі помира!..»

**Царицями коханих я жінок
Малюю не завжди. Бо личка гожі
Частіше можуть бути так несхожі
З оригіналом... Лиш один мазок**

**Підкреслює красу, або порок
Так виявля, мов дірку в огорожі
(Отут-то треба бути насторожі),
А зовнішність — то інший вже штришок.**

**У творчості я в прірви на краю:
То настрої у натурщиці ловлю,
То слухаю, куди веде мій настрої...**

**У розвінчанні вроди я — пірат!
Малюю із борделів я дівчат,
Тому й жінки потворні в мене часто...**

ТРИГЛАВ*

За «Велесовою книгою»

**Уклонімося Триглаву!
Так ми зачинали,
Велику славу
Йому співали,
Сварога — Діда богів,
Що очікує нас,
Восхваляли.**

**Сварог — старший Бог
Роду Божого
І всього Роду —
Вічне джерело,
Що влітку
Струменіло по кроні,
Зимою не замерзало
Й напувало усіх нас
Живою водою.**

**Мали віру ми,
І строк наш минув,
І пішли ми
Самі до Нього**

---

* Триглав — дохристиянська Троїця слов'ян. «Велесова книга» говорить про велику таємницю триєдності Перуна, Сварога і Світовида. Інші боги підпорядковані Триглаву.

На райські,
Блаженні луки!

І Громовержцю —
Богу Перуну,
Богу битв і боротьби,
Сказали:
«Ти той, хто оживляє
Виявлене!
Не припиняй же
Колеса
Крутити!
Ти вів нас дорогою
Справедливою —
До тризни
І великої битви!»

А ті, хто упали в бою
Дочасно,
Жадаючи перемоги,
Вічно житимуть
У війську Перуновім!

І Світовиду
Ми співали славу.
Він постав
Богом Праві і Яви!
Пісні співаємо Йому,
Адже Світовид —
Це Світло,
Завдяки якому
Ми бачили Білий Світ.

Розгляньтеся — Яв існує!
Він од Нави захищає —
Ми величаємо Його!

Ми оспівували
Його,
Танцюючи,
Ми волали
До нашого Бога.

Він Землю носив,
Зорі тримав,
Світло запалював.
Славу
Творить же у всьому
Світовиду —
Богові рідному!

І серцем не печальтеся! —
Цим зречетеся
Злого діяння вашого
І приб'єтесь до Добра.

Хай обіймаються діти!
Скажіть:
«Все зроблене
Не може увійти
В розірваний розум!»
Відчувайте це,
Як умієте,
Адже таємниця то є велика,
Що Сварог і Перун
Є в той же час
Світовид...

Оці двоє —
Обіймають небо,
Де воює Чорнобог
Із Білобогом
І Сварога підтримують,

Щоб не підлягав
Той Бог
Світовиду.

А за Сварогом
І за Перуном —
Велес, Хорс і Стрибог.
Пізніше — Вишень,
Лело, Літиць.
Потім — Радогощ,
Кришень, Календо.
І удержують їх
Сивий Яр і Дажбо.
А також — Білояр,
Ладо, Купало.
І Сіниць, і Житниць,
І Вінич, і Зернич,
Овсянич і Просич.
І Студеч, і Ледич,
І Лютич.

За ними — Пташич,
Звіринич і Милич.
І Дощиць, і Плодець.
Ягодець, і Бджолич,
І Тростиць, і Кленчиць.
Озерець, і Вітриць,
Соломиць, і Грибиць,
Бесідиць і Ловиць,
І Сніжиць, і Страниць,
І Святиць, і Родиць,
Світиць, Кровиць,
І Красиць, і Травиць,
І Стеблиць.

За ними — також
Родиць, Маслиць,
І Живиць, і Відиць,
І Листвиць, і Квітиць,
І Бодищ, і Звіздиць,
І Громець, і Сімищ,
І Липець, і Рибець,
Брезич, Зелинець,
І Гориць, і Страдиць,
Листевеверзиць і Спасиць,
І Мислиць, і Гостиць,
І Ратиць, і Страниць,
І Чурць, і Родиць,
І тут Семарг —
Вогнебог —
Він чистий і лютий,
Швидконароджений.
То суть
Триглави всі
Спільні.

Сюди ти прийдеш,
І відразу служитель
Відкриє ворота.
І пустить сюди
У чудесний цей Ірій.

Там тече Ра — ріка,
Та, що відділяє
Небо од Яви,
І Числобог
Наші дні тут лічить.
Він говорить
Свої числа богам,

Бути дню Сварожому
Чи бути ночі.
І дні відсікає,
Оскільки він —
Явський,
Він сам у Божому дні.
У ночі ж
Нікого немає,
Лише бог Дід-Дуб-Сніп н а ш.

Слався, Перуне —
Боже вогнекучерявий!
Ти посилаєш
Стріли на ворогів,
Вірних ведеш стежкою.
Воякам ти —
Честь і суд,
Правдивий ти —
Золоторунний
І милосердний!

Коли помremo,
Відійдемо
На Сварогові луки
І слово Перуниці
Там здобудемо:
«То не хто інші,
Як вояки-русичі,
Не варяги вони
І не греки,
А славного роду
Слов'янського.
Сюди прийшли,
Оспівуючи

Матір нашу святу,—
На твої луки,
О великий Свароже!»

І кожному мовить
Небесний Сварог:
«Іди, сину мій,
До вічної краси!
Там зустрінеш ти
Діда й бабу.
О, як їм буде
Радісно і весело
Зненацька
Побачить тебе!

До цього дня
Вони проливали сльози,
А тепер можуть
Возрадуватись
Про твоє
Вічне життя
До кінця віків!

Ти ще не чув
Про ту красу,
Бо про Ясунь
Мертві не знають.
Та ви не такі,
Як греки,
Ви маєте іншу славу,
Ви дійшли до нашого Ірію
І побачили
Дивні квіти,
І дерева, і луки.

Ви тут будете
Снопи в'язати,
На полях
Трудитись у жнива
І ячмінь збирати,
І просо
У засіки
Сварога небесного,
Адже то —
Ваше багатство!

Ви усі були на землі
І в поросі,
І у хворобах,
І в стражданнях,
Нині ж настануть
Мирні дні».

Ми стояли
На своєму місці
І билися затято
З ворогами.
І коли ми
Упали зі славою,
То пішли сюди,
Як і пращури.

І ось матір Слава
Змахнула крилами,
Вся, як у вогні,
Сяючи світлом.
І все пір'я її — інше:
Червоне, синє,
Рудо-мигке,

Жовте і срібне,
Золоте і біле.
І сяє так само,
Як Сонце-цар.

Іде вона
Поблизу Ясуні
І так само сяє
Сьомою красою,
Заповіданою від богів.
І побачивши її,
Загримить Перун
У ясному небі.
І ось це —
Наше щастя!

І не повинні ми
Перемріяти,
Аби побачити,
Як відсікають
Життя старе наше
Від нового,
Так, ніби
Розрубують
Дрова у домівках
Вогнистих.
І матір Слава
Крилами
Нам тріпоче!

Ми ідемо
Під наші стяги,
І це — стяги Ясуні!

ЗГАДАЮ САД У БІЛОМУ ВБРАННІ...

Із циклу «Моєї радості печаль»

На молодім снігу твоє ім'я
Писав колись юначою рукою.
Розтанув сніг, і збігли за водою
Ті милі дні, як вигадка моя.

Спинюсь на мить, подивувавшись я,
Коли чуже дівча змахне косою.
Кудись твоєю заспішить ходою
І карими всміхнеться звідала.

Оглянутись захочеться мені:
Згадаю сад у білому вбранні —
Що цвів колись, тепер стоїть в задумі...

Там тиша між деревами зітхне,
І стежка на снігу у даль сяйне,
І відгукнеться піснею у сумі.

ТИ ВСЯ В ЧЕКАННІ, МОВ У ЧИСТИХ ПЛЕСАХ...

А юні мрії, мов ранкові птиці,
Несміливо навчаються літати.
На виповнену медом сіножать
Голубозорі дивляться зірничі.

Ще й місяць не устигне заясниться,
Торкнути сріблом повноводу гать.
А вже ромашки білі задзвенять,
І до світанку знов очам не спиться.

Іще на душу не лягає тінь.
Схилившись в передвісну далечінь,
Ти вся в чеканні, мов у чистих плесах.

І дивиться допитливо на світ
З вершини непідкореної літ
Моя таємна муза і принцеса...

ПОЦЛУНОК

Я найщасливіший, коли тебе цілую,
І наче вперше це для мене кожний раз.
Звільняюсь од пліток, хвороб, невдач, образ,
І радість дихання в крові нуртує!

І як від струму в двісті вольт, я весь вібрую,
У ніжній пристрасті по серце я зав'яз.
Тут губ моїх і губ твоїх екстаз
У злагоді над прірвою панує...

Ми найщасливіші з тобою із людей:
Світлішаю я від твоїх очей,
І моє тіло із твоїм стає співучим.

Себе дотла в твоїх обіймах я спалю,
До дна солодкого тебе я всю люблю,
І племінь молодий ловлю скороминучий...

ТОБІ НЕСИЛА ПЕРШИЙ КРОК ЗБАГНУТИ...

Між плинних берегів на водокруті
Хитнувся човен, де жажка глибінь.
І несподівано лягла півтінь:
Твого чола торкнулася осмута.

На берегах нев'януча цикута
Ховає у своїх квітках жарінь.
І боязко ступаючи на рінь,
Тобі несила перший крок збагнути.

В твою весільну пісню білих рук
Вривається рішучий серця стук,
Яке чи то радіє, чи то плаче...

І припадаю до рвучких долонь
В ненатлий поринаючи вогонь,
Взаємно серце віддаю гаряче.

КРАСОЮ Б'ЄШ У ДУШУ БЕЗ ПОЩАДИ...

Себе до перших скромниць записала
І запишалася на мить, проте
Своє ти пропонуєш декольте
Відверто — наполегливо — зухвало.

Мовляв, я ще в житті не залежала,
Ще все у мене юно — золоте
Й від чоловічих поглядів цвіте,
На що жінки здійсмають заздро жала.

Але під «Я» не душу маєш — тіло!
І ним ти користуєшся уміло,
Лишаючись весь час «на виданні».

І перса виставляєш, як принаду,
Красою б'єш у душу без пощади,
Нахабно посміхаючись мені...

ЗІ МНОЮ У ОБІЙМАХ ЗАВМИРАЄШ...

Ти, знаю, надивилася на інших,
Від того пристрастю мене терзаєш...
Мені уста безтямно підставляєш,
Хоч цілувати іншого радніша.

Бо він — молодший і гарніший,
Його до себе в помислах благаєш.
Зі мною у обіймах завмираєш,
Та відчуваю, що отой — рідніший!

До нього підступаєш ти несміло.
І відчуваю, як твоє жадає тіло
Ні, не мене! — палахкотить вогонь,

Який уже водою не залити...
Щоб власну похоть вдовільнить досита,
В моїх обіймах кличеш ти його...

У ПРИСТРАСТІ З ТОБОЮ ЛИЦЕДІЮ...

Свою розпусту приховала в цноті,
Від того і порядність показна...
Поглинула давно трясовина,
А ти говориш про свої чесноти.

І хитрощів спадає — позолота,
Їх легко розпізнати — не первина!
З туманом відступає таїна,
Щоб в нетрі знову заманить Ерота...

І я вдаю, що втрапив у стихію,
У пристрасті з тобою лицедію,
І наша ніч до ранку завмира...

Уже взаємність нам диктує норму...
Шукаємо знічев'я в морі шторму,
Поки любовна не скінчилась гра...

ПОВИТА МОРОКОМ ДУША ЖІНОЧА...

«Душі своєї жінці не ввіряй!» —
Мене повчають мудреці пророче.
Мовляв, обійме кожна й заморочить,
І, взагалі, який там з нею рай?

Лиш на поріг — уже свободі край,
Хоча сама вдає, що непорочна...
Повита мороком душа жіноча,
А ти, її кохаючи, страждай!

Не ліпше бути осторонь? Дивись,
Так можна захопитися колись,
Що світ оцей темнішим стане ночі.

Я мудрістю старою дорожу.
Собі ж у виправдання знов скажу:
Всесильна на землі краса жіноча!

ОСЬ НЕДОТОРКАНОЇ ВИ ВДЯГЛИ КОРОНУ...

Кохати поспіль... Чи не захворіли, мадам?
Це ж дуже важко всіх обнять... Де еліксиру
Знайти любовного? Пробачте за сатиру:
Скажіть, а як же чоловік?.. Ба, він, мов шрам,

Що від людей ховаєте... Ваші кумири
Усі цілком пристойні! Правда, був і хам:
Як закохавсь, дурило, тоді звівся гам,
Що зрадила... То віником з квартири!..

Ось недоторканої ви вдягли корону:
Мовляв, погляньте — не якась ручна ворона!..
В очах примружених — надія і обман...

Уже коханців не вмістить у алфавіті.
Та все замало! — виставляєте знов сіті,
Можливо, забреде іще якийсь баран...

НАМ НЕ ЗІЙТИСЯ – ЗУПИНЯ МОВЧАННЯ...

Тепла не жди! Січневі небеса
На стежку накликають веремію...
Твій образ за снігами даленіє,
Від того щось пече... І не згаса

Остання іскра! І твоя краса
Болить нестерпно... Ще раз перемрію,
Немов перехворію, й чудеса
Вже нападу не спинять сніговію...

Нам не зійтись — зупиня мовчання.
Не смію я сказати про кохання,
Коли святі слова забула ти!..

І наша мить мов захлинулась кров'ю.
Спинились ми над мертвою любов'ю,
Щоб розійтись, наче два кати...

ЯК ХОЛОДНО У СВІТІ БЕЗ ЛЮБОВІ...

«Прощай!» — сказала ти. І я спіткнувся на слові,
Свого не в силі вимовить «прощай»...
Душа — дівча у зливу без плаща,
Йй холодно зробилось без любові!

Ураз мов чорт із Богом стали в змові,
На пекло мій перетворили рай.
Пече розлуки замашний нагай:
Як холодно у світі без любові!

Агов, кохана, де ти, відгукнись,
Заворожи мене так, як колись,
Йй переведи через містки вербові!

О люди! Теплому всміхніться дню,
Додайте більше почуттям вогню,
Бо холодно зробилось без любові!

СВЯТЕНИЦІ ВОНА НОСИЛА МАСКУ...

Казали, що вона ніколи і нікому,
Таємно свою цноту береже...
Не бачили її у неглиже,
Всі вечори просиджувала вдома.

Чуття, якого не забудь нікому,
Здавалось їй уже навік чуже.
Всі подруги її заміжні вже —
Вона ж чеснотами все набива оскому...

Втікаючи од себе і од ласки,
Святениці вона носила маску,
У пелені ховаючи свій гріх.

Над прірвою злітала зорекрило,
Поки дитя таємно народила,
Й тоді розвіявся про непорочність міф!

НАВАЛЬНІШ СТАЛА ЧОЛОВІКА ТИ ХУЛИТИ...

Од самотності, збагнув я, застраждала,
І ждеш, таємних не шукаючи пригод.
Хоч, зізнаєшся, чоловік — не антипод,
Але без нього скучно!.. І недбало

Ти знов осудиш побутовий епізод
(Мовляв, на іншу колись глянув). І зухвало:
— Ох, як тоді од ревнощів страждала,
А потім — досить! Якщо сам він гріховод,

Чому б самій, — всміхнулась, — не згрішити?
Навальніш стала чоловіка ти хулити:
Що непутящий, і невдаха взагалі!

Свої повільно відчиняла ти ворота
І, знаючи премудрість привороту,
Давала другому утихомирити жалі...

ТИ ЩЕ НА ЛЮДЯХ НЕ ВИКАЗУЄШ ПЕЧАЛЬ...

Така цнотлива ти, але з якого дива?
Така заморська, ти скажи, з яких земель?
Якийсь до тебе, кажуть, сватавсь журавель,
Та «гарбуза дала» журавка гордівлива.

А потім інших ти цуралась — от так диво!
Задерши ніс, несла вимог тарель...
І якщо ти колись була дівчатко-карамель,
То нині вже стара, як кажуть, діва.

Але усе тобі не те ізнов і знов.
З таким імунітетом на любов
Хіба з тобою може скластись пара?

Ти ще на людях не виказуєш печаль,
Та твоя цнота — заржавіла вже медаль,
Яка згодиться лиш для антиквара...

ВЖЕ Й ПОЯС ВІРНОСТІ ТИ ОДЯГЛА...

...Якщо не хочеш без ревнивця жить,
То місце замовляй на кладовищі...
Його душа, мов дим на пожаріщі,
Весь час від лютих ревнощів чадить.

Тебе до крові хоче він любить.
Але тобі таке, скажи, навіщо?..
Є насолоди значно кращі й вищі —
Не мозахістське зло, де серце лиш кровить.

Причини є для ревнощів? Чортма!
І в парі з ним ви — як з глухим німа,
Чи ж можна без порозуміння жити?

І як «морського» розв'язать вузла?..
Вже й пояс вірності ти одягла,
Але він може ним і задушити!

БЛИСКАВКА

Над хатою, над вербами старими
Пливе тривожно сине хмаровиння.
Вже перші засвітилися краплини,
Ще мить — і хлюпне дощопад нестримно.

В чагарниках, у тиші настороженій
Принишкли квіти, щоб побачить диво...
Ген у грозу біжить дівча вродливе,
Комусь шука на рану подорожник...

Ну а комусь — приховує цикуту..
Ті милі чари, як пелюстки рути,
Мов злива, що на землю спрагло впала.

Душа ж тоді — у мороці! — світала...
А блискавка майнула і пропала,
І хтось не встиг її красу збагнути!..

ПРО ГОРДІСТЬ СВОЮ НЕ ЗАБУЛА Й ТЕПЕР...

На жест красномовний вже зайві слова...
І вже, як раніш, я не можу на «ти».
За кілька хвилин корабель відплива,
Очима прошу: «Прости...»

Про гордість свою не забула й тепер —
Останній все вирішить крок...
Невже у душі я вже Вашій помер
Й до неї вже — як до зірок?

Та піднято трап, корабель відплива.
І серце зробилось — туга тятива!—
Чому ж схвилювалась на мить?

Нервово здригнулась висока брова:
Можливо, згадались вчорашні слова,
Які Вам хотів повторить?..

ЖУРАВЛЕМ ЗАКУРЛИЧУ СИВИМ...

Вийшла з осені жінка в жовтому —
І здригнулись уста:
— Де ж була?!
— У дорозі настигнув жовтень,
Та не встигнув украсти тепла...

Особливо так задивилася,
Тихо зойкнувши:
— Що ж бо робить?
Та невже я в путі забарилася,
А чи іншу устиг полюбить?

У зажурі своїй красива:
— Нам достатньо ще буде тепла! —
Журавлем закурличу сивим:
— Де раніше ти в світі була?

Стерпи всі мої обіцяння,
А дорога вже кличе:
— Прости!
— Я й на зиму лишуся в коханні,
Тільки з осені знов прилети...

НЕХАЙ ГІРЧИТЬ ТРАВА У ЗМОВІ ІЗ ВЕСНОЮ...

Тоні

Аби з тобою бути!
Не в самоті.
Щоб зірка в небі
Зірку переймала.
Аби в твоєму
І моїм житті
Розбиті
Посміхнулися
Дзеркала...
Що нам наврочили журбу.
Нехай
Гірчить трава
У змові
Із весною...
Нехай обернеться
На пекло
Тихий рай:
Піду й туди,
Аби удвох
З тобою!

ЛЮБОВ

Любов крилатіє, здіймаючись на гору
І з перекошеним лицем штовхає в прірву,
Добившись (власне хитрістю) довіри,
Веде як в рай, так і в Содом-Гоморру.

Вона німіє через непокору,
Вона не визнає у битві миру,
Вона жагою сипле понад міру
То в полум'я, то в мертвий лід до змору.

Давно уже без серця й без обличчя,
Вона за небокрай в сади квітучі кличе,
Куди веде через яри дорога.

Свята любов, прекрасна і пропасна
Ти сяєш з мороку, ясна і непогасна,
Із усміхом диявола і Бога!..

В СКАРБНИЦЮ ЗОЛОТУ ТВОЇХ ЩЕДРОТ...

**Будь сонячною! Як ідуть дощі...
Будь лагідною — в рокотанні грому.
Не задивляйся — одверни лице,
Коли хітливо підступа мій ворог...**

**Будь гідною — в буденній суєті,
І доброти не загуби у гніві.
Мене до сходу сонця не буди,
Коли співатимеш — лишень веселу пісню.**

**Красивою і молодою будь!..
Ні, од вимог таких — й самому страшно.
В скарбницю золоту твоїх щедрот,
Мені хоча б копійкою упасти...**

І ЩАСТЯ, ЩАСТЯ...

Так вільно на душі
І так привільно.
Присядь на мить
І серцю підспівай.
Звичайний день,
А обернувсь недільно,
І затишно в кімнаті —
Чим не рай?

І на столі
Такі доречні квіти:
На фоні їх
Ти знов, як у маю...
І щастя, щастя! —
Поспіша радіти,
Од буднів одвертаючи, —
«Люблю!»

МЕДОВИЙ МІСЯЦЬ

Ти знов клопочешся, що ночі мало...
І налаштоване вганяєш рало
Поглибше в безкінечну борозну.
І любощам твоїм нема загати.
Ти ладний і не їсти, і не спати,
Аби кохану обіймать жону...

Твоя любов — молитва і закляття!
В негоду ти запалюєш багаття,
Метеликом згораєш на вогні.
Хоч і по горло в каламутній хвилі,
А як обіймуть рученята милі —
Не під конем, ти знову на коні!

Рожеві ти малюєш акварелі,
Коли скидаєш з милої бретелі.
І кличуть перса в незбагненні сні..
Знов прилипає до очей омана.
І з божевільним трепетом: — Кохана!
У темряву пірнаєш таїни...

ВАСИЛЬ РОЗАНОВ

Любовє! Знову я в тобі шукаю броду
І з півзамерзлих душ збиваю знов льоди,
Бо в християнстві ти вважалася завжди
Спокусливим гріхом серед людського роду...

Воно вважало: акт злиття лиш — гріховодний
(Та діти — то ж святі його сліди!)...
Мораль в дивацтві спробуй цім знайди —
Це просто лицемірство до Природи!..

Тож до вогню язичників я рушив,
Щоб справжністю своєю зігріти душу,
Де плотські любовці — основа із основ.

І, згодний з ними, всім скажу я вперто:
Релігію Життя, але не смерті,
Сповідую, а це і є Любов!..

А. ЕЙНШТЕЙН. ТЕОРІЯ ВІДНОСНОСТІ

Хіба відносно все? І час відносно лине?..—
Наводжу приклад тим, хто пита мене:
— З красунею завжди година промайне
Так швидко, що була, здається, лиш хвилина!

А хто лише на мить, замерзлий до биліни,
Зануриться в окріп (так грітисся почне),—
Враз вистрибне, бідак, і з криком прокляне
Хвилину ту, стократ вже довшу за годину...

Це й є відносність!!! Ну, дохідливо звучить?
А втім, пора мені розмову вже скінчить
(Якщо ти сумніваєшся тим паче).

На ділі перевірмо (вже іду):
Я з кралею годину проведу,
А ти на мить побудь в воді киплячій!

І НЕ СТРІЧАВ Я БІЛЬШ ТАКИХ ОЧЕЙ...

Я так любив твої уста невинні,
Беріг їх недоторкано і строго.
Тугими перевеслами дороги
Мені в'язали руки на чужині,
Та йшов до тебе я рабом і богом.

Ти обминула те палахкотіння,
Пішла у далеч молодих ночей.
І не стрічав я більш таких очей,
Перед якими став би на коліна...

КОРОНА

Англійський принц вертався з полювання.
І ось йому в просту хвилину ту
Красуня посміхнулась на мосту.
І він зомлів від того обіцяння...

За мить він зрозумів своє кохання,
Коли побачив дівчину просту,
Яка веселкою звелась в цвіту
І кинула вінок свій на прощання.

— Вона тобі не пара, інша кров...
Забудь про неї й про свою любов —
Розмінювать не смій коштовність трону!

— Не хочу знати я земну юдоль! —
І вище голову підняв король,
Коханій в ноги кинувши корону.

НІЧ ПЛИВЛА ДО ЗІРОК...

Пам'ятаю, ніч
        пливла під опалим вітрилом,
І дихали світлом
        дивно розквітлі зірки.
Пам'ятаю очі
        і руки твої ніжнокрилі,
Твої губи дитячі
        і квіт їх солодко-терпкий.

Пахли коси твої,
        дощами травневими змиті.
Тоді вірно й назавжди
        я тебе полюбив.
Нам за обрієм світ
        невідомістю був закритий,
І боялись «люблю»
        ми в гірких полинах загубить.

Ніч пливла до зірок
        під опалим вітрилом,
Зелен-хвилею довго
        котилась гаряча трава.
Пам'ятаю надії,
        пам'ятаю, мене ти любила,
І вранішнє сонце
        на світанні було в головах...

ЛЕБЕДИНА ЛЕГЕНДА

Пролітали лебеді, пролітали.
У блакиті танули-розтавали.
А одна лебідонька відстала,
Із крилом підкошеним упала.

І тоді у мовчазному небі
Закружляв самотньо білий лебідь.
Заячав, заплакав, як людина,—
Помирала пісня лебедина.

Низько опустився над землею,
Не докликавсь вірної своєї.
І, піднявшись над простори, лебідь,
Крила склав — і каменем із неба...

І пішла-пішла легенда світом,
Лебединим смутком обігріта.
...Серце розбиваючи до крові,
У легенди просимо любові.

ЧЕКАЮ НОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ ТЕРПЛЯЧЕ...

Тебе зустрінувши — терза мовчання,
І грішником дивлюся крадькома,
Як гордо залишаєшся сама
У тайнощах свого дівування.

На душу наляга якесь наслання,
Од нього порятунку вже нема.
І кожна зустріч болістю дійма,
Коли приходиш ти без обіцяння...

Звідколи став я зовсім мовчазним,
Втікаю в самоту, як нелюдим,
Чекаю нових зустрічей терпляче.

Ось ти помітила, що знову занімів.
«Чому блідий?» — промовила без слів,
Промінчиком всміхнулася неначе.

КОЛИ ДУША ВИХОДИТЬ ІЗ ПІТЬМИ...

Світліша день: — не знаю більш краси,
Як усмішка коханої моєї.
Всміхнеться — пломеніють орхідеї,
По вінця повні сонця! Й віддаси

За чистоту ранкової роси
Увесь цей світ! Від усмішки тієї
В похмуро-нерозвеснені часи
Ставали велетами і пігмеї...

Хай не згасає на устах цвітіння!
Для мене це завжди як воскресіння,
Коли душа виходить із п'ятьми...

Високий день! Люблю твої щедроти,
Ти завжди радість і моя турбота,
Поки причаєні за обрієм громи...

Я КОЖНІЙ НАШІЙ ЗУСТРІЧІ РАДІО...

Од величі твоєї краси
Горю немов огнем і аж німію,
І слова часом вимовить не смію,
Коли з'являєшся зненацька ти.

Скорботою обнятий самоти,
Я кожній нашій зустрічі радію.
Чи не остання ти моя надія,
Яку в негоду хочу зберегти?

Спішу тією стежкою пройти,
Якою швидкома проходиш ти,
Де погляд твій для мене — нагорода!

Чия ти, де тебе зустріну знов,
Чи зрозумієш ти мою любов,
Моє кохання і моя ти вродо?..

ЗА МУКИ ВСІ МЕНІ ТИ НАГОРОДА...

Не помічав раніш твоєї вроди,
Хоча й не був сліпим я до краси.
В пісках сипучих краплею роси
Звідкіль явилась ти очам на подив?

І таїна розкрилася Природи,
Яку раніше розгадать не міг.
Ні, ти не каяття моє, не гріх! —
За муки всі мені ти нагорода.

Ти — як до щастя мій останній крок,
В пісках води живлючої ковток,
Що вириває із обіймів смерті.

І, осеніючи, відходять сни,
Коли ти чародійкою весни
Кладеш гарячі фарби на мольберті.

ПОКИ НЕ ЗГЛЯНЕШЯ НА МЕНЕ ТИ...

Стихає вітру сонне коливання,
Принишкла тиша горнеться до віт.
Схилившись на осінній живопліт,
У вікна задивилося смеркання.

І темряви поважчало кайдання.
Куди так швидко поспішає світ?
Не встиг його пізнати алфавіт,
Як викрадає ніч сонцеписання.

Щось кожен раз втрачаю непомітно.
Так дні мої минають безпросвітно,
Поки не зглянешся на мене ти.

І усмішка твоя одна, миттєва
Знов заступає клопоту життєві,
І повертає світ із темноти!

УЖЕ Й ПОМЕРТИ БУДЕ ГРІХ З ТОБОЮ...

Моя любове, чому ти в журбі,
Що серце пламеніюче нудьгує?
Чи мало в світі хтось тебе шанує,
Чи проза буднів набрида тобі?

Моя утіхо! Рученьки слабі
В твоїй негоді ще вірніш цілую.
Твій первоцвіт од лиха збережу я,
На посміх не віддам тебе юрбі.

Моє ти щастя — бачу наяву.
Кричу у світ розбурханий: «Живу!»,
Уже й померти буде гріх з тобою.

Якщо тебе ще хтось не відшукав,
З такими передчасно не лукав,
Не обійди нікого стороною!

ВЕСІЛЬНІ РУШНИКИ НЕСЕ ЖИТТЯ...

Скороминуща літніх днів яса:
На пруг лягає сонце невблаганно,
Засмучене «курли» прозоро тане
У синіх вересневих небесах.

Поглянь — троянди племінь пригаса,
Немов лікує хтось криваву рану.
А далі? Щастя заведе в оману —
Кому ж очей залишиться краса?

Весільні рушники несе життя,
Щоб квіткою всміхнулося дитя,
Яке твою перейме силу й вроду.

Оглянься — перша зморшка на чолі!..
А відлетять у вирій журавлі —
Не жди тепла і ласки у Природи...

ДО СОНЦЯ ПРИХИЛЯЮСЯ ЩОНОЧІ...

Тоні

У бурю вдягнута, мені явилась ти...
По вінця медом закипіло спрагле літо.
І наше поле заяріло вогнецвітом
Аж хмари в небі засвітились... І чорти

Спалили у ярах свої мости,
Як моє Сонце вийшло на орбіту.
Земну свою цицькасту Афродіту
Своїм я взявся щастям закласти!..

Тепер завдячую чортам і Богу,
Що подолав пустельні перелоги
Й не збивсь на перехрестях я жіночих...

Як в грудях поселився буревій,
Мені хтось дорікнув, що я — крадій,
А я до Сонця прихилиюся щоночі...

Г. П. КЕРН. АЛЬТАНКА

---

*Альтанка у Лубнах містилася
на території садиби П. М. Полторацького —
батька Ганни Петрівни Керн, письменниці
та перекладачки, знайомої О. С. Пушкіна,
який присвятив їй «Я помню чудное
мгновенье». М. І. Глінка написав романс
на цей вірш.*

**Любові стежка завела мене сюди:
Все до травинки й деревця отут вабливе...
Ось камінець беру до рук я бережливо,
Шукаючи сліди... Десь тут її сліди,**

**Що ладний Пушкін цілувати був! Сади
Знов над Сулою квітнуть щебетливо...
За мить дівча мені всміхнулося вродливе,
Мов усміх панни Ганни! Підожди!..—**

**Мені од подиву аж дух перехопило!
Розвеселилась наш екскурсовод:
«О ці поети! Дивний це народ.**

**Хоча... Це ж ми їм всім даруєм крила!..»
І я тоді подумав, що жінки
Не бліднуть у красі й звіддалеки!**

ЕЛОЇЗА – АБЕЛЯРОВІ*

1

— Душа моя вже не зі мною, а з тобою!
А, якщо ні — то не шукай її ніде.
Тільки ж вона без тебе пропаде
Й повік блукатиме заміжною вдовою...

Одважусь без душі я існувати,
Лише її, благаю, приголуб!
Дай доброти медової від губ —
Й мої похмурі будні стануть святом,

Й всміхнеться сонце знов — мені і їй,
Душі нещасній, змученій моїй —
Отримаємо ми святу віддачу.

— Якби про мене, любий, ти подбав,
З душею б не робив таких забав:
На що ж надіятись, коли тебе я втрачу?..

---

* Абельяр П'єр (1079–1142) — французький філософ, богослов і поет. Трагічна історія кохання Абельяра і Елоїзи скінчилася тим, що вони прийняли чернечу обітницю.

2

— На що ж надіятись, коли тебе я втрачу?
Що може ще тримати в мандрах цих земних,
Де маю я уже давно стонадцять лих
І кожне лихо на плечі у мене плаче?..

— І я давно не маю втіхи, окрім тебе,
Але ця втіха тільки в тім, що ти живий!
Всі інші радощі мені — як хліб черствий,
Як хмарами розтяте навпіл небо.

В моєму ж небі не знайти ані зорі.
За тебе я молюсь щодня в монастирі,
Щоб доля відвела тяжкі удари.

Та сильний ти, душею не зомлів,
Колчан завжди твій повен гострих слів,
За що на муки й віддали нездари!..

І ТЬОХНЕ СЕРЦЕ РАДІСТЮ СУМНЕ...

З одним ти спиш, а любиш ти мене...
І отруївся я твоїм пороком.
Від того я і ніжний, і жорстокий,
Хоч ревність вже ось-ось наздожене...

І хтось мене, можливо, прокляне,
Та втрапив я в любовну замороку —
Вночі діждусь красуню синьооку,
І тьохне серце радістю сумне...

Я помолюсь на богорівну вроду.
І підемо, куди зове Природа,
Яку ніхто не сміє обдурить.

В своїй любові я лишусь відвертим,
Ступлю, по серце в чорній круговерті,
Аби пірнуть у високосну мить!..

ВСІЛЯКІ ВІДКИДАЮ ПЕРЕСУДИ...

Про тебе брехні розпускають люди
Од заздрості танцюються кружка,
Що наче ходиш ти навкосяка
Й покваплива буваєш на осуду,

І начебто душею ти мілка...
Я відзначаю — скільки в тім огуди,
Всілякі відкидаю пересуди,
Бо ти у мене, рідна, не така!

Не посковзнусь я на твоїй обмові,
І жодна плітка не отруїть крові,
Не візьме душу в давучку петлю.

Дна не дістать — твоя ріка глибока.
Чим більш про тебе торохтять сороки,
Тим ревніш стережу своє «люблю»!

СУД. ФРІНА

У Древній Греції — мов голосне відлуння:
Таку, як Фріна, не знайти ніде!
Немов ранкова зірка, між людей
Вона з'явилась, із красунь красуня.

І посмішці її сліпучо-юній
Сам уклонивсь великий Гіменей.
«Вона самозакохана!» — сказав пігмей,
Йй щаслива одвернулася фортуна...

Та Фріна — це тоді було так сміло! —
І далі милувалась власним тілом:
«Що ж, хай життя і обірветься нить!»

Тож щоб красуні глузд вернуть на давню вежу,
Із неї захисник зірвав при всіх одежу,
І зблиснув вроди меч, як вирок — відмінить!

МИ НАШИХ ДУШ ПОСЛУХАЄМ СОНАТУ...

Є в цьому світі музика, яку
Не передать звичайними словами.
І в тім я бачу навіть власну драму...
І що мені робити, бідаку?

Злаштую я слова не нашвидку —
Болочим нервом у кардіограму.
І перед сонцем у душевнім храмі
Спинюсь, подібний горе-жебраку...

В очах побачивши сумне благання,
Ти занімієш од мого мовчання,
Що громом обізветься у струні!

Мовчи і ти. Щоб таїну пізнати,
Ми наших душ послухаєм сонату,
Аби згорить й воскреснуть у вогні...

НІ, НЕ МЕНІ ТЕБЕ КАРТАТЬ ЗА ГРІХ...

Настав мій день зізнатися тобі,
Про що раніше думав таємничо:
Люблю тебе завжди — і вдень, і нічю
Молюсь на очі ясно-голубі...

Тебе відкрив я у своїй журбі,
У радість незагублену покличу.
І якщо знов на обрії замжичить,
Постанеш ти в заклятті — не хвальбі!..

Тоді зігрію я холодний сміх.
Ні, не мені тебе картать за гріх,
Бо скільки був я грішним із тобою!..

Ти знаєш це й по-змовницьки зітхнеш.
І цілунком знов не обминеш,
Щоб винним я стояв перед юрбою...

І ЦІЛУНОК ТВІЙ ОСТАННІЙ...

Ці любовці,
                    як фарби
                    на мольберті,
Де сонячні
                    і чорнотіні мук...
— Спіши! —
Собі кажу у круговерті,
Мов скоро щастя випаде із рук.

Ти шепчеш:
                    — Любий! —
І цілунок твій останній
Я перехоплюю у вітру
                                    на льоту.

Згораючи у полум'ї насланя,
Спиваю знов
Солодку
Гіркоту
Із губ твоїх.

Боюся і краплину
Згубити я.
Мов скряга, бережу
Щасливу хвильку!
А лиха година
Знов розрива — на рідну
                                    і чужу...

І, ЗДАЄТЬСЯ, ЦЕ ЖИТТЯ – ТЮРМА...

**Ти постійно «нянчиш» чоловіка
Й контролюєш кожен його крок.
Все в нім — від білизни до думок —
Повністю взяла ти під опіку...**

**З перших днів (й здається, вже навіки!)
Виховальний з ним ведеш урок:
«В цирк? Ні, до театру, голубок!»
Або: «Друзі в тебе — всі базіки,**

**Тож удома більш їх не приймай!..
І в політику ти не встрявай!..»
(Найстрашніший тип — дружина-мати).**

**І, здається, це життя — тюрма.
І не те, що потягу нема,
А зробилось гидко поряд спати!**

Я ЧЕКАВ – ПОЧАСТУЮТЬ ВИНОМ...

Я стояв під твоїм первоцвітним вікном —
Як давно, як давно це було!..
Як покликав мене у дорогу військком,
Довго я не вертався в село.

Так бувало, що й морок за мною бродив
І ламалось у морі стерно,
Біля самого пекла на вістрі ходив,
Та світилось мені те вікно!..

Я приїхав ледь світ на гнідому коні,
Я чекав — почастують вином.
«Забарився в дорозі», — сказали мені...
А твоє аж палало вікно!..

І сьогодні вогонь той болить вдалині,
І п'янить недопите вино...

КУПУЮЧИ ОТАК СОБІ КОХАННЯ...

В її руках, як кажуть, все горить.
Й купуючи отак собі кохання,
Вона єдине бачить лиш завдання:
Щоб чоловіку в домі прислужить!..

Смачним обідом прагне догодить,
А потім, прохропівши ніч, ізрання,
Забувши про жіночий шарм й убрання,
Із віником на кухню вже біжить.

Й спаде полуда в тебе: це — дружина?..
До її серця, а воно — крижина
Із холодильника (про жар не мрій!)

І, з голови до ніг в її турботах
Зітхнувши, все ж подумаєш ти потай,
Аби «наліво» крок зробити свій!..

ВІТАТИ ЧИ ЛАМАТИ БОЙОВІ ТВОЇ ЗНАМЕНА...

Амбітна і примхлива ти, життям ще не навчена,
Чекать від тебе марно що привіту, що одвіту.
Претензій в тебе повно, либонь, до всього світу,
Ти вдома наче гостя, та ніяк не наречена...

Показуєш завищені вимоги ти до мене,
Гордуючи й чаруючи красою Афродіти.
Не знаю вже, що діяти: ридати чи радіти,
Вітати чи ламати бойові твої знамена.

Лінивиця! Не візьмешся ти й за холодну воду:
Про шик свій дбаєш і богорівну вроду,
Весь час ти поспішаєш за єдиною собою!

І прагнеш знову висоти лише свого польоту,
Але фальшиві всі твої вже викриті банкноти,
Тобі в угоду я себе — не жди! — не перекрою!..

В ОШУКАНІЙ ДУШІ ХОЛОНУВ ЖАР...

Згасало мовчки полум'я жасмину,
Як стрів тебе, задумливу й сумну.
Ховаючи сердечну таїну,
З твоїх очей скотилася сльозина.

Я зрозумів тебе. У ту хвилину
В свою ти поверталась далину.
Ти заплатила золоту ціну
За ту любов і за мою провину...

В ошуканій душі холонув жар.
І, напинаючи вітрила хмар,
В човні серпневім відпливало літо.

Стояла ти на мілині жалю.
Я запитав: «Як зберегти «люблю»?
Й, на жаль, не дочекавсь твого одвіту.

ТИ ВИРИВАЄШСЯ ІЗ БЕЗНАДІЙ...

Хто погамує твій сердечний біль? —
Не допоможуть і чужі уроки...
Знов у сліпому колі замороки
Ти ждеш чогось, хоч ждять нема звідкіль

Добра! Покута обляга суціль.
І знов лукавих пліток чутно кроки...
Затерпнеш на узбіччі одиноко,
Як перегра п'янкий любові хміль.

Ти вириваєшся із безнадій,
Аби здолать пустельний суховій
І передчасно не зійти в могилу.

Не дорожив, тому і доля зла.
Вхопитись хоч за трісочку б весла!..
Та лиш зітхнеш: «О як мене любила!..»

ТИ ГРАЛА ПОЧУТТЯМИ В ПІДКИДНОГО...

Уже на кожне слово алергія,
І день зробивсь без сонця як тюрма...
«Що трапилось?» — допитуюсь. Дарма! —
Чортисько прошигнув і лиходіє.

І грається з вогнем... І хватькома
Знов розбиває радість безнадія.
Запитую: звідкіль ці буревії
І звідки впала на теплінь зима?..

Ти грала почуттями в підкидного.
Я ж думав про свій виграш-перемогу
(Тепер у дурнях розгрібай бедлам!).

Уже й тобі болить сімейна драма,
Чужа зробилась ти в своєму храмі,
Не можеш втамувати кривавий шрам...

У ЖІНОК ПОТВОРНОСТІ НЕМА...

Не кажіть про жінку, що бридка —
Кожна уявля себе красивою
Ї завжди хоче бути особливою,
Щоб її носили на руках,

Хай вона хоч пишна, хоч тонка!..
Пощастить, як стрінешся з жагливою —
Пощілунокки будуть литись зливою,
Ї пестити не стомиться рука.

Вступить в душу пристрасть крадькома...
У жінок потворності нема,
Адже потьмяніли б всі свічада!..

Знову на весні красуні всі!
А як дорікнеш хоч раз красі —
То повік не матимеш пощади...

ТА ГОЛОВНЕ – ВТЕКТИ ВІД НЕЇ ВЧАСНО...

На всіх чоловіків ображена у світі,
Помститись хоче їм за будь-яку ціну,
Отрути в харч сипне, сплативши так вину,
А може, не дай Бог, підсуне й динаміту...

Обрала жертву лиш — уже їй не здобріти!
Готова з кожним розпочать свою війну,
Загнавши пліт його на мілину,
Щоб в чорній злості потім порадіти...

Хто хоче гострих відчуттів отримати доволі
Той може скуштувать випробування долі
(Якщо, звичайно, інших справ нема).

Та головне — втекти від неї вчасно,
Щоб списки не поповнити нещасних,
Яких страшна поглинула чума...

ТА ГІРШ ЗА ВСЕ, КОЛИ ЛЮБОВ – ОТРУТА...

Невпевнена в собі, тож прагне причепитись
До кавалера, як молюск до корабля.
Таке собі невинне янголя,
Що в пошуках своїх не може вгомонитись.

В єдинім подиху з коханим хоче злитись.
А душ спорідненість її так звеселя,
Немов вона спіймала журавля
Тоді, як іншим лиш синиця може снитись!..

Скажіть: хто мріє про таку ось жінку,
Щоб з нею йти в ярмі в однім загінку,
Закутавшись до вух в свою ж ману?..

Вся сила волі вже твоя закута,
Та гірш за все, коли любов – отрута
Тебе затуляє в грузьку трясовину...

НЕВІДПРАВЛЕНИЙ ЛИСТ

«Ти вродливішу можеш за мене знайти,
Лиш такої, як я, вже не знайдеш ніколи...
Я люблю тебе, перше пізнала звідколи —
В свято й будень, у спеку й годину сльоти.

Хай морозом посічені — та несхололі
Мої сльози (як море не перебрести),
А любов моя з чашею біль-гіркоти
Возсіда на найвищому в світі престолі.

Ти навіщо хотів мене причарувати?
Щоб любов повела мене нині на страту,
Посипаючи виразки сіллю жалю?

Вчора кращу за мене голубив ти, знаю.
Але, як і раніше, тебе я кохаю
Й закликаю при всіх своїм вічним «люблю»!

Я ЗНОВ ТВОЙОГО ПОГЛЯДУ ШУКАЮ...

Ти з посмішкою в німбі доброти
Сяйнеш весняним променем... Читаю
В твоїх очах я тайну! І не знаю
Чи зможу шлях до тебе віднайти.

Чому од радощів твоїх страждаю,
Як посмішку даруєш іншим ти,
І на своїй дорозі самоти
Я знов твого погляду шукаю?

Про поцілунки не зізнаюсь потайні,
Коли приходиш знов у світлі ночі,
А вдень і слова не говориш ти мені.

Шукаю сонячно-небесні твої очі,
Щоб відгадати чари всі жіночі,
Приховані в бентежній глибині.

КОХАННЯ НАШЕ, ЩО ПОРОКОМ МІЧЕНЕ...

Така ти юна і така досвідчена,
Не визнаєш в своїй любові меж...
І я такий лише з тобою теж —
В тім пристрастю клянуся, як освідченням!

Кохання наше, що пороком мічене,
Оголено постало без одеж...
Й піднявшись на одну з найвищих веж,
В поезії вже став я прозаїчним...

Тепер шукаю ніжності у слові,
Щоб знов роздмухати вогонь любові,
Якого, може, більше не пізнать.

А ти смієшся й підставляєш перса,
Аби про вік свій я забув уперше
Й по лезу юності почав балансувать...

РАБОЮ НЕ СХОТИЛА БУТЬ МЕНІ...

Вам зустрічалася осіння жінка
У надвечірній самоті, коли
Од сподівання — пригорща золи,
І хоч давно вже справили обжинки,

Але зерна нема?.. Й переоцінка
Трива життя! Неначе привели
І під прицілом осуду й хули
Її одну поставили до стінки...

Що ж, не мастачка!.. Не хапала дні,
Рабою не схотіла бути мені,
Не заморила душу у в'язниці...

Якщо сплакне, то тільки крадькома,
На людях — вище голову здійма,
Мов прибрану короною цариці.

ХТО ВУСТА ТВОЇ СПИВА КОХАНІ...

Довго ми блукали в океані,
Де свої шукали кращі дні...
І задумавсь я на міліні
Про жіночу зраду... Вже зарані

Був готовим... «Як живеться, пані?»
Крикнути хотілося мені.
Я питався в правди і в брехні,
Хто вуста твої співа кохані?

Йшло за мною слідом, як мана:
Де і з ким ти, чи живеш одна,
В радості, а чи в журбі-печалі?

Корчилась душа од самоти:
О мої думки — мої кати,
Що мене чекає на причалі?

ХІБА БЕЗГРІШНИХ ТАК БАГАТО В СВІТІ...

Чимало знаю хитрощів жіночих,
Від того серце болістю пройма...
В гріхах ти не зізнаєшся сама
Й запитання сприймаєш неохоче.

А взагалі ти мов глухоніма,
Коли питаю, скільки знала збочень,
Лукаво вбік свої відводиш очі,
Та раптом починаєш жартома:

— Хіба безгрішних так багато в світі?..
Для того й зір, аби довкруз глядіти,
Дивись — і знайдеш щось-таки своє!

І вже тихіш: — Я не така, як інші.
Не спокушаюся на тих, хто гірші,
Аж поки гарний хтось не пристає...

ЯВИСЬ, НОВІТНЯ АФРОДИТО...

Де наші Данте й Беатріче?
А де Ромео і Джульєтта?
Захриплим голосом поети
Своє кохання марно кличуть.

«Явись, новітня Афродіто!» —
Сурмлять іздалеку гарольди,
А де Тростани та Ізольди?—
Лиш тіні їхні бродять світом.

«Були колись Адам і Єва,—
Сміється порно-королева,—
Де нині вже зустрінеш тепер їх?»...

Сьогодні райськими садами
Вже вітряні блукають дами.
І кожному дарують гріх...

НА МИТЬ ЗАБУВШИ ПРО ЛІТА І СИВИНУ...

Чи думалося над Сулою коли-небудь?
Святково обернувсь буденний світ.
На березі осінній пізньоцвіт
З морозом не опав! Як думаю про тебе,

Ген відступає порожнеча літ,
І дощ холодний заховався за крайнебо.
Цей крик ворон — мені пташиний щебет,
І радості не приховать, як динаміт...

Кому потрібно, хай приходить — всім дарую
В цю дивну осінь, коли я весною,
На мить забувши про літа і сивину.

Радій,— кажу собі,— підбитий лебідь!
І ближче пригортаюся до тебе,
Вдивляючись у днів похмуру глибину...

ВЧОРАШНІЙ ТИ – ПІД ЗНАКОМ ДОМОВИНИ...

Вже на порозі полудень... О Боже!
За обрій сонце круто поверта.
«Прийдіть-верніться, молоді літа»,—
Зазиває пісня... І не може

Вернути весни! Років марнота
Хай очі виплаче — нічим не допоможе!
І кожний день вдивляється вороже,
Поки всю душу виїсть гіркота...

Вчорашній ти — під знаком домовини...
Тому так ціниш радісні хвилини
І прагнеш ублагати щастя знов.

І кожен раз цілуєш як востаннє...
На промені хисткім сонцестояння
Продати й душу ладний за любов...

МОЖЕШ СВІТ ОБІЙТИ ПО КОЛУ...

Ти говориш: любов — це простір,
Куди можна завжди втекти,
Врятуватися від самоти
І напитися сонця вдосталь,

Жити легко, безхмарно й просто,
Мов по рівній дорозі йти,
Й старість, немічність — ці кати
Не наблизяться через острах!..

Можеш світ обійти по колу,
Та спочинку не знайдеш ніколи,
Бо любов його не дає.

Що про неї в житті ти знаєш?
Як нема її — ти страждаєш
І страждаєш, коли вона є!

У СТРИПТИЗ-КЛУБИ

— Шукаєш берега в життєвім штормі? —
І тут же асмодей «порадить» навідруб:
— Розважся, друже, завітавши в стриптиз-клуб,—
Такі там кралі демонструють свої форми!..

Тож втішився злий дух, коли я — жонолюб —
Усе-таки пірнув у рай той бутафорний,
Де кожна напівгола Єва так пригорне,
Що раден тут же з нею взяти шлюб...

Й не тільки я! Готов зробить так кожний,
Хто на красунь тих дивиться побожно,
Бо зводить з глузду ворожбитська ненасить!

Можливо, вечір був тоді невдалим,
Та думав я, схилившись над бокалом:
Любити є кого, немає з ким любити!..

ТИ ХОТІВ ПІДВЕСТИСЯ ІЗ ТВАНІ ЖИТТЯ...

Ну, страждай, проклинаючи долю, страждай!
Ти ж хотів цього, певно, чи ні?
Грішну душу, мов одяг, при всіх вивертай,
Що там знайдеш у неї на дні?

Ти хотів підвестися із твані життя,
Здивувати красою світ,
Так чому ж над проваллям твої почуття
Перероджуються в пустоцвіт?

Ти зібрався здолати високий бар'єр
І побрів навмання крізь пільму ефемер.
Де знайти чарівницю оту,

Що тобі посміхнулась у чорний четвер,
Для якої сьогодні ти раптом помер
І побачив свою сліпоту?..

І МИТТЮ СЕРЦЕ ОЖИВЕ СУМНЕ...

Поріг зневіри сам переступлю,
Ти тільки не кажи мені «Не треба!».
Скажу одній лиш: — Так тебе люблю,
Що крила за плечима пахнуть небом...

До зір підняв би, щоб одна лиш ти
Мені була немеркнучим світилом.
Захочеш — знов зведем свої мости
І втопимо журбу в травневих зливах!..

На перелоги лиш поклич мене!
І миттю серце оживе сумне,
Розлука ж розірветься геть на клоччя,

Щоб усміхнулися похмурі ночі.
І, може, завтра золотим вогнем
Моїх очей твої торкнуться очі!..

МИНАЮТЬ ДНІ В ЗИМОВІЙ ВЕРЕМІЇ...

Зневаженим згорю в своїх надіях
Гарячим цвітом припаду до любих ніг.
Стерплю твій докір і безжурний сміх,
І холоди лютневої завії.

Минають дні в зимовій веремії,
І тінь важка лягає марноти.
Пригаслий небокрай мій освіти! —
Прохаю, заблукавши у стихії.

Ачей, пройшовши крижану пургу,
Твій теплий слід знайду я на снігу,
Коли у полі стихне непогода.

Чи будеш ти, як і в колишні дні,
Світитися у мороці мені,
Коли покірна станеш ти й негорда?..

І ВІДСТУПАЮ У НЕРІВНОМУ БОЮ...

На мене дивишся закохано ти так,
Неначе у мені вмістивсь весь світ.
І ловиш кожне слово, як магніт
Притягує залізо. Не пішак

У грі я вже немов — король відтак...
Уміло підкладаєш динаміт,
Аби любов'ю вибухнув мій пізньоцвіт,
І голірuch береш... Я ж, глупак

Піддавшись вмілим хитрощам таким —
Скоріше лисячим, аніж людським,
Стаю безликим і підкореним рабом.

Немов підрубаний під корінь ледь стою
І відступаю у нерівному бою,
Поки любовний торжествує бурелом...

БЕЗ ТЕБЕ І ВЕРШИНА – НЕ ВЕРШИНА...

Без тебе я, мов птаха без крила,
У дикім полі зламана стеблина.
Без тебе марно втрачена хвилина,
Неначе світ весняний без тепла.

Без тебе я, мов човен без весла.
На чорних ріллях — мертва насінина.
Без тебе і вершина — не вершина...
Мовчить дорога. Кінь мій без сідла.

Питаєш, як раніш без тебе жив?
Оце і є одне з найбільших див:
Твоя любов стояла за порогом!

Коли мене так ніжно обняла,
Відчув я силу другого крила
І в світ мене покликала дорога!

ПОГЛЯНУЛА: ЧИ СПИТЬ РЕВНИВИЙ БОГ...

Грайлива посмішка, як перше обіцяння, —
Ціну я знаю посмішкам таким!
Ізнехотя скидаєш ти свій грим
І починаєш самолюбівання...

Суперник мій вже забува про стрим —
Пройнявся пломенем гарячим залицяння,
Що це — питаю я у тебе, — вивіряння?
Перевернути душу хочеш чим?..

Сьогодні, люба, твоя гра незрозуміла,
Хоча і можу зрозуміти... Підозріло
Поглянула: чи спить ревнивий бог?

Не спить, бідак! Крило підстрелене волоче
Й тебе ділити у житті ні з ким не хоче,
І дума, що за штука то — любов?!..

ЗВІДКОЛИ ТИ ЗРОБИЛАСЯ ЧУЖА...

Підтяти крила весняні нелегко
В своїй мрії! У самотині
Ти знов чомусь наснилася мені,
Неначе щастя усмішка далека.

Мов доброї води напився в спеку,
Що нанівець закатувала дні.
І застеріг тоді розлуку: «Ні!»
Й не сподівався ніяк на небезпеку,

Що душу підточила, як іржа...
Звідколи ти зробилася чужа,
Лишивши келих на столі з дурманом?..

Пробач за пам'ять і весільний трон,
І розповідь про свій вчорашній сон,
Що закував знов душу у кайдани...

СЛЬОЗАМИ РАДОСТІ Я ЗАХЛИНАЮСЬ...

Ти наливаєшся вишневим соком:
Це означа, що думка про заняття
Любов'ю вже роздмухує багаття
В твоїй душі. І шалу заморока

За мить вже обсипає жаром щоки,
Й летить кудись в куток безкриле плаття.
І я цілую вже твоє розп'яття,
Назвавши мить оцю святим пороком...

Не зупинити сонячну лавину,
І пристрасть відкриває нам вершину,
Якої ще не відали ні разу.

І я, гріхом підкорений, не каюсь!
Сльозами радості я захиляюсь,
У божевіллі помираючи екстазу...

ЧУЖЕ ВЕСІЛЛЯ

Чому мене закликали сюди
І зайвим посадили на край столу?..
Хотів піти — спинили: — Не ходи!..
Й безжурно увімкнули радіолу.

Я розуміть почав: тут щось не так.
Мій сміх заляк од радості чужої.
Вже молода виходить на гопак —
Очей не одірвать од молодої.

Вона танцює, наче докоря,
Мов ненароком, каблуками в душу...
Уже й вечірня піднялась зоря,
А я досаду веселити мушу.

Прохають знов: — Чого ти, підожди!..
А потім: — Ну, давайте дружно «гірко»! —
Гірчать мені настояні меди,
Й солодкою зробилася горілка.

Мені хотілось підтягти — не зміг!
В отерплім горлі пересохла пісня.
Уже на кутий золотом поріг
Виходить теща і січе навскісно...

**Що я скажу? І дістає ключі,
По-змовницьки до молодого стала.
Втікав з весілля пізно я вночі,
Немов жебрак, якого обікрали...**

МОЯ ЛЮБОВ ТЕПЕР НА П'ЄДЕСТАЛІ...

Про тебе, мила, думаю, про тебе!
Моя печаль солодка, аж терпка.
І раптом ти промовила: «Не треба!»
Ї лягла бар'єром лагідна рука.

Спитала: «Дарував скільком ти квіти,
Скількох красунь у ласках обдурив?
Чи не чекають десь дружина, діти?..
І взагалі, як ти на світі жив?»

В печалі, найрідніша, у печалі!
Про це не віднайду потрібних слів...
Моя любов тепер на п'єдесталі —

З одвернутим лицем од прози днів.
Тому я, звідавши любов-руїну,
Стаю перед тобою на коліна!

СВІТ СПОРОЖНІВ БЕЗ ТЕБЕ...

Не можу без тебе бути,
Тяжко мені без тебе.
Сонце холодне в небі,
Доля по серце в осмуті.

Самотність — наче отрута:
Як утекти від себе?
Світ спорожнів без тебе,
Стала в сльозах покута...

Всюди без тебе мука.
Проклинаю розлуку:
Як мені далі жити?

Що це — душевна драма?
Ні, це у Божому храмі,
Світла молитва «Любити!»

НЕ ВДАРЮСЬ, МИЛА, Я У ВИПРАВДАННЯ...

«Я так любила!» — ти мені сказала
І постаріла у своїй журбі.
Мов спорожнів наш дім і, далєбі,
Вже насувався буревій скандалу.

І я (хоч з каяттям) тоді зухвало:
«Скажи, у чім я завинив тобі?
Наслухалась про мене у юрбі,
Якій завжди одної жертви мало?!..

Не вдарюсь, мила, я у виправдання:
Не перша ти, та, може, й не остання,
Але сьогодні — краща від усіх!

І ми ще зможемо дійти до раю.
В кінці ненависті я стану скраю,
Аби погас вогонь чужих зловтіх...»

У ТЕБЕ ВСІ ЗАКОХАНІ, І ЛЮБЛЯТЬ ВСІ ТВІЙ ФЛІРТ...

Ти на стрімкому злеті і упевнена в собі.
Примружившись лукаво, ти мов оглядаєш світ.
І весело лунає всім солодкий твій «Привіт»,
І пурхаєш метеликом ти у людській юрбі.

Так, ти розважиш кожного, хто буде у журбі,
І від страждання проведеш до радісних воріт.
У тебе всі закохані, і люблять всі твій флірт,
Із усіма в тім згоден я і зізнаюсь тобі.

Швидка в розвагах ти своїх і мила у брехні:
Без жодної напруги ти постійно на коні.
Під чаром вигадок твоїх, що хочеш, все зроблю.

Суперниць розсуваєш ти усіх, які лиш є,
І коло милих друзів тільки ширшає твоє.
Грайливу й перелесну, як і всі, тебе люблю...

ДОКУПИ ЗВОДЯТЬ НАС ЄДИНІ СХОДИ...

Ми ще невпевнено назустріч йдем
Один до одного... Ти опускаєш очі
Й вдивляєшся в цнотливім непороччі,
Що перед нами — пекло чи Едем?

Скажи: коли між нас оте гряде,
Чом ти на звабу піддаєшся неохоче?
Чому відводиш вбік лякливі очі,
Якщо вже доля поруч з нами йде?

Докупи зводять нас єдині сходи,
І, згідно із законами Природи,
Вже відчуваю я той хворобливий жар.

Й наказує уже весна-вістунка
Нам захлинутись в першій поцілунку
Й упасти в прірву, де п'янить нектар.

І ХОЛОД ОБІЙМАЄ МОЇ ДНІ...

Ні тиша ця, що обступає луг,
Ні жайвора співанки у блакиті.
Ні диво — колос золотого жита,
Ні прохолода у жнива яруг,

Ні цвіт палахкотливий наоколог,
Що юністю пала на оксамиті,
Ні піснею підковане копито,
Ні щастя день, що нагадає друг,—

Не кличе, не втіша, не звеселя.
Світаюча зоря не забавля,
Що синім світлом огортає небо...

Гарячий плуг ржавіє в борозні.
І холод обіймає мої дні:
Цей світ здасться пусткою без тебе!

ВЖЕ Б І ЗАТАВРУВАТЬ ЛЮБОВ ПРОДАЖНУ...

**Любов продажна бачиться зручною...
Є в кого долари — заходь собі й бери!
Жіноча плоть врятує від хандри.
Та після сексу, ніби після бою,**

**Розслаблений і задоволений собою,
Зітхнеш ти за коханням. У холодні вечори
На свою долю глянеш мов згори,
Й душа здригнеться, як од перепою...**

**Вже б і затаврувать любов продажну,
Але ж для декого вона ще дещо важить,
Мо' ще й згодяться послуги її...**

**Ізвідки ще чекати вам вендетти,
Коли дешева по руках пішла монета
Маскуючись під цінності сім'ї?..**

ТО З СЕБЕ ГОРДУ КОРЧИШ ТИ КНЯЖНУ...

Щоб стать дружиною за будь-яку ціну,
Готова ти на всі випробування,—
Хай навіть з прохолодою кохання,
Аби самотності здолать трясовину!

Ось твій об'єкт, як острівець! І ну
Його ти підкоряти без вагання!..
То тягнеш руку, мов для подаяння,
То з себе горду корчиш ти княжну...

І вже на другий чи на третій день,
Упевнившись, що саме та мішень,
В десятку мітиш ти безкомпромісно.

Якщо ж обранець раптом відступа,
Йдеш напролом, на жалощі скупа,
І вже ваш бій — на смерть триває, звісно!

Я ТОБІ ЗНАЙДУ КЛЮЧІ ВІД РАЮ...

Знову пристрасть без кінця і краю?!
З давніх ран зриваючи бинти,
«Рідна! — закричу до хрипоти, —
Я тобі знайду ключі від раю!»

Важко? Але ж в темряві кроти
Й ті од музики прозріли... Знаю:
Як сідає добра пісня скраю,
Меншає у серці глухоти!

Прудко рветься стежка в крутогори.
Що знайду, що загублю у морі,
Де глибінь знуртована кипить?

Може, віднайду свою могилу?
Чим полум'яніш люблю, о мила,
Тим нещадніше душа болить!..

ЯК ЗМОЖЕМО З ТОБОЮ ДАЛІ ЖИТИ...

В куток забитися і заквилити...
А ти мовчиш, зробилась мов чужа.
Звідкіль взялась між нами ця межа,
Яку не можемо переступити?

Чи сумнівів закралася іржа? —
Пора б уже нарешті уточнити...
Як зможемо з тобою далі жити,
Коли сплелася павутинням лжа?..

Мені не віриш, я тобі не вірю.
Від того ми як самотні звірі,
Готові найдошкульніше вкусить.

Оскільки норів твоїх я добре знаю,
То й у атаці звільна відступаю,
Щоб добре власні кігті нагострить...

ОДНІЙ КРАСІ ТИ СЛУЖИШ...

Забудь, поете, смуток...
Перед тобою — жінка!
У руки сон дається,
Ти знав пророчі сни.
Ти — хлопчик, хоч і сивий,
Спинися на хвилинку,
Можливо, стрів ти щастя,
Його не обмини!

Забудь, поете, горе:
Ти випив повну чару.
Ти став земним, як інші,—
Тепер ти вже не бог.
Ти істину знаходив,
Як закривали хмари,
Тепер вона відкрита,
Її ім'я — любов!

Забудь, поете, спокій —
Його нема на світі.
З шаленим стуком серця
Ти свій звиряєш крок.
Спинися на хвилинку —
У віщі вір прикмети,
І кинь під ноги стрінутій
Лавровий свій вінок.

Забудь, поете, славу —
Прийшов не задля неї.
Ти — лицар, ти воюєш
В нерівному бою.
Одній красі ти служиш,
Тендітній, мов лілея,
Схиляй лиш перед нею
Ти голову свою.

Твердий ти і незламний,
То чому ж, як билінка,
На вітрі розіп'ята
Твоя душа тремтить?
Забудь про смерть, поете,
Перед тобою — жінка,
Вона дарує вічність,
Хоч спинишся на мить!

НЕ ПРИХОВАТЬ ДУШІ СВЯТІ ПОРОКИ...

---

*Сміються, плачуть солов'ї
І б'ють піснями в груди:
«Цілуй, цілуй, цілуй її —
Знов молодість не буде!»*

Олександр Олесь

**У вирі канули не дні, а роки —
Дорогу над проваллям не спинить...
Коротшає моя блаженна мить
І вічність одвертається! Впівока**

**Вже зирить самота-печаль жорстока,
І у любові — ні, не замолить
Гріхів невинних, що зумів нажить,
Не приховать душі святі пороки...**

**Чому задумавсь?.. Чи ти жив не так?
За молодістю плачеш, ну й дивак —
Од швидкоплинних днів нема рятунку!**

**Могильна швидко вироста трава...
Цілуй, цілуй! Як ще Любов жива,
Знайди себе в останнім поцілунку!!!**

ЩЕ УЧОРА ГОВОРИЛОСЯ: – НІВРОКУ...

Ох ця тиша, мов оглухла в стоголоссі!
Першим заморозком скошено гриби.
— Та невже,— питаю,— в ліс приходить осінь?
А мені ж тебе так хочеться любити!

Відлетіли журавлі у сірім небі.
Як давалося, не бралося в житті...
Ох ця осінь, чи для мене, чи для тебе?
Рано знатися із нею б не хотів.

А мені усе здається ненароком:
Павутиння — і цей смуток на чоло.
Ще учора говорилося: — Нівроку!
— А сьогодні з журавлями відпливло.

Може, це хто переплутав просто карти,
Манівцями повести схотів?
І хоча ще осінь котить жартом,
Думається: — Як же все в житті?

Вчора ж маєвом цвіли зеленим,
А сьогодні — в срібліні дуби.
Чи це сон для тебе, чи для мене,
Де останнім подихом:
— Люби!

І ЗАСМУТИВСЯ НА ВЕРШИНІ Я...

Учора хмарився травневий день,
А я шукав своє коротке щастя...
Знічев'я подумки втікав у ліс,
Із хащів — поспішав скоріше в гори!

І без страховки — дерся до вершин,
Коли уже зробився скелелазом.
І вперше посміхнулася тоді
Мені красива і кохана жінка.

Оце вона! Я скільки збив колін,
Поки зірвав гарячий поцілунок.
І засмутився на вершині я —
В оточенні щасливих дурнів...

КОЖНА НІЧ ТАМ ВИРОСТА, МОВ СКЕЛЯ...

Де одворожив на квітах травень,
Пролягла стежина нічия...
Там згоріла пісня у загравах
Чи то солов'їна, чи моя!

Там уже, о мила, не збагнути,
Висох до коріння зелен-гай.
Розлива печаль свою отруту:
Хоч — не хоч, а мірку випивай!

Там упала, зайнялась пустеля,
Зупинився світ упорожні.
Кожна ніч там вироста, мов скеля,
І ту скелю не розбить мені...

Хоч би краплю щастя зачерпнути,
Де на дні — любов, немов отрута!..

ЛЮБИ, ЛЮБИ...

В ім'я любові і добра
Не згадуй про свою швидкоминучість!
Забудься, що захмелений грабар
Не забарився нагострить лопату...

На цвинтарі він кожного чека,
Щоб яму викопать — напоготові!
А ти — люби,
                                люби,
  люби!
Допоки прагнуча сміється жінка.

Тебе до часу обминає страх:
У лобощах забувся до світання.
Чужа на п'яти наступає смерть,
Аби ти поспішав на перелоги...

СОЛОВ'Ї

Мені диво це відкрилось над Сулою:
У багрянець одягалися гаї.

Несподівано:

ну, справді, як весною,

Заспівали

в листопаді

солов'ї.

Зрання поле готував я під озиму,
Борозною приоравши кураї.

Думав двір загородити свій на зиму —

Зруйнували

огорожу

солов'ї.

Мріяв з дітьми

захватись за стіною,

В полі радощі посіявши свої.

Щось хотів би обійти вже стороною —

Та завадили

ті ж самі солов'ї.

А тепер мені хай і негода грима,

Аби очі сяяли твої.

Думалося, що пройшло уже все мимо,

А воно у листопаді —

солов'ї...

БІОГРАФІЧНА ДОВІДКА

Іван Перепеляк народився 7 листопада 1943 року в селі Оболонь на Полтавщині.

Закінчив філологічний факультет Харківського національного університету. Заслужений діяч мистецтв України, професор Харківського науково-дослідного інституту козацтва, почесний професор ХАДІ, почесний доктор педагогічних наук Харківського національного педуніверситету ім. Г. С. Сковороди (цей диплом вручено за значний внесок в українську літературу).

Голова Харківської обласної організації Національної Спілки письменників України. Генерал-полковник українського козацтва.

Воїн-інтернаціоналіст, учасник бойових дій, нагороджений орденом та медалями.

А також нагороджений «Почесною грамотою» (1963) Генерального штабу Революційних Збройних Сил Республіки Куба, яку вручив команданте Ернесто Че Гевара.

Нагороджений Грамотою і медаллю «Почесна відзнака» Національної Спілки письменників України: «За вагомий внесок у відродження духовності та особисті досягнення в літературній творчості» (2009).

Дипломом Всеукраїнського фестивалю «Народ мій є, народ мій завжди буде» за створення телевізійної поеми «Козацький монастир» (1993).

Визнаний «Харків'янин року» (2003), (2004), (2006).

Почесний громадянин с. Оболонь. У номінації «Діячі науки, культури, мистецтва» нагороджений дипломом і медаллю «Харків'янин століття» (2001), а також дипломом Міжнародного

академічного рейтингу популярності «Золота фортуна» (2002), Почесною Відзнакою Міністерства культури і мистецтв України «За багаторічну плідну працю в галузі культури» (2003).

І нагороджений «Почесною грамотою» Харківською обласною державною телерадіокомпанією як автора та ведучого програми «Літературні зустрічі» та «Листи з Будинку Слова» за високу професійну майстерність (2001).

Автор книг лірики і поем: «На березі світання» (1976), «Тополина Оболонь» (1979), «Над Сулою-рікою» (1983), «Ратний час» (1990), «Вибране» (1992), «Остання любов гетьмана» (1994), «Бунт» (1995), «Неопалима купина» (1997), «Козацький монастир» (2001), «Поезії» (1999), «Григорій Сковорода» (2001), «Початок вічності» (2002), «Твори у 2-х томах» (2003), «Моєї радості печаль» (2004), «Тринадцятий апостол» (2005), «Янголи і фурії поета» (2007), «Покаяння Понтія Пилата» (2008), «Поеми» (2007), «Григорій Сковорода» (2008), «Полтавські сонети» (2009), художньо-документальної повісті «Великий степ» (1985), п'єс «Козацький монастир» (1998), «В обіймах ангелів. Григорій Сковорода» (2005).

Лауреат літературних премій ім. Олександра Олеся, премії ім. Олександра Масельського, козацької премії ім. Гетьмана України Івана Мазепи, імені Григорія Сковороди, Міжнародної премії Українського Вільного Університету, Нью-Йорк (2010).

Поезії друкувалися грузинською, білоруською, молдавською, російською, болгарською мовами.

ЗМІСТ

<i>«Любов і мудрість панують над усім».</i>	
<i>Про творчість автора.....</i>	3

ІВАН ПЕРЕПЕЛЯК ТОПОЛИНА ОБОЛОНЬ

Можливості	15
У Січ зруйновану збігаються плачі.....	16
Спрага слави	17
До поезії.....	18
Дзеркала	19
Святенника ти приміряєш маску.....	20
Ішов із хруском по горбах своїх лакиз.....	21
Тоді ударте з усіх сил, громи.....	22
Про людське око.....	23
Подолання	24
І ти бачив пролаз.....	25
Маска	26
Ніч.....	27
Каїнова печать	
1. «І скрикнув тут Господь: — Що ти зробив?!»	29
2. «— Не убивайте, пощадіть, хай буде!..»	30
Глюзія істини	31
Невже цей світ мені явивсь примарно.....	32
Будівничий.....	33
Микола Гоголь	
1. «Туди — у Київ, про який я мрію...»	34
2. «Тут дні мої похмурі — я жду на переміни...»	35

Гуни	36
У дзеркалі	37
Рівновага	38
Молитва	39
Дорогою на Голгофу	40
Покаяння	41
Іди і завойовуй!	42
Козацька балада	43
Шаман	44
На ворогів ману смертельну слали... ..	45
Кличе Доля в зорянім вінці... ..	46
Дмитро Вишневецький-Байда	
1. «— Скільки їх у полі? Не злічить!..»	47
2. «— Веди на бій нас, батьку! — гукали козаки...»	48
3. «— Підвішений на гак, я не боюся тліну...»	49
Іван Виговський	
1. «— Нам краще гетьман би напівтверезий...»	50
2. «— Не цього гетьмана нам треба, не такого!..»	51
3. «— Ой лихо — лишенько! Усім до оборони...»	52
Іван Мазепа	53
Пилип Орлик	54
Павло Полуботок	55
Петро Калнишевський	56
Святослав-завойовник	57
Нестор Махно	58
Сократ	59
А небо все ясніш пливе над світом... ..	61
Україна	62
То марно у безвиході страждать... ..	63
Останній удар	64
Іуда Іскаріот	65
Що ти шукав, оте і віднайшов... ..	67
Прощання з великим лугом	68
Варіації за Книгою Еклезіяста	
1. «...І ось тоді під сонцем справді я побачив...»	69
2. «...Й відкривсь мені у злості світ злостивий...»	70
3. «У безрадісну чорну хвилину...»	71
4. «Ось і звеличивсь я, і мудрості набув...»	72
5. «О Боже, звідки зло це, мов наслання?...»	73

6. «— Марнота все! Марнота наймарніша!..»	74
До української пісні	75
І пісня починається звідділь...	76
Азбука Морзе	77
І наповниться серце любов'ю землі...	78
Політ	80
Декорація радості	82
Над хатою промчався грім важкий...	84
Хата	85
Диво	86
Своїй дочці нічого не скажу...	88
Співай, соловейку...	89
О серце, будь зі мною ти завжди...	91
Тінь щастя	92
Ізбідніло поле...	93
Лісова пригода	95
Шаль	97
Садівник	99
Григорій Сковорода	
1. «Невже в людини може бути тільки й діла...»	100
2. «...Є, правда, в нас душа, але така...»	101
3. «Подяка щира Богові за те...»	102
4. «Якщо в обіймах щастя хочеш жити...»	103
5. «Пізнай себе самого — як причастя...»	104
6. «Так, ми вивчаєм сонячну систему...»	105
7. «Ти вічно невдоволений усім...»	106
8. «У лихоманнім золотому блиску...»	107
Олег Ольжич	108
Володимир Свідзинський	
1. «Взяли на вулиці під руки. Я: — Куди...»	111
2. «Енкаведисти...»	112
Олена Теліга	114
Євген Плужник	116
Дмитро Фальківський	118
Микола Зеров	120
Микола Хвильовий	122
Діалог	124
Була осіння лагідна пора...	126
Матері	128

Тепло землі так хочеться збагнути.....	129
Оболонь. Цегельня	130
Кольори дитинства	131
Батько	
1. «У хлопця немає батька...»	132
2. «У грозах скупане дитинство прудконоге...»	133
Ступа	134
Ніщо не згубилось.....	135
Левада	137
Мінне поле	138
Згадки, наче вишивки...	139
Пісня борозни	140
Колосок	141
Світлина з дитинства	142
Гармонь	143
Джерело	145
Біскайська затока	146
Атлантика. Санта Марія	147
Бермудський трикутник	148
Куба. Карибська криза	149
На другім кінці планети...	150
Земля	151
Екватор	152
Ностальгія	153
Корабель «Полтава» в гаваньськім порту	154
Ген берег твій на овиді сльози...	155
У сяйві юності чужої...	156
Море	157
Ластівки	158
Скорпіон. Острів свободи	159
Згадаю чужину...	161
Ернесто Че Гевара	
1. «Він ще не знає, де чекає друг...»	162
2. «Мій дух не приспано, душа бентежна...»	163
3. «Стій, Че Геваро!..»	165
4. «Димів полин в ущелині Ель Юро...»	167
І земля у серці будить ласку.....	169
Колір слова	170
Поки соловейко тьохкає із квітня...	172

Мороком вкривалось поле...	173
Чийсь прогіркли в долині слова...	174
Чорний хліб	175
Спогад 1944 року	
1. «“Ну що ти мнешся? — мати.— В чому справа?...”»	176
2. «“Чем больше погибнет предателей-хохлов...”»	177
Ратний час	
1. «Я приніс тобі, світе, не втіху-розраду...»	178
2. «Здрігається небо...»	179
3. «Голубі телеекрани...»	180
4. «Це лиш “ядерна гра”...»	182
5. «Віднині й назавжди!...»	184
Вклонюся землі...	186
Із матір'ю на човні...	188
Русальний цвіт	189
Все так бентежно...	190
У майстерні художниці	191
Мені сповідають найближче слово...	193
Кому сльозу довіриш на причалі...	194
Як узяти: «цоб» чи «цабе»?...	195
Вітер	196
І багатий на спогади...	197
Від душі не відчахнути слово...	199
Тиша налетіла, наче вихор...	200
Дід Грицько	201
Багато не треба...	202
Світе! Світе! Де знайти управу...	203
Скільки могил копати...	204
М. С. Хрущов, «Спогади». Нью-Йорк, 1981	
1. «— Як чорні вісті — вже не до ідей...»	205
2. «Я все зробив, на що мав право й сили...»	206
3. «Аж страшно згадувати випадок оцей...»	207
4. «...І знов питають: “То чия ж провина?”...»	208
Кричати до кого — навколо пустир...	209
Картоплини дві, як дві сльози...	210
Гостинці	211
Відьма	213
Кар'єра	214
Лелечата	215

Хліб	216
Баба Олена. Затірка	217
Доноси	218
Колоски	220
Відповідь	221
Душа покаянна рветься із темниці... ..	222
Жорна	223
Вовк	224
Антихрист	225
Переяславська рада	
1. «Не можна більше жити без царя!» ...»	226
2. «Посли вже ультиматуму чекали...»	227
3. «— Що будем далі, гетьмане, робити?...»	228
4. «— Візьмімо більше краму і вина...»	229
5. «Здригнувся гетьман, вчувши душ надлом...»	230
Пам'яті матері	231
Українські гомери	
1. «— Роти заткнуті і вдягнуть окупи...»	232
2. «Спів кобзи — це ковток води у спеку...»	233
3. «Тупі, хоч владні, заздрісні люді...»	234
4. «В архівах КДБ не віднайти...»	235
І в смерті ти до неба — горілиць... ..	236
Мить	237
Душа ж незвечоріла — лебедіє... ..	238
Я в поле на світанні поспішаю... ..	239
Над Сулою-рікою	240
Диха поле тишею і громом... ..	241
Крапля	242
Оксана	243
У світ хлюпнуло сонячне звучання... ..	244
День повертає в голубу задуму... ..	245
Сурмлять за обрій журавлів ключі... ..	246
Дід	247
Сідлай коня в серпневому степу... ..	248
Птаха скрикнула бентежно... ..	249
Серпень. Оболонь	250
Дощу чекають од весни... ..	251
Дозиметрист. Чорнобиль	252
Каракуми	253

Гільда	254
У швидкойдучих днів не відкупити...	255
Прийшла й мого освідчення пора...	256
Груша. Оболонь	257
Доріг відкрилась мудра простота...	258
І тайнощі повідає пора...	259
І квапити не хочеться вже днів...	260
Тарас Шевченко. Мангишлак	261
Квітка-Основ'яненко. Харків	262
Остап Вересай	264
Пам'яті Василя Мисика	265
Іван Мазепа. Бендери, 1709	266
Мойсей	268
Леся Українка в Сурамі	270
Гори. Тбілісі	271
Ціціно	272
Муравський шлях	273
Фашистизація	275
Україні	276
І думалось тоді...	277
Олександр Солженіцин	
1. «Сигналом до повстання — бій Курантів!»	278
2. «— За Солженіцина! — почав свій тост Хрущов...»	279
3. «— Пан Солженіцин! Журналістська звичка...»	280
Людино, егей, відгукнися...	281
Леонід Позен. Оболонь, 1886	282
Час додає душі нових пісень...	283
Березіль із вірію верта...	284
Чи світ співає, чи душа...	285
Любити б оцей квіт і не згубити...	286
І пахнуть сонцем знайдені слова...	287
І соловейко на калині...	288
Ярмарок	289
24 серпня 1991 року	290
Я до ранку загадаю мить...	291
Відкриває ворота березнева пора...	292
Берег	293
Справляє квітень іменини...	294
Пада сонний вітер яблуком терпким...	295

Три верби	
1. «Ліниво шука йде в глибінь...»	296
2. «Зів'яли трави на лугах... І золото журби...»	297
Втеча од самотності	298
Юдоль плачу	299
Стала тиша — замкнена брама...	300
Річка Крива Рудка	301
Кінь	302
Вже бачу: підступа жорстокий ворог...	303
Дзвони	304
Слово	305
Іван Княгицький	306
Молитва Івана Вишенського	308
Олекса Довбуш	310
Аріан	312
Монах Арсеній	313
Варіації про слов'ян	
1. «В епоху перемін ми знов засумували...»	315
2. «В епоху Риб для рідної землі...»	316
3. «Гей, росіянин, українець, поляк, білорус...»	317
Едгар Кейсі	318
Ванга	
1. «В гармонії з Природою жила...»	319
2. «“Це диво з див!” — казали лікарі...»	320
Турбаї	321
Казино	322
Євангеліє від Іуди	323
Горошине	324
Над прірвою ти знову гониш коней...	325
Портрет	326
Павутиння	327
Він сердиться, що мед зробивсь гірким...	328
Смерть собаки	329
Оболонь. Хата	330
Веселий Поділ	331
Веселий Поділ. Т. Шевченко, 1845	332
Перехрестя	333
На полюванні	334
Вчора і сьогодні	335

Стремено	336
Вже топче стежку первоцвіту спільник...	337
Баба Олена	338
Київ. 1 травня 1986 року	
1. «— Що там в Чорнобилі? Бо тут говорять різне...»	339
2. «Хоч розпорядження оце і давнє...»	340
Варіації за книгою Іова	
1. «В країні Уц був чоловік Іов...»	341
2. «...І раптом, ніби ідучи на милість...»	342
3. «І ось після довколосвітнього турне...»	343
4. «— За що з тобою отака розплата...»	344
5. «...Та раптом, наче подолав бар'єр...»	345
6. «О Боже, зглянься! Вже терпінню край!...»	346
7. «Нема гріховності у мене, ні!...»	347
8. «Я бачив світ, де правда і брехня навперебій...»	348
Тчу вже сиву павутину для твого я чуба...	349
На березі осінньої ріки	350
Зимовий ліс	351
Босоніж я один прийшов до школи...	352
Зоря заболить у небі...	353
Коні	354
І зійде на могилу добра днина...	355
Музика	356
Посміхнулось дівочтво...	357
І молодість не одплатить...	359
Рембрандт. Саскія	360
Сальвадор Далі. Гала	361
Леонардо да Вінчі. Таємниця Джоконди	362
Пабло Пікассо. Ольга Хохлова	363
Моцарт. Констанца	364
Сандро Боттічеллі. Симонетта Веспуччі	365
Рафаель. Форнаріна	366
Тулуз-Лотрек. Жінки	367
Триглав	368
Згадаю сад у білому вбранні...	377
Ти вся в чеканні, мов у чистих плесах...	378
Поцілунок	379
Тобі несила перший крок збагнути...	380
Красою б'єш у душу без пощади...	381

Зі мною у обіймах завмираєш.....	382
У пристрасті з тобою лицедію.....	383
Повита мороком душа жіноча.....	384
Ось недоторканої ви вдягли корону... ..	385
Нам не зійтися — зупиня мовчання... ..	386
Як холодно у світі без любові... ..	387
Святениці вона носила маску... ..	388
Навальніш стала чоловіка ти хулити... ..	389
Ти ще на людях не виказуєш печаль... ..	390
Вже й пояс вірності ти одягла... ..	391
Блискавка	392
Про гордість свою не забула й тепер... ..	393
Журавлем закурличу сивим... ..	394
Нехай гірчить трава у змові із весною... ..	395
Любов	396
В скарбницю золоту твоїх щедрот... ..	397
І щастя, щастя... ..	398
Медовий місяць	399
Василь Розанов	400
А. Ейнштейн. Теорія відносності	401
І не стрічав я більш таких очей... ..	402
Корона	403
Ніч пливла до зірок... ..	404
Лебедина легенда	405
Чекаю нових зустрічей терпляче... ..	406
Коли душа виходить із п'ятьми... ..	407
Я кожній нашій зустрічі радію... ..	408
За муки всі мені ти нагорода... ..	409
Поки не зглянешся на мене ти... ..	410
Уже й померти буде гріх з тобою... ..	411
Весільні рушники несе життя... ..	412
До Сонця прихилиюся щоночі... ..	413
Г. П. Керн. Альтанка	414
Елоїза — Абеляріві	
1. «— Душа моя вже не зі мною, а з тобою!..»	415
2. «— На що ж надіятись, коли тебе я втрачу?..»	416
І тьохне серце радістю сумне... ..	417
Всілякі відкидаю пересуди... ..	418
Суд. Фріна	419

Ми наших душ послухаєм сонату.....	420
Ні, не мені тебе картать за гріх....	421
І цілунок твій останній....	422
І, здається, це життя — тюрма.....	423
Я чекав — почастують вином.....	424
Купуючи отак собі кохання....	425
Вітати чи ламати бойові твої знамена....	426
В ошуканій душі холонув жар.....	427
Ти вириваєшся із безнадій....	428
Ти грала почуттями в підкидного....	429
У жінок потворності нема.....	430
Та головне — втекти від неї вчасно....	431
Та гірш за все, коли любов — отрута....	432
Невідправлений лист	433
Я знов твого погляду шукаю.....	434
Кохання наше, що пороком мічене....	435
Душа невинна — плаче і голубить....	436
Рабою не схотіла бути мені.....	437
Хто вуста твої співа кохані....	438
Хіба безгрішних так багато в світі....	439
Явись, новітня Афродіто.....	440
На мить забувши про літа і свиню....	441
Вчорашній ти — під знаком домовини....	442
Можеш світ обійти по колу....	443
У стриптиз-клубі	444
Ти хотів підвестися із твані життя.....	445
І миттю серце оживе сумне....	446
Минають дні в зимовій веремії.....	447
І відступаю у нерівному бою....	448
Без тебе і вершина — не вершина....	449
Поглянула: чи спить ревнивий бог....	450
Звідколи ти зробилася чужа....	451
Сльозами радості я захиляюсь....	452
Чуже весілля	453
Моя любов тепер на п'єдесталі....	455
Світ спорожнів без тебе.....	456
Не вдарюсь, мила, я у виправдання....	457
У тебе всі закохані, і люблять всі твій флірт....	458
Докупи зводять нас єдині сходи.....	459

І холод обіймає мої дні... ..	460
Вже б і затаврувать любов продажну... ..	461
То з себе горду корчиш ти княжну... ..	462
Я тобі знайду ключі від раю... ..	463
Як зможемо з тобою далі жити... ..	464
Одній красі ти служиш... ..	465
Не приховать душі святі пороки... ..	467
Ще учора говорилося: — Нівроку... ..	468
І засмутився на вершині я... ..	469
Кожна ніч там вироста, мов скеля... ..	470
Люби, люби... ..	471
Солов'ї	472
<i>Біографічна довідка</i>	473

Літературно-художнє видання

ПЕРЕПЕЛЯК
Іван Михайлович

ТОПОЛИНА ОБОЛОНЬ

Поезії

Том 1

Художник
Володимир Носань

Технічний редактор
Євгенія Онишко

Коректор
Антоніна Перепеляк

Підписано до друку 15.02.11. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура PetersburgС. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 30,5. Наклад 1000 прим. Зам. № 11-22.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1002 від 31.07.2002 р.

Видання і друк ТОВ «Майдан»
61002, Харків, вул. Чернишевська, 59.
Тел.: (057) 700-37-30

